

Vyprané plátno nebylo ždímáno, nýbrž složeno a a velkými dřevěnými "plácačkami" tlučením zbaveno vody.

Po usušení se plátno maďluje, ve velkých těžkých mandlech. Mandlování plátna byla komplikovaná věc. Barvíři shromaždili plátno na den, kdy se mohli uvolnit pomocníci - naviječi, stáčeč a nadřovač plátna. Vy mandlované plátno stočili, urovnali do balíku a připravili je zákazníkovi k odnešení.

V roce 1651 byl v Bohdanči 1 plátna barvíř, podobně i r. 1713, r. 1773 byli 2 barvíři plátna na černo, též i roku 1787. Roku 1802 též i r. 1852 byl 1 krasobarvíř.

Lněný olej.

Nemalý užitek z pěstování lnu přinášel olej, jehož se v tehdejší době hojně užívalo; svítilo se jím a za čerstva i mastilo. O postě užívalo se oleje lněného jako omastku, na svátky velikonoční chtěl pak každý míti dosti čerstvého oleje na koblihy. Lněný olej má zvláštní vlastnosti a neobyčejně mnoho možnosti užívání. Především jest nejdůležitější surovinou pro výrobu fermeže.

Výtlačky, zbyvající při lisování lněného semene jsou pokruty vysoko hodnotné jadrné krmivo pro dojnice.

Provazniectví

Jedno z téměř již zaniklých rukodílných řemesel, mělo v zemědělství mimořádnou důležitost. Od "oprátky" na vedení dobytka až k "utaháku" na fúry obilí a sena, od popruhu na nůše až k prostraňkám pro potahy a k sítím na ryby nelze provaz a výrobky z něho z hospodářství vůbec odmyslet.

Dílnou provazníka byl obyčejně jen průjezd, kde měl umístěny strojky a dvorek, jímž táhl provazy větší délky. Práce začínala procesáním lnu, které mělo oddělit hodnotný len od odpadové koudele, z níž se hotovily jen provazy podřadné jakosti na uvázání dobytka. Len kupoval si od sedláků už očištěný od pazdeří a česal na "vochlích", které měly hrotu seřazeny buď řídčeji do čtverce /8x8 hrotů/ na práci obyčejnou neb hustěji^V soustředěných kruzích /100x až 120 hrotů/ na práci zvlášť jemnou, v níž neměla zůstat ani trocha koudele. Procesaný len spřádal provazník na stroji takto: Hřídel stroje, jejíž pohyb přenášel se ozubeným kolem a šňůrou na otočné háčky, uváděl do otáček tím, že začátek provazu, na ni, jako

na cívce navinutého, připjal si k pasu a kráčel pozpátku od stroje. Na otočný háček upjal hrst lnu a jako "špinflek" bral si do ruky kus plsti, obyčejně dýnko ze starého klobouku, v němž musel pramének sprádaného lnu zhuštovat. Tímto kusem plsti chránil si jednak prsty před pořezáním spřádaných provázkem, jednak ho vlhčil, aby byl hladký a ne chlupatý. Do zástery bral si obyčejně už určenou váhu, která postačila na výrobek /na př. na 4 kusy pro stranku 1.20 kg./ Práci rozlišoval na "krátkou" tak do pěti metrů, na niž sloužily dva horní háčky na hlavici spřádacího stroje, a na "dlouhou", pro niž upínal provaz na jeden ze tří rýhovaných kotoučů nestejného průměru vedle ozubeného kola, reguluje si tak rychlosť otáček, m. největší na tenké provázky, nejmenší na silné šňůry prádlové. Stoják /"henkrštond"/ sestrojený z obyčejného dřevěného kůlu s dvěma kladkami a šňárou, zatíženou kamenem, měl na konci dvorku, protilehlém průjezdu. Na jeho roubík připevnil se samotoč, dvojitý hák, otáčející se v kovovém pouzdře, na ten zavěsil se "utahák", určený k "šněrování". Na jednom konci točil ho stroj, na druhém pomáhal tento samotoč, který tak nahrazoval práci jednoho člověka, jenž dříve pomáhal zkrucovat provaz na druhém, vzdáleném "vozku". Závaží udržovalo šňůru stojánku v potřebném napjetí, aby nepovolila více, než se provaz zkrátil skrutem a stáčel se stejnomořně. Kde byl stoják posuvný, musel se na podstavci dobře zatěžkat kameny.

Popruhy tkaly se na velmi jednoduchém zařízení, zvaném "brdy" /kamy/. Na dvou kladkách, upevněných na skobě, visely na provazech dva dřevěné rámečky. V každém bylo 25 drátěných krpužků pro průchod osnovy, svisle do rámečku provázky přivázaných, takže mohl se na nich tkát popruh až s 50 praménků. Každý rámeček měl na dolní liště oko ze silného provazu. Do těch dal při práci sedící provazník nohy. S tím střídavým zvedáním pravé a levé nohy zvedaly se i rámečky. Při každém vytažení jednoho nad druhý se provázky, jimi procházející, zkřížily, provazník mezi nimi prohodil člunek a přiklepl stloukačem, aby pletivo bylo husté.

Stloukač /"Slogmeser"/ měl tvar tupého sekáčku, v celku ze dřeva vyřezaného. Jen na zvlášť silné mlynářské popruhy, určené k vytahování obilí, byly stloukače s tupou střenkou železnou.

Vlku na brzdění skrucování provazů z více pramenů říkalo se "lérař", na venkově sedláci, kteří sami provazničili, zvali ho obyčejně "sviňa".

Sítě se "necovaly" v ruce pomocí dlouhé dřevěné jehly na dřevěnou, dobře ohlazenou tyčinku, jejíž síla určovala velikost ok. 151

Roku 1651 bylo v Bohdanči: 3 mistři provaz., 4 tovaryši a 2 učedníci:

" 1713	"	"	8	"	"
" 1773	"	"	8	"	"
" 1802	"	"	6	"	"
" 1787	"	"	8	"	"
" 1884	"	"	1	"	" a 2 tovaryši

Roku 1884 již se neuvádí žádný mistr tkalcovský.

Bohdaneč měl trhy na vlnu. V pamětní knize cechovní se píše: Pro budoucí potomky a pamět se určuje, kterak v r. 1780 naše městečko od JMCs novými trhy, totiž na vlnu, příze, plátna, len atd. obdarované bylo, takové pak na lní pondělí po Třech králech, 2hý pondělí po Hromnicích, 3tí po sv. Josefu, 4tý též v pondělí po sv. Vítu určené byly. Kdežto sprvu tak jako na veřejné jarmarky okolní mistři sem díla své přinášejíce prodávali, my pak všeobecným způsobem toho hájice však dílem na magistrátu přimluvy, dílem týchž mistřů prosby potud prohlížeje, když pak vidice sebe velmi škodné býti a majice zpředu položenou příležitost k tomu, naši žádost zase znova opatřiti, připojice se k tomu i také jinšího řemesla mistři, jako p. Josef Peška kožešník, p. Václav Vinař perníkář, p. Daniel Zayfert uzdař, naši supliku k vys. magistrátu jsme zadali. A tak hned při lním trhu všeckny venkovské mistry odtud pryč vypadili, kteří vidice naše nám patřící právo, více sem choditi přestali. Někteří pak ještě o sv. Josefském trhu probírovali a přišli, však také odsud bez výkladu díla expedováni byli. Ostatně nechť potomci sobě tuto nahlednou, jakého vynasnažení skrze celých 5 let, skrze ty trhy cech potřebovat musel.

Což stalo se v roce 1786 za času nám představeného p. komisaria Josefa Šintáka primatoria zdejšího. Též starších cechu Michala Snětího a Jana Andresa.

Roku 1788 pro pamět se zanechává: Kterak zase v tomto roce 12. januari jenž byl ten pondělek po sv. Třech králech k témuž trhu množství mistrů cizích se zběhlo, kterýmž od auřadu výjklad povolen byl, a na jistý cirkulář se odvolávalo, my však příležitosti od sláv úřadu krajského vysvětlení jsme obdrželi, dle kteréhož následovně při Hromničném trhu zase sem přijedou, jim mistrům z moci auřadu jich výklad skrze městského rychtáře Karla Syručka zapovězen jest, což dej Panbuň by taková s tím práce již poslední byla. - 152

Z "Počtu obecního důchodu" dovidáme se: "Roku 1752: Za 1 libru soli k svěcení vody proti velmi škodlivým na konopí ku podivu hustě vycíím zářajícím housenkám vydané 4 kr. Kdež pro pamět Bohdanče k věší slávě Božské notandum, že taková dopuštění hrozící nám mohla Božská prozřetelnost, po učiněném s tou vodou kropení, odtud šťastně ovrácena jest byla /chvála budiž Bohu/a konopí potěšitelně vzrost"

Pastouška - pastuší chalupa.

Pastouška byl obecní domek v Chlumecké ulici, nyn. čís. pop. 154.

Obecní počty z r. 1618 zaznamenávají náklad na pastuší chalupu: od vysmejčení dvakrát komína vydáno 8 gr.

Roku 1640 bylo uděláno jedno okno za 30 gr. Poněvadž pastouška byla stářím již sešlá, proto roku 1725 byla postavena nová pastuší chalupa. Roku 1735 byl při pastoušce vystaven krám klenutý pro žida Israela, který v prve vystavené chalupě židovské /berouče sobě za příčinu pro vzdálenost/ zustávati nechtěl, nýbrž vrchn. a úřadům nadbíhal, aby v domě Václ. Kučery blíž rynku zustávati mohl, k čemuž také dílem povoleno měl, magistrát ale vidouce, že by to k zlému obec celý ten úmysl zase při kraj. úřadě tak i při vrchnosti dle hodných důvodů změnil, takže víc aby v Kučerovském domě a následovně zase v samém rynku zustával, jemu obecní pastoušku tu, kdež se jemu v nově blíž vystavěl kvelb, na kteréžto nákladu jakož i reparaci té chalupy dáno sedníkovi Horákovi 20 zl a za ostatní potřebné věci, cožly atd dáno sumou 137 zl 9 kr 1 1/2 denáru.

Roku 1737 jest nové vydání na vystavenou chalupu pastuší, která jest roubená a zapláceno 43 zl 14 kr.

Roku 1744 v chalupě pastuší jsou einkvartýrovány 40 mužů, jimžto se na místě majícího dávati vaření pro devíti denní kontirunk na peně zích se vydati muselo 7 kop.

Roku 1781 z nařízení byla chalupa pastuší nově postavena z kamene a egyptských cihel. Pracovali na ni: sedník Václav Tomášek, tesař Matouš Hájek, sklenář Jan Walter, truhlář Joach. Kotek, zámečník Vojt. Jaro, kovář Václav Hradecký a vyžádala si sumu 360 zl 57 kr.

Roku 1795 žádá magistrát o povolení výstavby 2 nových komor a světnici k pastoušce pro pastucha a vážného. Slouhové jsou: Matěj Prokůpek a Ignác Kožený.

V roce 1829 byla pastouška nově pokryta doškami.

V hospodářském inventáři z roku 1841 popisuje Jaroslav Langer "pastoušku" takto: Pastouška z vepřovic a něco z pálených cihel, střecha z došků. Dveře do síně na řetěz a petlici v síni. Všude sklepy dřevěné. Do světnice dveře nové s klikou, hákem a pantyKamma sprostá, špatná. Okna malá, tři. Dvoje dveře do komůrky s petlici. Chlév z vepřovic, dřevěný, strop starý, žlab dobrý. Dveře k chlívu na petlici. - Tamž u vodáka ve skladu 2 vrtáky na vodní trouby,

jeden větší, druhý menší.

Bohdaneč byl obcí zemědělskou. Jedním důkazem bylo hromadné pašení dobytka slouhou na "velké obci" u lesa Ostrova a na "malé obci" pod Křičení. Bylo hodně chovatelů dobytka, jímž nevynášelo držet si pasáka akrmení nebylo dostatek. Dobytka, pokud to nebyly tažné krávy, musel jít na zdravý vzduch. Tak počínaje 1. květnem vyháněli slouhové dobytek poprve na pastvu. Slouhové svolávají stádo na pastvu vycvičeným práskáním dlouhého biče na krátké násadce, že při každém šlehnutí až uši zaléhají. Mimo to pokřikuje tak hlučně, že křik rozléhá se daleko za město, jako znamení aby byl dobytek puštěn ze dvoru. Všude tam, kde chtěli slouhovi dobytek svěřiti, otvírala se vrata a dobytek šel a sám do houfu na náměstí. Slouha z "velké obce" pak ještě cestou přibrál dobytek v ulici Hradecké, kudy se hnalo na pastvu. Někdy se stádem hověziny, říla i nějaká kobyla když pro ni neměl majitel práci. Při návratu z pastvy rozcházel se dobytek z náměstí do svých domovů a málokdy se stalo, že se kus zaběhl, aneb v ulici lelkoval.

Slouha znal vlastnosti svých svěřenců a proto se za nimi díval do rovných ulic, jako ráno do ulice nahlížel, zda tam nestojí opožděnec. Slouhové dostávali od pašení něco na hotovosti, více však na darech, jako jídla a zemědělské plodiny na zimu. Nejlépe se měl slouha o svátcích, e pouti nebo posvícení, to se říkalo, že u slouhy budou měřiti koláče na "čtvrtáky". Na konec masopustu oblékla se slouhova žena do mužských kalhot, obráceného kožichu, načernila si obličeji a na hlavě měla za kloboukem kosinku z husího křídla a chodila všude tam, kde dávali dobytek pásti. Než to všechno obešla měla připravený pytel naplněný pěknými koblihami. Obě patviny byly vojenským cvičištěm. Voda byla na blízku a tam zaháněl slouha dobytek k napojení. Roku 1799 uvádí se jako slouha Matěj Prokůpek a Jeřábek z Bezděkova.

Ale i husy byly paseny po způsobu hovězího dobytka, zvláštním sluhou - husákem, na velké obci, neb v okolí rybníčků Ostřic, kde se říkalo v "kotlinách". Husák, jak se pastevci říkalo cestou na pastvu a zpět sbíral pro sebe ztracená peří do košíčku, který byl za den plný. Mimo toho byl husák ozbrojen bičem a dlouhým prutem, ukončeným háčkem, na chytání hus. Husy byly rozmanitě pomalovány, aby byly k rozpoznání, kterému majiteli náleží. Nejvíce byly pomalovány na

hlavách,krku,někdy na koci křídel. To však nestačilo,proto některé označeny vystříháním proužků na krku nebo i rozříznuty blány na nohou.Husákiem byla stará Borková a po ní Procházková,jejichž služba byla odměnována obědem,který dostávali postupně od jednotliveců. Bohdaneč měl též svoje pastviště na tzv."obícce",která byla při silnici Pardubické a k Rybitví,pod kapličkou.Ta byla pronajímána a tak dne 11/1 1786 ji najmul Frant.Kuttner na 3 léta za 26 zl 30 1 Též pastviště bývalo u rybníka Rozkoše.

Koncem 18.století bylo v Bohdanči obecního pastviště 113 jiter 974 sáhy /Beschreibung 1.c./

Roku 1801 bylo v Bohdanči: 54 kobyl, 19 valachů, 11 hříbat; 2 býci 10 volů, 245 krav, 129 kusů hovězího dorostu; 111 ovcí, 158 vepřového dobytka, 12 koz, 440 kusů drůbeže.

Roku 1833: 62 koní /54 starých,8 hříbat/; 472 kusů dobytka /2 plamený dobytek,1 mladý býk/; 284 krav , 153 telat, 32 volů; 136 ovcí.

Vojenská služba.

Vojenské povinnosti byl lid poddaný zpravidla prost. Již za doby předhusické vojenských podniků a výprav panovníkových se účastnilo toliko panstvo se svými družinami, rytířstvo a část měšťanstva, vedle toho pak řoldnéři najímáni za plat. Jen v mimořádných případech, když zemi hrozilo nebezpečí vpádu nepřátelského, bývali i ve XVI. stol. voláni do zbraně také všichni poddaní zbraně schopní. Po válkách husitských vyšlo to, zdá se, docela z obyčeje. Nastala-li potřeba nařídit veřejnou pohotovost, dělo se tak, že buď uloženo každému kraji postaviti určitý počet /300, 500-1000/ lidu jízdného a pěšího s vozy a puškami, aneb podobná pohotovostí povinnost uložena jednotlivým vrchnostem. Při tom užíváno i poddaného lidu, ale poněvadž celkový počet vojska, jež takto stavěno do pole, byl neveliký, bývalo jen málo poddaných potahováno ke konání povinnosti vojenské.

Za doby habsburské sice k válečným podnikům, na příklad na válku s Turky, užíváno zpravidla toliko vojska žoldnéřského, přece však dosud často svolána na sněmích veřejná hotovost pro případ nebezpečenství. Stavové se zavazovali v případě potřeby buď vypraviti do pole z určitého majetku určitý počet pěších a jezdců/na př.z 1000 kop grošů 5 pěších a z 10.000 kop 4 jezdce/, nebo postaviti každého 20., 10., někdy i 5. ze svých poddaných osedlých, tj. z každých 20, 10 nebo 5 přiznaných usedlostí poddanských muže. Mužstvo, jež takto stavové stavěli do pole, bylo ovšem bráno z poddaných, z nichž však jen poměrně nemnozí, jak patrno, bývali stiženi povinností vojenskou. Ostatně k skutečnému vypravení tohoto mužstva do pole docházívalo jen velice zřídka a na krátkou dobu, poněvadž se stále zřetelněji ukazovala jeho nepatrná vojenská hodnota, plynoucí z jeho naprosté nevycvičenosti. Obyčejně vojenská povinnost těchto poddaných přestávala na tom, že se v den sněmem ustanovený dostavili do krajského města v předepsané výzbroji k přehlídce /mustruňku/.

V první polovici XIX. století však velmi těžce na lid poddaný dolehala povinnost vojenské služby. Ve vojenském zřízení našich zemí stala se za Marie Terezie významná změna berním recessem z roku 1748. Svolivše k nové úpravě kontribuce, byli stavové zároveň zba-

Vení péče o stavění a vydržování rekrutů. Verbování a všechna správa vojska přešla tím do rukou úřadů státních. Vojsko se i potom doplňovalo verbováním, jež bylo zásadně dobrovolné, ale ve skutečnosti se nedělo bez nátlaku, neboť se při něm užívalo lstí a násilí. Brzy však se děly pokusy o lepší, pravidelnější způsob doplňování vojska. Od r. 1753 rozvrhoval se potřebný počet rekrutů na jednotlivé země, panství, města, jimž se pak ukládalo, aby se postaraly o taklik rekrutů /ku př. v Bohdanči 7, kolik jich na ně připadlo; verboval je ovšem stát sám. Verbování nabývalo tak znenáhla podoby pravidelných odvodů. Aby byl zjednán správný základ pro tyto odvody, počalo se r. 1753 sčítání obyvatelstva v jednotlivých zemích monarchie /r. 1754 se napočítalo v Čechách 1,9 milionů, na Moravě a ve Slezsku 1 milion obyvatelstva/. Od r. 1770 toto sčítání nazývalo se konskripcí, poněvadž jeho vlastním účelem byl soupis mužů zbraně schopných /zároveň zavedeno bylo číslování domů "konskripčními" čísly/. Podle výsledku konskripcí byly r. 1773 země rozděleny na okresy verbovací /"erbbezirke/", z nichž každý byl povinen dodávat ročně určitý počet vojáků k postavení a doplňování jednoho pluku. Příslušníci některých tříd společenských byli docela osvobozeni od služby vojenské, tak všichni kněží, šlechta, státní úředníci, vyšší úředníci a zřizenci vrchnostenství, doktoři, chirurgové, měšťané zeměpanských měst a jejich synové a posléze samostatní hospodáři selští a jejich nejstarší synové, jakožto jejich zástupcové v hospodářství. /Srov. AČ. XXV, č. 642/. Tím se stávalo, že povinnost vojenská, která byla tím týživější, že vojenská služba byla tehdy zpravidla doživotní, postihovala hlavně nesamostatné obyvatelstvo venkovské, poddané bez vlastního hospodářství, mladší syny selských hospodářů a droný lid venkovský, nemající pozemkového majetku. Vybírat z nich vojáky bylo ponecháno vrchnosti, jimž se tak dostávalo velmi důležitého práva nad poddanými. Odvodu k vojsku užívaly úřady vrchnostenství takřka jako trestu, jimž stíhaly chalupníky neposlušné nebo jinak provinile, anebo jako prostředku k odstranění nepohodlných mladých mužů. Mužové vyhlédnuti k službě vojenské bývali obyčejně za přispění panských mysliveců a hajných za nocí schytáni a dopravováni k plukům. Služba vojenská byla tak postrachem lidu venkovského, kte-

rý jevil k ní hluboký odpor. Stávalo se z husta, že před odvodem prchali mladí mužové do lesů, aby se tam ukryli, a někdy docházelo při odvodech k nepokojům, zvláště za válek francouzských, kdy se odvádělo mnoho a přísně.

Aby se povinnost vojenská, jíž takto bylo zasahováno mnoho mužů, poněkud usnadnila, byla r. 1802 zavedena místo nízké doživotní služby kapitulace císařem na určitý počet let /pro pěchotu a vojskářstvo 10 let, pro jízdu 12, pro artillerii a ženijní sbor 14 let/. Když tato lhůta vypršela, mohl voják podstoupit novou kapitulaci s některými výhodami. Neučinil-li to, byl z vojny propuštěn a vracel se domů. Je pochopitelné, že takoví "kapitulanti", odvyklí práci a nevyklí volnému životu vojenskému, bývali mezi selským lidem živlem nepokojným a namnoze vrchnostenským úřadům nepřijemným. Za veliké vzpoury selské na Moravě r. 1821 byli kapitulanti označováni za hlavní podněcovatele nepokoju. Úřední pozorovatel napsal o nich, že mají množství mylných názorů jednak z vlastní skušenosti, jednak z tradiční snahy, aby jimi na sebe strhli převahu nad ostatními, a že rozšírují jako osvětu špatné světlo. I doporučoval, aby kapitulanti k službě vojenské ještě schopní nebyli propouštěni z vojny, neprokáží-li náležitě, že se mohou uživiti a neosvědčí-li sa jednoroční dovolené schopnost k spořádanému životu. Tím způsobem bylo by armádě zachováno mnoho schopných a vycvičených vojáků, takže by nebylo třeba tolika nových brančů a venkov byl by zbaven zahalečů, kteří od svého propuštění nemají z čeho žít a tedy snadno přicházejí na scestí. /Dvořák, Vzpoura, 222/. Tentávrh na změnu kapitulační soustavy nebyl uskutečněn. Až r. 1848 nastala v ní jen ta změna, že r. 1845 doba povinné služby vojenské byla snížena na osm let, což byla zajisté jen úleva nedostatečná. /srov. Brauner, Bauernzustände, 17/.

Vedle řádného vojska bývala za válek francouzských zřizována také zemská obrana. Když r. 1796 hrozil francouzský vpád do Čech, byli nejprve císařem patentem /z 11. srpna/ vyzváni k dobrovolné službě vojenské ti, "kteří sice dle pravidla militárního popisu a při pořádném hájení od vojenského stavu pod nazváním vyjmoutých osvobození jsou", potom však druhým patentem /z 21. srpna/ nařízeno "k obzvláštnímu hájení království Českého" tak zv. "zemské vojsko".

k němuž měl býti zapsán každý dvacátý člověk. Kdežto k dobrovolné službě vojenské hlásilo se poměrně málo á lidu venkovského -někde byl ovšem k této dobrovolné službě nucen /Vavák III,2., str.55/ - k zemskému vojsku zapisován byl zajisté značným počtem. Ale lid ten se měl tolíko cvičiti ve zbraních a nevzdalovati se příliš od svých příbytků, jsa určen tolíko k obraně země./Prášek X.64; Dvořák Dějiny, 1108./. O čtyři roky později, r.1800, byla z podnětu tehdejšího gubernátora království Českého arcivévody Karla zřízena "česko-moravsko-slezská legie" na obranu zemí koruny české. I tato legie, jež vzrostla na 25.000 mužů, byla sestavována z dobrovolníků, protože však jednotlivým panstvím počet dobrovolníků byl určen, byli zařazeni k službě vojenské nucení mnozí proti své vůli./Prášek X, 180; Dvořák, 1028/. K pronikavější úpravě zemské obrany a zároveň také záložní služby vojenské došlo r.1808. Po návratu arcivévody Karla nařízeno cís. patentem /z 12.května/, aby v každém verbovacím okrese bylo odváděno z mužstva zbraně schopného reservní oddělení, jež by dostalo dvouměsíční výcvik vojenský a z něho by se podle potřeby doplňovalo aktivní vojsko. Jiným patentem /z 9.června/ byly předpisy o zřízení zemské obrany země /Landwehr/. K ní se odváděli losem mužové od 18 do 45 let, nezaměstnaní ve vojsku stálém, kteří se měli v neděle a svátky cvičiti ve zbrani. Zřizování této zemské obrany poskytovalo hojně příležitosti k projevům "vlasteneckého" nadšení, o nichž se pilně podávaly zprávy veřejnosti. Ale venkovský lid většinou asi novým zařízením nadšen nebyl. Stavové moravští, byvše vybídnuti císařem, aby se snažili všemi prostředky získati zvláště lid venkovský pro myšlenku zemské obrany, přiznali veřejně, že vzhledem k povaze moravského lidu "není snadno tuto tak žádoucí náladu ihned leč teprve ponenáhlu uskutečnit, poněvadž většina venkovského lidu jeví neobyčejný odpor a bázeň před vojenskou službou vůbec, s čímž v českých osadách spojena jest těžce překonatelná nelibost a nedůvěra ke každému novému zařízení". Aby poněkud naklonili mysl lidu k službě vojenské, rozhodli se stavové moravští zřídit na moravských vojenských ústavech vychovávací četná nadační místa hlavně pro děti, jejichž otcové slouží u domobrany, ale sami vyznali, že nemohou s určitostí zaručiti, bude-li tomít zamýšlený účinek na venkovský lid, poněvadž prý je zcela mož-

no, že v mnohých krajích ani nejchudší venkovští lidé nebudou chtít, aby jejich děti vstupovaly do těchto ústavů, poněvadž venkovský lid většinou má odpor k stavu vojenskému, který jen ponenáhlu bude možno přemoci./Dvořák, Jednání I., 57/. Toto zajímavé přiznání stavu moravských dobré ukazuje, jak nelibě snášel venkovský lid těžké břímě povinnosti vojenské. 153/

Ve všech postupních smlouvách o usedlostech od XVI. do pol. XVII. stol. nacházíme ve výpočtu inventáře skupinky "Z b r o j". A nebyla to jen zvláštnost panství Pardubického, muselo tomu tak být i všude jinde, v celé zemi. Ve všech usedlostech na venkově, malých i velkých, měli tehdy vojenskou výzbroj, vždy 5 - 6 jednotlivých částí. Všude měli "plech" či "přední a zadní kus" /pancíř/, pak "peklhaub" někde psáno "lebka" /byla to helmice/. Dále byly: ručnice, půlhák /též puška, lehká mušketa/, "obojíček" : chránitko na krk/, meč, šavle, "sekera" /byla menší halapartna/, oštíp, výjimkou rukávy, pavézka, cepy. Trvala tedy jakási miliční vojenská povinnost, též jako podklad k případnému sebrání t.zv. hotovosti zemské. Patrně byla každá usedlost ve vsi povinna na výzvu postavit jednoho muže. Bud mohl jít hospodářův syn, nebo čeledín, nebo mladý hospodář sám. Ve vsi Lhotce u Blatníka byla r. 1518 hlášena "zbroj celá na jednoho pachol" a byla obecní. Měli však v té usedlosti ještě druhou. Oštěpy, cepy, sekery, dovedli zhotoviti domácí kováři.

Roku 1650 vydal český sněm nařízení, aby vrchnosti daly pobratи "všecky ručnice a jiné škodlivé zbraně" a aby se vydávaly "jen když jest na zločince a škůdce zemské jítí". Důvodem tohoto nařízení bylo jednak asi to, že se vrchnosti počaly obávat selských bouří, pak že se počala přikládati věřší váhy stálému vojsku, ze kteréž příčiny zavedeny byly zvláštní daně, zvané "militare", či "na vychování lidu válečného".

Porážka bělohorská byla cítit v Pardubicích již v listopadu 1620, kdy polští kozáci Lisovčíci v sile 4.000 jezdců, vracejíce se od Prahy, loupili po krajích, odvádějíce zvláště dobytek.

Strasti pobělohorské byly vystřídány horší metlou, válkou třicetiletou. R. 1631 jízdní posádka Valdštejnova uhájila po tuhém boji proti vojsku majora Stalhanse, který si svůj nezdar vybil na loupení okolí. R. 1633 dlel v Pardubicích pluk Gallasův, který byl stejně

okolí na obtíž, jeho vojáci, majice malý šold, doplňovali si jej loupením a krédežemi v okolí.

Z této doby ve spisech dominia Pardubice čteme: Reg.zn. IV/6/1/4/1.

Voják Václav Pábiček z Bohdanče, ve službě v Čáslavi, stěžuje si do vězení na Chlumci.

Vaše Milosti urozený Pane místohejtmane panství Jeho Milosti Císařské Pardubického, Pane ke mně potřebnému člověku dobrativý, laskavý Od Pána Boha Vaší Milosti svatého požehnání žádati nepřestávám.

Na Vaši Milost vznámejice poníženě oznamuji, kterak davar se já zverbovat k ruce jeho Milosti Císařské za jednoho soldata pod /pluk/ Jeho Milosti nejvyššího Pana Pana hraběte Trčky a pod kumpnem pana Jana Jindřicha Kapříka jakožto rytmistra, od kteréžto kumpanie aneb karnety do dvora Jeho Milosti Pana Pana nejvyššího komorního kanslera nedaleko města Čáslavě na salaquareii dán jsem bal. Všaž nicméně přede třema nedělemi minulými vedouce Šafářka téhož dvora omastek na Žáky, při též omastku v konvoji jsem jel, a potom, navracejice se, zase jsouce trochu pod truňkem jednoho posla jsem potkal a jeho, odkad by byl aneb kde jde, doptával, kterýžto ihned vzpurně odpovídajice témito slovy /prosím Vás to odpustit/: "Co je tobě, huncute, po tom?", kdež já takováto slova nemohu snést. Tu jsem jej jeho vlastním oštěpem dvakráte nebo třikráte po té nestoudné řeči uhodil, a potom svou cestou domů jel. Když nadepsaný posel do Čáslavě běžel a tam soldatům, co se s ním na cestě sběhlo oznámvše, při tom jiné mnohé omylné a nepravdivé zprávy učinil, jakž potom na zrpávu jeho Jeho Milost nejvyšší Pan Keč u večer na mne mušketýry a rejthary poslal. Ti přijedouc do nadepsaného dvora Jeho Milosti nejvyššího Pana Pana hraběte Trčky, kdež jsem na salaquareii zůstával, mne jsouc ihned jali a jako nějakého zločince svázali, nenáležitě zbili, a potom odtud do Chlumce, kdež nyní v Stokhausu zůstávám, vězením ztěžován, sem dodali. A tak nyní v mocí Jeho Milosti nejvyššího Defury zůstávati musím. I poněvadž jsem nic takového zlého neprovinil, k Vaší Milosti se utíkám ve vši ponížnosti pokorně pro Boha prosím, že se ke mně věrnému poddanému Jeho Milosti Císařské a potřebnému člověku tak laskavě a milostivě nakloniti, a Jeho Milosti Panu Panu vrchnímu hejtmanu, aby se za mne k Jeho Milosti nejvyššímu Defurovi, tak abych téhož vězení, poněvadž již náležitý týden v něm zůstávám, prázden byl a k své kumpanii se postaviti mohl, milostivě přimluviti ráčil, skrze připsání přimluviti ráčil, s pláčem slzavým žádám, Pánu Bohu a Vaší Milosti se pořučena činím, Jeho Milosti Císařské věrný poddaný Václav Pábiček z městečka Bohdanče u vězení v Stokhouse na Chlumei zůstávající.

Dopis z roku 1632.

Z týchž spisů dominia Pardubice Reg.značka IV/6/1/5/1. pochází:

Městečko Bohdanče stěžuje si na nemírné požadavky dosazené tam salaquareie:

Podání městečka v přepisu do novočeského pravopisu zní:
Službu svou vzkazujeme, urozený Pane k nám laskavě příznivý. Od Pána Boha zdraví, a při něm jiné všechno nejlepší dobré žádajice Vaší Milosti věrně a upřímně rádi.

Majice sobě jednoho, kaprála se dvěma mušketýry, dvěma ženami s jed-

ním pacholetem na salaquareii odesláno, zůstávajíce u nás týhoden zítra vychází, za jídlo a pití přes 8 zl rejnských jsme vynaložili, a mimo všecky sednice ke každému jídlu půl pinty vína, a za ten tejdén jemu samému dva dolary dáti se uvolili. Jsouce dnešního dne povolán, vedle nařízení Vaší Milosti, pokudž by chtěl se svými mušketýry na tom commisu přestati, toho učiniti nechce, nýbrž v tom se prohlašuje, aby každému mušketýru s ním zůstávajícímu, mimo jeho dva dolary za každý týden každému ještě říšský tolar dán byl, tu že zůstávati by chtěli. An také poroučí, že pan Quartirmistr k nám do městečka čtyři koně od kusů dáti chce, ty by délej zůstávati měly, je abysme marštalí opatřili. Nepochybne než že by při nich také čeládka zůstávajíce, jídlo, pití i obrok na též koně od nás mítí chtěli, seč by nikoliv obec naše býti, a toho jako i tak velkého platu mušketýrům a kaprálovi, kteréhož každého téhodne čtyři tolary, mimo vychování jich, dáti by přišlo, obvyknouti by nemohla.

Pročež Vaší Milost za to uctivě žádáme, že nás na nejvyšší /míru/ již ochuzené lidi, ve své laskavé ochraně míti /ač pokudž by bezelstně bez salaquareie býti nemohlo/ místo těchto aspoň jinší, kteříž by na mírnějším platu přestati chtěli, k nám dáti ráčíte. Laskav odpovědi od Vaší Milosti očekávajíce, Vaší Milosti se na všem dobře a šťastně míti vinšujem.

Dáno 5. ledna léta 1633. Purgkmistr a konšelé městečka Bohdanče.

V létě 1638 táhly zdejším okolím silné císařské garnisony. O rok později rozloženy po 13 dní po polích ve zrajícím obili Švédské oddíly. V r. 1640 přibyl sem garnison Colloredský, který se tu zdržel přes rok. Na zimul 1641 se kolem rozložilo početné vojsko císařské, v r. 1642 pěchota Bosiho, pluky Camila Gonzagy a regimenty generálvachmistra z Puchheimu. I v letech následujících náš lid obtěžován předvoji Torstensonovými a Valdštýnovými. Nebyla-li zaseté pole zdupána kopyty rejtharských koní, bylo obili ničeno přede žněmi jiskro bezohlednými vojáky.

Do konce války třicetileté mělo městečko Bohdaneč z 86 usedlých pustých a spálených gruntů 13.

Roku 1676 byli v Bohdanči jezdci pluku Labordovského, roku 1688 pluk Holštejnský, roku 1700 reg. Zalfovský? /Palfovský/, roku 1711 reg. Deventovský, roku 1715 reg. Amorský, roku 1719 reg. prince Eugena Savojského. Roku 1724 usadili se v Bohdanči kyrysníci prince z Portugali Carnastovský a soldateska reg. Herbersteinskýho. Roku 1727 ložíruje zde jízda pluku Vademonského a granátnici pluku Rabutického. Velké částky byly v roce 1733, 1734 vydány na verbování rekrutů. V roce 1735 procházejí Bohdančem ruské marše do říše. Od 9. února 1736 do 9. maja 1736 bylo v Bohdanči setnina Archanjelského pluku 188 mužů a 3 koně. Město je muselo živiti a dostalo za to 9 kr za

muže a 11 kr za koně denně. Bohdanečtí museli tratiti 1000 zl škody, kterou vojsko to učinilo. Dne 11/7 1738 natrefil se marš saský, p. generalmajor s ním generaladjutant a ostatních 9 sprostých vojáků, jim za vše jaké viktualie vydáno sumou 83 zl 12 kr.

Roku 1742 ubytovaný zde pluk Brandeburský nadělal mnoho škod. Dne 17. května 1742 po strašné řeži u Chotusic blíže Čáslavě, zvítězil král pruský nad Marii Terezii, kde padlo po obou stranách mnoho mužů. Toho roku bydlel na faře kníže Esterhazi, ložíruje zde pluk Sachsenkötha, pluk Braunschý, kyrysník Bernes.

Též jest zde ubytován pluk prince Luis Wirtenberského.

Roku 1743 ložíruje zde pluk Lubomírský též Kolvratský a Lothrinský batalion pluku Schulenburského.

V letech 1744-48 vojenskou službu obstarává zemská milice.

Roku 1744 od 11 do 18. listopadu ložíruje zde leibgarda nepřátelského vojska, radnici obsadil král pruský Fridrich, faru princ Wilhelma primatora Zaiferta bydlel generál Borek, u rychtáře Köppla markrabě Karel, generalmajor, u Sintáka Güssler a Bredow, u Chlumeckého generál Schwerin atd. starší a mladší princové Leopold Dessau.

Též roku 1744 jest zde pluk Černinský. Roku 1746 pluk Wolfenbietl, r. 1749 kyrysníci prince Lobkovice, r. 1751 kyrysníci Bretlachovi 1753 dne 20. Augustu přijel slavný pluk kyrysnický Hohenamsovi 1756 kyrysnická kompanie Pickenfeldská.

Roku 1758 prochází Bohdančem silný vojenský průchod a na zimní pobyt je zde pluk Maqvierský /?/. Též leží zde husaři a pandůři.

Roku 1763 císařští dělostřelci pluk Siebenscham, a karabienieři Stampach, a pluk Pallaviciniho.

Rok 1774 pluk Fabris a roku 1777 pluk Zweibruck.

Po bitvě u Chotusic r. 1742 a po vpádu Frusů do Čech navrhli rakouští vojevůdci, hlavně polní zbrojmistr Leopold Daun, aby veškeré vojenství rakouské bylo postaveno na nové základy vojenské. Proto stanoveno pořádati polní tábory a manévry podle skutečné války. První cvičení vojenské stanoveno v Čechách, na srpen r. 1750. Zvlena k tomu krajina mezi Kolínem a Novými Dvory, kde r. 1742 Prusové zvítězili v bitvě chotusické.

Roku 1778 dne 18. června přimašíroval do Bohdanče reg. Carolly, uher-

ské infanterie a dne 20. opět odmaširovala. Jest zde pluk arcivévody Karla Lothrinského.

Dne 15. Augustu 1778 založen v Bohdanči Fliegende = létající vojenský špitál, který dne 2/9 odmaširoval.

Dne 11. března 1779 přimaširoval do Bohdanče štáb obersta Lilien od slavného Maximiliánského kyrysnického pluku.

1781 ložíruje v Bohdanči eskadrona lho pluku arcivévody Alberta - carabieniéři. /ritm. Traurich/. byli zde až do r. 1794.

Dne 18/12 1788 Pavel Merkl s manželkou a dětmi byl z Bohdanče vyvězen a do vánoc vystěhován z příčiny, že on i jeho žena v čas braní rekrut mluvili proti právu a rádu nedovolené řeči, což pro budoucí výstrahu všem bouří činicím.

1794 husaři arcivévody Ferdinanda Milánského

1796 Dragoni arcivévody Jana

1798 Coburští carabieniéři.

1799 Hulánský pluk hraběte Mervelta /eskadrona majora/

1805 pluk Schroder, 1806 pluk Klenau a pluk Rése, a vévody Albrechta

1808 Vévoda Albert carabiniéři /major z Kutialek eskadr.kom.z Beyerworku. R. 1812 Schwarzenberský hulán. pluk.

1813 Hohenzoller cuirasier pluk. a Blankensteinův husarský pluk

1826-1816 kyrysnici Soriva.

1820 Pluk Somariva-kyrysníků přimaširoval, nový husarský pluk krále Württemberského /komandant hrabě Šlik/. 6 pluk husarský

1836 dne 15/9 přišlo eskadronkomando husaru 9 pluku cara Mikuláše který odešel v květnu 1845. 155/

1845 huláni pluku Koburg, dne 2/6 1845 polští huláni hraběte K. Civalarta, která odtáhla z nařízení minist. v listopadu 1849 do Vadovic v Haliči. R. 1851 Pluk hrab. Klenau a husar. pluk Bretlich

1854 Husaři hraběte Šlika čís. 4-odešli v květnu 1854
Husarský pluk knížete Lichtenštejna čís. 9,

1855 Štáb 1 esk. drag. hraběte Bavorského čís. 2.

1862 od 29/9 ložíruje zde husarský pluk čís. 9, § 6. set.

1871 3 pluk hulánský 6 esk. Stan. Janys de la Roche. a 3. pluk-4 es. dragouni čís. Frant. Josefa I.

1878 5 pluk husarů Radeckého a konečně od

oř roku 1888 do 1901 dragounský pluk č.8 maršlhr. Montecuccoli od roku 1901 do 1914 hulánský pluk Alexandra II., cara Ruského říšs. 11/ 6 esk.

od roku 1918 do 1939 dragounský pluk čís.8 kníž. Václava Svatého. Možno tedy 8 dragounský pluk považovati za domácí pluk pardubický resp. bohdanečský. Od r. 1885 měl tento pluk svůj stálý doplňovací útvar /cadre/ až do r. 1895 v Pardubicích ve starých kasárnách u Zelené brány, od r. 1895 v nových kasárnách u hotelu Veselky, kde byl trvale ubytován jako pluk knížete Václava Svatého až do okupace r. 1939 /s přestávkou I. světové války, kdy tam byla vojenská nemocnice/. Pluk tento byl v rakouské armádě nejstarším vůbec a povstal z pluku kyrysníků franc. hraběte Jindřicha Du Val de Dampierre barona Mondrovillia, který vstoupil do rakouských služeb roku 1602. Původní důstojnický sbor i mužstvo byli cizozemci, Francouzové, Španělé a Italové. Mužstvo sloužilo doživotně. Teprve v době napoleonských válek měl pluk mužstvo většinou odvedené v Čechách a důstojnický sbor německý. 156]

Posádka Bohdaneč měla za starých dob pověst málo lákavou. Spojení bylo jen povozem nebo koňmo. Nuda celoroční. Mužstvo bylo sem překládáno často z trestu pro nezřízené chování v Pardubicích. Těž někteří důstojníci pro dluhy. Ženatí důstojníci si chválili levnější život pro rodinu. Z jezdeckého hlediska byla to posádka přímo ideální. Všude pískové cesty a průseky /v lesích semtínských a v polabinách/, jedinečné přírodní překážky a vodní příkopy. Cvičiště bylo obrovské pro malou jednotku, až příliš rozlehlé, ale bažinaté /býv. rybník Rozkoš/. Školní střelnice v místě /Neratov/, což bylo velkou výhodou. Správa města vycházela vojsku velmi vstříce. Obyvatelstvo bylo přívětivé a vlídné, zvyklé na výstřelky vojáků. V neděli zúčastnila se posádka pobožnosti v kostele s velitelem v čele. Podobně paradovali i při různých náboženských i světských slavností. Ubytování bylo ve čtyřech objektech v městě, takže disciplinu bylo těžko kontrolovati. Tomu velmi odpomohlo postavení nových kasáren za městem roku 1912. Pro zajímavost uvádíme osud posádkových veliteků v Bohdanči od r. 1918-39 a 1845-48:

Mjr. Čajánek Max, Major Karel Kalina raněn mrtvici, pplk. Karel Táller odsouzen Němci pro velezradu na 10 let káznice, kpt-Radomil

Hroch, Němec-zmizel, kpt. Karel Zástěra odsouzen jako kolaborant za okupace, štkpt. Oldřich Beneš zemřel za okupace v konc.táboře, mjr. Josef Charous za okupace zemřel ve věznici, kpt. Douda padl jako německý důstojník u Stalingradu, mjr. Josef Černý zemřel řaněn mrtvící, mjr. František Aubrecht odsouzen pro velezradu na 25 let káznice, mjr. Stanislav Králiček odpykal 2 roky vězení. Posádkový lékař MUDr Rudolf Průcha za okupace odsouzen k trestu smrti, omilostněn, zemřel ve vězení.

Výměna posádky, která se stala v pondělí dne 30. března 1914 opustila Bohdaneč po 14letém pobytu jako skadrona hulánského pluku č. 11. Před odjezdem do Pardubic seřadila se o 1/2 3 hod. skadrona pod velením nadporučíka hraběte z Kolovratů na rozloučenou na náměstí, kde se shromaždili členové městského zastupitelstva s náměstkem starosti p. Uhliřem. Nadporučík hrabě z Kolovrat a náměstek starostův promluvili krátké proslovы na rozloučenou a po odtroubení dojemného signálu "K modlitbě" odjeli, doprovázeni s mnohou slzou v očích, hulání do své daleké nové posádky. Bohdanečská kasárna nezůstala dlouho prázdná, neboť již v neděli dne 5. dubna 1914 přijela nová skadrona dragoonů č. 1, která byla před radnicí přivítána. Novým velitelem jest rytíř Wondra, který poděkoval za vlídné přijetí a kladl váhu na vždy vzorný soulad posádky s obyvatelstvem města Bohdanče.

V naší mokrosoušské jízdecké posádce -píše Karel Šípek" bývali nezřídka u škadrony až tři rytíři. Zájem o mužstvo neměl z nich žádny, nejspíš ještě o koně. Starost o výcvik koní i jezdců přesunuta byla na bedra strážmistrů, zkušených zupáků, v sedle sestárlých, sloužících druhou i třetí kapitulaci, většinou ženatých, s početnými rodinami, dobře, ba i blahobytnej žijícími. Na to ovšem hubený jejich "Lung" nestačil, také naň nebyli odkázáni. Jejich nadáte "šrajtofle" plněny byly štědře od jejich důstojnických představených. U kavalerie byli důstojníky výhradně jen bohatí kavalíři, žijící okázale na vlastní groš; gáže vyplácené jim z regimentní pokladny, namnoze se ani netkli, do rukou ji nevzali, poukazujíce toliko účetním poddůstojníkům, kterak a kterým strážmistrům, škadrony cvičebně spravujícím má být přidělena. Naše Mojkrosouš vábila důstojníky rybníkatým okolím; v sítinách rybničních, v rákosí, v rokyti, v puškvoreci hnízdile množství vodního i bahenního ptactva, na něž konány lovecké výpravy v lodkách. Hony na kachny, na lejsky, na vodní slípky, na bukače, na volavky poskytavaly příjemně rozčilující krátkochvíli, která se, odbojnicky hodnoceno, čekáním na vydry, na zvěř vysokou i černou a štvanicím na lišky. Střelby na zajíce, na koroptve, ba i na bažanty ceněn

ny byly loveckými gourmandy modré krve na nižší kategorii myslivosti, za cosi plebejského a proto i plebejcům právo k ní milostivě propouštěli.

Ubyčejní vojáci, pokud nedostávali peníze z domova, nemohli z těch šesti krejcarů, co dostávali denně, mnoho utratit. Nadarmo si nezpívali: "šest krejcarů na den, nezemřeme hladem atd." Vojáci někdy prodávali komisárek a to velou veku za řesták. Pomáhali si tím k penězům a lidé chleba rádi kupovali, nebo byl přece levnější a vážil více než jeden kg. Vojáci si připláceli na veliký balíček tabáku čtyři krejcare a za řesták jej prodávali. I tabák byl lacinější a daleko silnější.

Vojenská střelnice - jak se ji říkalo "šajba" stála na zadním konci "velké obce" u lesa Ostrov. Byla to vysoko navržená písková mohyla a na jejím temeni byly proutěné koše naplněné pískem, aby se mohyla nerozpadávala. Před šajbou byly zákopy s dřevěným roubením, které sloužily za skladiště vojenského nářadí, potřebného k střelbě a za úkryt vejákům, cílerům. Za cíle k střelbě stavěli vojáci figury a polo-figury, někdy i plátěné kolony. Šajba měla zachytit střely. V letech devadesátých byla postavena nová moderní střelnice u Neratova, kde vše bylo automatizováno. Stará šajba byla rouvězena a písku použito na stavby domů a opravu silnic.

Na panství pardubickém odváděli se rekruti v r. 1802 k pluku pěšímu: hraběte Jos. Colloredo, barona z Riese a barona z Fröhlich.

Když dne 24. dubna 1845 na sv. Jiří odmaširovala o 7 hod ranní první setnina, majora od pluku Mukuláše I. husarského do Vídni na 2 léta ke službě, která zde byla od května 1830 do 24/4 1845. Při této příležitosti byl husar Köcke, který před půl letem desátníka Fejelö postřelil, odveden do Pardubic, kde pro výstrahu ostatnímu mužstvu byl na Olšinkách oběšen.

Na zimní byty přišlo do Bohdanče dne 10. prosince 1850 velitelství 6. pluku. ^{Chvalšinec} Velitel s podplukovníkem byli ubytováni v radnici, praporník Rud. z Hyeburku ubytován v obecním domě čp. 43, další byty v čp. 40 a 100. V čís. p. 6 byla plukovní kancelář, plukovní lékař Reinwald bydlel v čp. 114 a plukovní kaplan Mordinsky v čp. 113, kapelník v čp. 93. Šenkovení místnost v radnici byla hlavní strážnice a na podlaze radnice, plukovní prapor, plukovní kasa a hlavní stráž. Vojsko

bylo ubytováno v Živanicích, ve Břehách, Bělé, Ždánicích, Libišanech a Kuklenách. Koně byly postaveny do koníren, hostinců a v kasárnách. Mužstvo ložírovalo po domech. Dne 23. ledna 1851 odešlo vojsko k Pardubicům, vzavše sebou barvíře Leopolda Merkla z podezření, že sváděl mužstvo k prodávání erárních věcí.

Zprávu o odcestování pluku Mikuláše I dne 24/4 1845 doplňujeme, že komandantem byl plukovník /obrist/ hrabě Deym a setniny této vůdce /ritmistrem/ svobodný pán Christ, ostatní byli: Benn druhý ritmistr, Andahazi /oberleutenant/, Mine /leutenant/, Kišl /leut./, Kopřiva /strážní mistr/, Piwari /str.mistr/, Průša /kovář/. Eskadrona složena byla větším dílem ze Slovanů a Uhrů a byl zde od 1. května 1850. Dříve se nazýval Frimont Wieland. Plukovníci byli: Kukleta, hrabě Wrba, kníže Lichtenstein a hrabě Deym.

Dne 7. června 1845 po 12 hodině přimaširovala nová setnina hulánu komendant von Mengen Adolf, oberstleut. Mladota v Solopisk, Du Mešnil de Rochemont Adolf, hrabě Wallis, Lamberg Ortenek Ernst a hrabě Thun.

Bohdaneč měl vojáky "vychovávat i" k tomu náleželo vedle "porcí" na cíjlébě, mase a pivu ještě tzv. "servicie" tj. denní přídavky, na př.sprostému vojínu 3 kr, lejtnantovi 25 kr, šarším nišším pak v přiměřeném poměru. K nim patřily i porce pro koně a dobytek důstojníků.

Přátahy císařské "Durchcuhy" utáboření vojáků v 30leté válce v té nebo oné obci znamenalo pravidlem obráni obyvatelstva, hlavně o dobytek a obili.

Pakážem i rozumí Hosian sbory vojanské armádu sledující. Tenkrát se skládal tento "train" armády skoro veskrze z nevojáků, z pola z paní a žen důstojnických nebo vojenských a z nevěstek, žálem z kramářů, povalečů, světaběžníků, krátce "pakáže" všeho druhu.

Roku 1780 jsou militární světnice u: Josef Sluga, Jiří Borčický, Al Kříkan, Fr. Zayfert, Kryštof Kobera.

R. 1859 najmuta světnice u Hel. Stárkové pro vojenskou školu. R. 1860 zřídil Kafka letní vojenskou jízdárnu. R. 1851 stalo se prozatímní převzetí kasáren. R. 1874 nová kasárna v č. 141 s 43 koní. Vojenský arest je r. 1877 v čp. 43.

M l ý n y .

V nejstarších dobách člověk roztloukal zrna obilní nebo je drtil a roztíral mezi dvěma kameny. Z roztloučené směsi vysévala se mouka na primitivních sítech ještě v dobách historických. V novějších dobách byly mlýny ruční, pohybované silou ruky, mlýny vodní silou vodní, mlýny parní silou páry, mlýny větrné silou větru, které zcela zanikly. Byly buď způsobu německého, točila-li se bušx celá budova po větru, anebo holandského, točil-li se pouze vrchní jeho koš, kde umístěna jsou větrná křídla.

Mlýnské složení, vlastní stroj, v němž rozemílá se obilí: z násypu přichází mezi mlýnské kameny, či žernov, v nichž rozemýlá se obilí, které přichází z násypu mezi mlýnské kameny, z nichž vrchní slove běhoun, otáčející se v lubu, odkudž rozemleté obilí protřepává se plátěnou rourou v truhle tak, že hrubší ostruby vysívají se ven, jemná mouka proprašuje se plátnem do truhly.

Roku 1513 byla dohotovena p. Vilémem z Pernštejna veliká příčná stoka z Labe u Opatovic, vcházejíc pod Semínem opět do Labe. Na stoce opatovické bylo založeno po r. 1513 mnoho mlýnů. Původně byly 32 mlýny. Nyní je na stoce 9 mlýnů o 25 francouzských a 5 českých složení, 10 krupníků, 9 jahelek, 4 pily jednoduché, 5 okružních, 2 turbiny, 14 kol na svrchní a 12 na spodní vodu. Urbáře zdejší uvádějí 22 mlýny. Zašly se zmizelými vsemi Crkáni, oběma Kavčinami, Černou a j.

Bohdanči náležely dva mlýny stojící za bělskou ulici, na obou březích kanálu Opatovického, na levém břehu přední, který též sladovní se nazýval, na pravém břehu pak zadní. Třetí mlýn tzv. Černský leží na struze Černské, která tu žene mlýn opatřený tužbinami.

Urbář z roku 1500 uvádí: Bohdanečtí platí ze mlýnů o sv. Jiří 3 1/2 kopy 15 gr: o sv. Havle též. Od sladu mletí 2 gr. Pozdější záznam uvádí: Mlýn Černský u Bohdanče náleží obci městečka Bohdanče a platí se z něho od starodávna úroků ročně 17 kop miš, v kterémžto povinni mlýti vesnice: Černá u Bohdanče, Rybitví, Lhotka a Blatník.

Mlýny v Bohdanči jsou dva v jedno spojení a náleží obci téhož městečka Bohdanče, z kteréhož se od starodávna úroků ročně odvozuje 15 kop mišen. Jsou k nim obrácené vesnice: Neratov, Bukovka, Kasalice, Bělá, Habřinka, Pravy.

mlýny, jichž cena, zvláště na konci XV. a počátkem XVI. stol. byla značná bývaly od vrchnosti nebo obce v dobách pozdějších postupovány mlynářům za úroční plat, takže vrchní vlastnictví zůstávalo vrchnosti resp. městům - obcím; mlynáři byli pouze vlastníky požitků. Mlýn však mohl zůstat i v držení i dědičně, pokud placen úrok a vrchnost s tím souhlasila. Držitelé mohli i mlýn prodat, třeba se svolením vrchnosti. A o tom činivaly vrchnosti při kontrachtech pravidelně přesně formulované výhrady. Mlýn byl "od strany vody až do vantrek" vybudován z kvádru, ostatek pak z drobného kamene.

V Bohdanči jsou dva mlýny, v každé mlýnici 2. ho složení s přistrkovací jahelkou, kterýžto oba mlynářové mezi stavidla 4 okenice jdoucí... 3' 1 3/4". Též 4 žlaby pro jedno každý kolo "vlka" nazvaný, v šířce žlab před kolem u všech mlýnů... 2' 5".

té jalový žlab v okenici široký..... 5' 1"
táhnou vody na jedno každé složení... 4' žlab 1' strov.
na prahu leží vody..... 2' 11"
mají řídku po všech 4 žlabích po 3' strov.

Zde jest k připamatování, že jen 2 žlaby po 4' 4" a na každém 2 kola řebináče bývaly, pozdější době zvýšením vody o 6" a přibití na práh náplatku, kola vlky nazvaný zdělaly, kteréžto zvýšení jak břehům i zasejpání kanálu škodi. 157/

Jaké povinnosti na sebe mlynář při najímání mlýnu přebíral, vysvítá z následujících kontraktů:

Contract na p ř e d n í m l ý n: čp. 146. též Sladovní

S povolením a osobní přítomnosti JMti pana Václava Jana Wildta JMti cís. královského komorního panství Pardubického nejmilejší ustanoveného vrchního ředitelé.

Leta Paně 1780 dne 12 january. My purkmistr a radda JMci s. komorního městečka Bohdanče s vědomím společné obce u přítomnosti ausslusu sousedstva po veřejném prohlášení, a vypadlému termínu při držení licitaci v kanceláři radním s předestřením vyměřeného a na budoucí časy ustanoveného nájmu, jakož i všech povinností mlynáře v níže psaných výminkách prodali jsme náš p ř e d n í m l ý n obecní, tak jak nyní stojí s dvojím složením a s přistrkovací jahelkou, k němu zahrada jak plotem ohrazeno jest, a kus role nazvaný pod Smichovem pod dvě měřice, pod ní kus louky až po vodu rybniční, mezi jinýma kollicitanty nejvíce podávajícímu Rudolfu Roudnému, manželce i budoucímu jeho k dědicům vládnutí, a míti za sumu v licitaci ustalou tři tisíce pět set zlatých rens. s tím uzavřeným závazkem, že on kupující mlynář i jeho budoucí jménem nájmu každoročně do důchodu obecního tohoto městečka Bohdanče čtyři sta zlatých rens. a sice každého čtvrt léta po jednom stu zlatých - anticipato odváděti jest se dobrovolně uvázel a tak v následující to-

ho exekuci podrobený a dáleji také podrobený bude všechny nynější i budoucí jakékoliv povstat mohoucí zemské poplatky /bud z osob řemesla nebo koll/ sám z vlastního niknutí, jakož i také mimá toho převzatého nájmu, za

2/. Povinnen bude bez vší náhrady obecního důchodu každoročně z v níku setého žita tři měřice tři věrtýlky a k an trov y městskému polovic krup a polovic jahel v jednom každoročně jednu měřici jeden věrtýlek, a žita dva věrtýlky vydávat a pak za

3/. Všechnu jak vnitřní tak zevnější spolu i na vodě předku i zadku, ano jakou jenom býti mohoucí správu sám mlynář ze svého vlastního měšce vésti /a čehož Bože zachovej/ kdyby jakýmkoliv způsobem ten mlýn v skázu přijiti měl, on mlynář svým vlastním nákladem zase jej vyzdvihnouti zavázán zůstává, nebo důchod obecní dokona všeho nákladu se zbavuje a osvobozuje, a také nemá mlynář ani v tom příběhu nějaké náhrady k očekávání, dále pak ale-a za

4/. struhu od halyřských vrat až po dolanský most on mlynář nákladem svým a stejnou pomocí druhého mlynáře dle starobylého způsobu každoročně čistiti, trávu vysekávat a k straně městečka ležících břeh v nadepsané délce v dobrém stavu držeti a svým vlastním nákladem zastupovati musí, tak jako i za

5/. za špatné mletí neb jakoukoliv přijít mohoucí příčinu nemleti, toho nejménšího vynahrazení od strany obecního důchodu k očekávání nemá anobrž svoji vlastní pilnost vynaložit musí, aby jak bohatému tak chudému jednoznačně věrně a spravedlivě sloužil, a jakožto opravdivý držitel mlýna opatrnu pilnost vynaložil, sám sebe před škodou chránil, tak jako i také obzvláštně zavázán zůstává slad městský /kdyby k němu do mlýna přivezen byl proti obyčejnému od nákladníků dle pivovarní patříshy instrukce/ platu a vše společné sousedstvo předevšemi cizími lidmi s melivem fedrovati, z jedny měřice mletého obilí nic více, jedině jednu čtvrtci - neb 1/16 díl a ze šrotu půl čtvrtce měřičného bráti a také stárka svého tak držeti, aby nic více, nežli z jedny a půl měřice jeden krejcar ode mletí vybíral a jakož také za

6/. před i po skončení licitaci uzavřeno zůstalo, by ustalý mlynář před ku kase důchodu obecního jménem zavádku 500 zl složil a při obdržení kontraktu 1500 zl ihned složiti zavázán zůstal ostatních 1500 zl v deseti letech po 150 zl splácati a možno toho až do vyplacení celé té sumy obyčejné zemské interese každoročně pro rata skládati /pro konto/ se tímto váže, jemu však je svobodno činí, dle možnosti dřív těch deseti let, bud najednou aneb jakkoliv restitující summu zaplatiti, což i tak za

7/. Od strany obce jemu se pojištění činí, že každých šest let jeden dubový kmen na řídel z JMcis.lesuv, který dle vysoce slavné JMil. General directi uzavřeného Transactions Instrumenta dto Pardubitz den 11. Februar 1778 roku obec poobdržuje k použití míti, však sám svým nákladem jej sobě na místo přivézti povinen bude a jakož i taky v čas čistění struh i toho k obci od strany milostivé vrchnosti podosahujícího jednoho судu piva, půl судu každoročně dosahovati bude, následovně i také k čištění té struhy potřební nádeníky, k břehům fúry od strany obce nařízeny budou, které však sám mlynář /s pomocí druhého mlynáře/ z vlastního měšce zaplatiti, protože důchod obecní jak extraordinarium-tak i také eis.úrok a jiné Catastrum na obecní usedlost vypadající platy, též transporty, pojíždky

magacíny sám jako kdy prve zastupovat bude a taky k tomu, pokudž by lesní hospodářství dopustilo, jemu mlynářk k nevyhnutelné potřebě, však proti hotovému zaplacení a slušný ceně z lesův obecníc dříví popráno býti má, nic však méně než a za 8./, jakož obzvláště čest a chvála Panu Bohu všemohoucímu vydávati povinni jsme, tak tehdy taky přistupující držitel mlýna zavázán zůstává sám na příklad jeho domácím ctný a bohabojný křesťansko-katolický život vésti, chasu věrněu - a spravedlivou samospasitelný katolický víry chovati, žádný podezřelí lidi u sebe nepřechovávati v lásce a svornosti s druhým mlynářem býti a pokudž by ve mlýnš k své potřebě stroje zlepšovati chtěl, jemu žádné překážky nečiniti, a aniž kdy na skázu jeho jít, tak taky kdyby se jemu od kohokoliv nějaká zkrácení činila, má použít ve všech jemu na škodu vstupujících příhodách úřední zastání, čehož všeho na potvrzení - jak od strany magistrátu a starších obecních na místě celé obce, tak i od přistupujícího mlynáře dva stejně znějící exempláře vlastnoručně podepsaný a pečeť naší menší městskou jsme vědomě přitisknout nechali. Jenž se stalo v JMcis.komorním městečku Bohdanči roku a dne s předu psaného.

L.S. Franz Syruček purkmistr

Rudolf Roudný,

Josef Šinták primas

mlynář kupující

Josef Komárek

František Fiola, písar městský, Jiří Vorel starší obecní,
František Langer, starší obecní, jmenem a na místě společné
obce sousedstva strany prodávající.

A jsouce tento kontrakt dle předchozejícího prohlášení a držené veřejné licitaci u přítomnosti mé, magistrátu a obce jak protokol dto 12. Januari toho roku zní, zřízený, tak se také tímto ratificuje.

Actum v JMcis.král.zámku Pardubického dne 20. April 1780.

Jejich římské cís.král.apošt.Milosti komorního panství Pardubického nejmilostivěji zřízený vrchní ředitel: Václav Jan Wild. L.S.

Ex originali: Josef Šintak, purkmistr. 158/

Pokud jsme mohli zjistiti, byli držiteli Předního mlýna čís.popisné 146/140:

R.1631 = Jan Švihnos,	r.1644=Jan Pokorný,	r.1646=Ondřej Halda.
R.1642 =Jan Konírka,	r.1656=Ondřej Halda.	r.1668=Matej Kalhouš
R.1671 =Daniel Halda,	r.1676=Jan Veselý	r.1685=Mat.Chocenský
r.1693 =Jáňí Košek až dorr.1627=Jiří Košek,		r.1729=Fr.Příbramský
r.1731 =Fr.Vorel,	r.1737=Fr.Nebeský,	r.1743 Fr.Šinták
r.1747= Jan Šišan,	r.1751=Vavř.Šlejfíř	xxxxxx=Martinxxxxxx
r.1760=Petr Jesenskývystřídán r.1764 Fr.Langrem za Mat.Vejrovského		
r.1734=Jan Nebeský	r.1798 Fr.Dostál,	r.1780 Rud.Roudný
1801=Fr.Dostál,	r.1811=vdova Dostálováxxxxx	xxxxxx
1815 = Jan Cabicar	r.1820=Václ.Macháček	r1823=Ignac Pilař
1838 =V.Dušek též	r.1852=Václav Dušek	r.1788-Jan Oliva
1823= Ignac Pilař	r.1858=Marie Dušek	r.1885=Václav Pilař
1909=Frant.Hadrabal	r.1909 Fr.Stěpanovský	r.1919=Jos.Štěpanovsl
1949=Jos.a Mar.Štěpanovský		
1750=Jan Šišan	r.1618 Bartoň Provazník	

R.1700 v předním mlýně postavena jedna světnice s komorou, nad tím krov Šindelový.

R.1767.Postraní zed u vody je značně poškozená, též jeden roh až po střechu hrozí nebezpečím, proto zed od gruntu štukovým kamenem též zmíněný roh opraven.

Roku 1815 vyhořely oba mlýny.

Z mlýnu platí se ročně úrok 400 zl. Přední mlýn jest prodáván za 3500 zl na 4% což jest ročně 140 zl.

Z a d n í m l ý n č í s . p o p . 147 .

Výtah z knihy kontraktní emphiteut. od r. 795 fol. 94:

Kontrakt na zaří mlýn:S povolením a osobní přítomnosti JMti pana Václava Jana Wildta JMti cís.komorního panství Pardubického nejmilostivěji ustanoveného vrchního ředitele.

Leta Páně 1780 dne 12.januari.My purkmistr a radha JMčís.komorního městečka Bohdanče s vědomím společné obce u přítomnosti ausšlusu sousedstva po veřejném prohlášení a vypadlém termínu při držené licitaci v kanceláři radním s předestřením vyměřeného a na budoucí časy ustanoveného nájmu, jakož i všech poviností mlynáře v niže psaných výminkách prodali jsme náš z a d n í mlýn obecní, tak jak nyní stojí s dvojím složením a s přistrkovací jahelkou, k němu zahrádka jak plotem chráničena jest a kus role tak nazvaný pod Smichovem pod dvě měřice, pod ní kus louky až po vodu rybniční, mezi jiným kollicitanty nejvíce podávajícímu mlynáři Hynku Šintákovi, manželce i budoucím jeho k dědicům vládnutí a míti za sumu v licitaci ustalou d v a tisíce p ě t set o s m d e s á t e zlatýchren s tím uzavřeným závazkem, že on kupující mlynář i budoucí jménem nájmu každoročně do důchodu obecního tohoto městečka Bohdanče čtyři sta zlatých rens.a sice každého čtvrt léta po jednom stu zl.rens anticipato odváděti jest se dobrovolně uvázel a tak v nestání toho exekucí podrobený a dáleji také podrobený bude všechny nynější i budoucí jakékoliv povstat mohoucí zemské poplatky /bud z osobřemesla neb kol./sám z vlastního niknutí, jakož i také mimo toho převzatého nájmu,za

2/.povinen bude beze vší náhrady obecního důchodu každoročně z v o n í k u setého žita tři měřice tři věrteleky a k a n t o r o v i městskému polovic krup a polovic jahel v jednom každoročně jinu jednu měřici jeden věrtelek, a žita dva věrteleky vydávati a pak za 3/.Všechnu jak vnitřní tak zevnější spolu i na vodě předku i zadku a na jakou jenom býti mohoucí správu sám mlynář ze svého vlastního měšce vésti /a čehož Bože zachovej/ kdyby jakýmkoliv způsobem ten mlýn v skázu přijiti měl, on mlynář svým vlastním nákladem zase jej vyzdvihnouti zavázán zůstává,nebo důchod obecní dokona všeho nákladu se zbavuje a osvobozuje, a také nemá mlynář ani v tom příběhu nějaké náhrady k očekávání,dále pak za

4/.struhu od halštátských vrat až po dolanský most on mlynář nákladem svým a stejnou pomocí druhého mlynáře dle starobylého způsobu každoročně čistiti,trávu vysekávati a k straně městečka ležicích břeh v nadepsané délce v dobrém stavu držeti a svým vlastním nákladem zastupovati musí,tak jako i za

5/.za špatné mletí neb jakoukoliv přijít mohoucí příčinu nemletí, toho nejmenšího vynahrazení od strany obecního důchodu k očekávání nemá, anobrž svoji vlastní pilnost vynaložit musí, aby jak bohatému tak chudému jednoznačně věrně a spravedlivě sloužil, a jakožto opravdivý držitel mlýna opatrnu pilnost vynaložil, sám sebe před škodou chránil, tak jako i také obzvláštně zavázán zůstává slad městský .kdyby k němu do mlýna přivezen byl proti obyčejnému méně od nákladníků dle pivovarní instrukci, platu a vše společné sou-sedstvo předevšemi cizími lidmi s melivem fedrovati, z jedny měřice mletého obilí nic více, jedině jednu čtvrtci- neb 1/16 díl a ze šrotu půl čtvrtce měřičného bráti a také stárka svého tak držeti, aby nic více,nežli z jedny a půl měřice jeden krejcar ode mletí vybíral a jakož také za

6/.před i po skončení licitaci uzavřeno zůstalo, by ustalý mlynář před ku kase důchodu obecního jménem zavdavku 500 zl složil a při obdržení kontraktu 1080 zl ihned složiti zavázán zůstal, ostatních ale 1000 zl v deseti letech po 100 zl spláceti a možno toho až do vyplacení celé sumy obyčejné zemské interese každoročně pro xx kon- to skládati se tímto váže, jemu však je svobodno činiti, dle možnos- ti dřív těch deseti let, bud najednou aneb jakkoliv restující sumu zaplatiti,což i tak za

7/.Od strany obce jemu se pojištění činí, že každých šest let jeden dubový kmen na řídel z JMti cís.lesův, který dle vysoce slavné JMti cís. general direkci uzavřeného Transactions Instrumenta dto Pardu-

bitz dne 11.Feber 1778.roku obec obdržuje k použití míti, však sám svým nákladem jej sobě na místo přivézti povinen bude a jakož i taky v čas čistění struh i toho k obci od strany nilostivé vrch- vati bude, následovně i také k čistění té struhy potřebné nádeníky, /s pomocí druhého mlynáře/ z vlastního měšce zaplatiti, protože dů- catastrum na obecní usedlost vypadající platy, též transporty, po- jíždky, magacíny sám jak kdy prve zastupovat bude a taky k tomu, pokudž by lesní hospodářství dopustilo, jemu mlynáři k nevyhnutelné potřebě, však proti hotovému zaplacení a slušné ceně z lesův obecní dříví popřáno být má,nic však méně a za

8/.jakož obzvláštně čest a chvála Panu Bohu všemohoucímu vydávat povini jsme, tak tehdy taky přistupující držitel mlýna zavázán zů- stává sám na příklad jeho domácím ctný a bohabojný křesťansko-kato-lický život vésti, chasu věrnou - a spravedlivou samospasitelný ka- tolický víry chovati, žádný podezřelí lidi u sebe nepřechovávat v své potřebě stroje zlepšovati chtěl, jemu žádné překážky nečiniti, a aniž kdy na skázu jeho jít, tak taky kdyby se jemu kohokoliv nějak hodách úřední zastání, čehož všeho na potvrzení - jak od strany ma- cího mlynáře dva stejně znějící exempláře vlastnoručně podepsaný a pečeť naši menší městskou jsme vědomě přitisknout nechali. Jenž se stalo v JMti cís.komorním městečku Bohdanči roku a dne s předu psa- ného. L.S. Franz Siruček purkmistr, Josef Šinták primas.

Jiří Vorel, starší obecní, Franz Langer, starší obecní, - Hynek Šinták mlynář kupující.

jsme mohli zjistiti byli majiteli Zadního mlýna:
 Pekál = Matěj Uhřinovský r.1640 = Václ.Košina, 1644 V.Kosina
 r.1646=Bartol.Cabicar, 1647 Jan Pokorný r.1656=Jan Halda
 r.1676=Jan Šišan 1685=Jan Šišan r.1696 Dorota Šišanová
 r.1700=Václav Halda r.1710=Matěj Jeremiáš, r.1727=Jan Pelikán
 r.1729=Jan Oliva, r.1734=Fr.Příbramský r.1740=Fr.Příbramský
 r.1743=vdova Koškova, 1747=Košková, r.1748=Fr.Náhlík,
 r.1760=Fr.Náhlík, r.1761= Frant.Fryč r.1764=Fr.Langer-M.Vejrovský
 r.1734=F.Příbramský r.1763 Petr Jesenský r.1798=vdova Šintáková
 1780= Ign.Šinták r.1803=vdova Šintáková, r.1805=Václav Šinták
 r.1811=Jan Šinták, r.1816=Jes.Jakobi-Fr.Walter.r.1815=Fr.Walter
 1820= Václ.Pour,který stále mlýn drží do r.1882 kdy přechází na
 Otakara a Johanu Hanělovi
 r.1902 = Pavel a Kat.Rind, r.1911 = Josef Baudyš, 1916 Fr.Baudyšová
 r.1928=Anna Baudyšová, 1928=Vincenc Baudyš, 1928 Jan Novák.

Mlynáři v zadním mlýně vybíral clo.r.1716 bylo mu vyplaceno 2 zl32
 R.1718 nově opraven zadní mlýn a vystavena světnice, komora a dán
 pod krov. Nové vydání na mlýn stalo se r.1740
 Roku 1815 oba mlýny vyhořely. Roku 1857 oznamuje Jan Pour stavbu
 stodoly. R.1875 povoleno témuž staviti nové kůlny a konírny.
 R.1877 žádá Jan Pour o povolení k přestavbě mlýna na zřízení "umě-
 leckých strojů" R.1878 dáno J.Pourávi povolení k stavbě hospodář.
 stavení a obývání obytných místností.
 Mlynář Jan Pour po těžkém úrazu dne 14.července 1882 zemřela odká-
 zal 160 zl k zřízení nadace pro chudé dělníky. *159/*

Černský mlýn zv.r.1618 "Vyškovský"

Černský mlýn má tři složení, přistrkovací jahelku a pilu.-míra v
 žlabích:
 A/.hořejší žlab, kola na něm 2 řebenáče, má šířku v okenici-4
 táhne tu okenici aneb vody..... 10"

b/.druhý žlab na něm jedno kolo "vlk" nazvaný, šířka v oken. 3'7 1/2
 táhne vody 6 1/3"

c/ třetí žlab jalový bez škody široký 4'

d/ žlab na pilu, kolo vodní vlk, okenice široká 3' 4" táhne vody na
 pilu 9". Leží vody na prahu, za třema okenicemi ^{3/4'} májí střiku ty žla
 by jak mlýna tak u pily...4' 2"

Jest to mlýn s trojím složením s přistrkovací jahelkou, stupníkem
 a pilou. *160/*

Podle urbárního zápisu o mlýnech, jež byly na panství Pardubském
 po roce 1494, dával největší roční plat mlynář v Černé u Bohdanče
 totíž 7 kop 30 gr.

Roku 1812 mlýn do základu vyhořel-byl dřevěný-a Janem Sladomelem
 znovu vystaven.

Na Černském mlýně hospodařili:

r.1618-Mikuláš Krátký,	r.1631-Petr Lev	1644-Václ.Lejhanec
.663- Jan Ponoš	r.1676-Řehoř Dytrych	1685-Jiřík Košek
r.1693-Jan Šumpetr	r.1696 Stan.Šišan	1700-Fr.Veselý
r.1701-Jan Šinták	r.1703 Adam Kohout	1705 nebyla voda-stál
1710- Jan Šinták	r.1714-Kat.Šintačka	1729-Fr.Vorel
1731- Fr.Příbramský	r.1737-Jiří Klimš	1747-Jiří Klimeš
1748-Fr.Šinták	r.1760-Martin Dostál	1764-Mat.Dostálvádová
1767-Jan Kirchner	r.1780-Jos.Dostál	1778 Frant.Langer
1795 Fr.Dostál	r.1797-Fr.Lukavský	1801-Jan Sladomel
1813-Ant.Sejk z	r.1825-Jan Rejšil	1827 Jan Kvapil
1838 Fr.Kován	r.1841-Josef Jeník	1849-Tomáš Čermák
1852-Jan Dobeš	r.1814-Ant.Segl	
1860-Jan Syřiště	r.1852 Frant.Kavan	1817 Jan Hajek

Contrakt na mlejn Černský.

Leta Páně 1778 dne 5.Augusti v plnosti magistratu a starších obecních Josef Dostál, přednesl, kterak dne 25.Juli 1777 roku dobrovolně a bezevšeho ručení náš mlýn obecní vsi Černý u Bohdanče ležící, od Františka Langer a bývalého mlynáře Černského pro sebe a své budoucí za sumu hotovou penězitou jeden tisíc pět set zlatých rens.dokonale smluvil a koupil, a žádal, by ta samá koupě v písemnou pamět uvedena a tu kde patří do Notum vzata byla, kdežto on osobně stojice na ten prv soucí František Langerovský Contract a nájmu placení, tak i jiné tam znějící vypsané Ctausuti přistoupil, a je zachovati a vyplnití slíbil a spolu cokoliv odstupující Langer k mlýnu užival, pro sebe i své budoucí on Dostál k užívání přijal. - Pročež my purkmistr a rada JMčís.a kom.městečka Bohdanče na další Ratifikati JMčti cís.úřadu vrchnoředitelského s nadjmenovaným Josefem Dostálem dobrě schopným člověkem Contract jsme následujícím způsobem učinili a to:

1/.Mlynářovi Josef Dostálovi i budoucím jeho. k užívání patřiti bude mlýn náš obecní při obci Černý ležící s trojím složením, přistrkující jahelkou, stupníkem a pilou, k tomu pod 1 strich rolle nade mlýnem od cesty, až po struhu, pak zase pod druhý strich rolle v záhradě ležící a k tomu malá zahrádka, pak s ploty pro vždycky ohrazené jsou, spolu i ve všech mezích a právech jak nám od starodávna patří a k užívání přináleží, zaprodaný jest za jeden tisíc pět set zlatých ren.z kteréhožto mlýna on kupující Josef Dostál každoročně stálého nájmu do důchodu obecního platiti jest se zavázal, to-a tolik, co předešlý František Langer na hotově 356 zl 26 kr 3 denáry, však nicméně za

2/.Poněvadž z toho mlýna do JMčti cís.důchodu Pardubického od starodávna důchod náš obecní, každoroční čínskost úrokper 21 zl 38 kr platiti musí, protož ten samý, on mlynář od prvního svého do mlýny přichodu vyplácat na sebe přijímá, což jemu zase z nájmu k sražení p přijde; totiž: při sv.Jiří....10 zl 49 kr, u sv.Havle 10 zl 49 kr spolu 21 zl 38 kr.

3/.K tomu více jsouce při tom mlýnu dva mosty, jeden větší, druhý menší, které vždy nákladem obecním, jak znova stavení, tak i opravované bývaly, protož on přistupující mlynář na budoucí stálé časy

ony mosty svým vlastním nákladem, jak nový důkladně stavěti, tak zase v čas potřeby on opravovati, tudy jest se zavázal, z kteréhožto ohledu, že obecní důchod takového břemena zbaven jest, ze stále běžicího příjmu nájmu každoročně se slevuje a odráží.....
 4/. Desátek, kterého dle vyhledání starých urbářův nic více na zrnu žita jen 3 str. l věrt. velebnému panu faráři oddávati v rok patří, podobně on mlynář k vybívání na sebe příjmů, nechť je žito drahé nebo laciné, jemu je poráží za 6 - 30
 5/. Podobně také v tak kantorovi městskému 1 strich 2 věrt. žita ročně patří, on oddávati slíbil, zato jemu z nájmu se sráží.. 3 zl 37 kr 3 den. tj. sumou srážky 33 zl 45 kr 3 denáry.
 Následovně k stálemu odvodu každoročně povinen bude čtvrt letně anticipando k odvádění... 322 zl 41 kr, dálejo pak ale za
 6/. všechny klády bud borové neb dubové ano z jakéhokoliv dříví být mohoucí důchodu obecnímu, neb sousedům zdejším patřící, když tam k pile dodané budou, dle potřebnosti na prkna neb fočny bez odporu a dlouhých zdržování zřezati povinen bude, tak jako důchod obecní a sousedí jemu mlynáři za každý řez 1 kr krajiny a jedno prkno jménem měřičného dávati, a od navalování jedné každé klády po 3 kr platiti; se zavazují; přitom však také za
 7/. mlynář všecku správu mlýnskou vnitř i zevnitřní jako i při pile - a jahelce spolu hranice, k domovním stavení, zdi, roubení i střechy pod jakýmkoliv jen jméno míti mohouce kdy a kolikráte se natří, jakož i ploty při obou zahradách, vše z vlastního měšce bez nejmenší náhrady sám mlynář zastupovati, a za špatné mletí - i nemletí žádnou srážku k očekávání míti nebude, protože důchod obecní všecky výloh se osvobozuje; jakož i
 8/. stěny břehů sám mlynář opatrovati a pokudžby potřeba nastupovala, ihned časně opravovati, aby tu z jedné i druhé strany ležicím contribuentům žádné škody se neučinily, struhu pod mlýnem až do Labe, nad mlýnem pak až pa po tak nazvanou Rohoznicí, která leží blíž mostu na silnici Živanský stojícím, on mlynář čistiti povinen bude a kdykoliv, za
 9/. Týž mlynář zřetelné oka a pilnou bedlivost míti povinen jest /s přináležejčnostma neštěstím ohně/ čehož Bůh uchovati ráč/ k potrefení přišel, sám mlynář škodu nésti musí a od strany pojistné obce žádné náhrady míti nemá; což i
 10/. poněvadž pak obvzlaštně čest a chvála Bohu svrchovanou vzdáti povini jsme, tehdy také přistupující držitel mlýna zavázán zůstává, sám napřed na příklad všem jeho domácím etný a bohabojný život véti, chasu věrnou spravedlivou chovati, žádné podezřelé lidí u sebe nepřechovávati, jednomu každému, jak bohatému tak chudému spravedlivě a věrně a ochotně s melivem posluhovati, Bohdanecké pak sousedstvo přede všemi cizími lidmi, s melivem fedrovati, i jedny měřice mletého obilí nic více než jednu čtvrci, neb 1/16 a ze šrotu půl 2 čtvrci neb 1/32 měřičného bráti, a tak stárka svého držeti, aby nic více než i jedny a půl měřice 1 kr ode mletí vybíral a konečně 11/. kdyby se státi mělo, žeby bud on neb budoucí dědicové jeho nad zmíněné povinosti a závazky zaprovádat a držet nechtěl, neb nemohl nechtěl by neb nemohl by, tehdy tož naše počestná obec vždy plné právo na celém moho i nemohovitém jméní jeho sobě sub parutahsema ex cutione vyhrožuje, k tomu všecknu k mlýnu a vodě staré právo jakož i k pile též k odpadující vodě pod mlýnem dotud-dokud od předkův

našich užíváno bylo, volně užívat se připouští. Vše věrně a upřímně bezevší ošemetnosti na potvrzení toho jak od strany magistrátu a starých obecních na místě celé obce, tak také od přistupujícího mlynáře tyto dva exempláře vlastnoručně jsme podepsali a pečť naší městskou vědomě přitisknout nechali.

Jenž se stalo v domě radním JMti císařské komory městečka Bohdanče dne 5. Augustu roku u roku svrchu psaného.

Jan Pabiček, purkmistr	Frant. Langer - odstupující
Josef Šinták primátor	+++ Josef Dostál přistupující
Václav Kučera	Josef Vambera svědek.

Frant. Siruček	
Anton Seifert	Frant. Snětivý, starší obecní, na místě celé obce.

161

Opatovický splav ztrhnut-mlynářové mají přispět na opravu jeho:

Opatrní. Na Vaši pod dnešní datum i pres. sme zanešenou zprávu že by tamní přední a zadní mlynářové žádné náhrady z příčiny ztrhanutého splavu opatovického nebyli obdrželi, a žeby v tažové náhradě přá komisi prodeje mlýna zmínky byly činili, když by 2 neb více let nemohli, a naproti tomu byli, ujistiti byli, že se nato nikdy přijít nechat nesmí, a konečně, že by se jim byli do kontraktu takové výminky doložili, na které oni přistoupit nechtěli, a také z těch do ložených příčin, že tak dlouho platit nebudou, pokud od nejvyššího místa důležitost rozhodnutia nebude a konečně na naši otázku, zdaž se k mlynářům precismě přikročiti aneb co v té důležitosti konati máte, tímto za výnos bud:

Nejsouce nejvyšší vrchnost přiučena, že splav Opatovický ztrhnut byl, tím vícej ale nešťastna, že na zase postavení téhož přes 102000 zl vynaložiti musela není žádným způsobem povina jim a ostatním mlynářům nějaké náhrady učiniti, aniž to může kdo dobrým svědomím požádati neb tof nešťastný casus fortuitus jest, který jeden každý jak koho potrefuje něsti musí, obzvláštně když se skutečně na to přijíti nenechalo, aby mlynářové skrze 2 neb více let byli mleti nemohli. A když tak ostatně ta námítka, že by jim do kontraktův výminky byli postaveny byti, které oni přijmouti nemají nechtěli, marna, a dokonce nevalna jest, poněvadž ani ke koupi, ani k kontraktu ano k ničemuž nucení nebyli, nobrž mlýny na předpovězené jim závazky, a výminky u veřejné licitaci dobrovolně a samochtičně skrze zvyšování nejen kupovati, nobrž skrze podpis kontraktův takové závazky na sebe přijali něni žádným způsobem osvobozené, tím méněj jim povinnosti prománuté, aneb dělání dluhův prohlédnuté býti může. Úřad tehdy je mlynářové u veřejnosti na rathouz předvolá a tyto nemožnosti k vyplnění jejich žádosti ještě jedenkráte jadrně představá, s tím napomenutím: aby se na pokoj dali a své povinnosti určitě platili, a jak ty zase selé resty mimo běžných poviností zaprvé zpěvněji, shesítidlně řádu a občá, ale příjemné te hucení účinili. Nestane-li se tak, anebo pokudž by k zaplacení těch dluhův ještě tvrdošiní býti měli, neománe úřad purkmistrovský snešením obce jim možný termín k zaplacení jetého restu rozšafně uložiti a kdyby i ještě ty samí bez účinku projíti nechat měli, jim na tom místě užitky sequestirovati a mlýny třebas i sub haita prodati, aby skrze to teprva příčinu pod k nejvyššímu místu útok bráti.

Actum Pardubice 14. února 1788=1789. Václav Jan Wild, vrchní ředitel

162

Haltýře - sádky.

Nezbytnou komorou, odkud mohly se ryby každé chvíle bud na prodej nebo k vlastní potřebě vzít, byly sádky či haltýře.

Velký počet rybníků v okolí Bohdanče, potřebovalo množství lidí k obsluze, mnoho úředníků ke správě, jež podléhali jistému rybničnímu řádu. Byl to v prvé řadě fišmistr, dále písář, porybný, vazači sítí, haltýřík-sádecký, pacholeci rybniční a postrani, rybáci-vodáci atd.

Bohdanečské sádky leží na ^{levém} břehu opatovického kanálu, pode mlýny, obklopeny jsouce kol kolem věkovitými alejemi mohutných dubů a líp, tvořící krásnou část zdejší krajiny. Zakladatelem haltýřů byl Vilém z Pernštejna do kterých byla vedena voda troubami z opatovického kanálu, největší to vodní stavby té doby, která má spád na celém svém toku 5 hodin trvajícím, toliko 1 m 30 cm.

V roce 1560, v době odchodu z pardubického panství Pernštejnů zbarlo 230 rybníků, z nichž bylo 87 potěrivých, a při plném obsazení bylo do nich dáváno 229 kop kaprů na potér. Násadních rybníků bylo 36, které produkovaly 9040 kop kaprů dvouletých. Výtažních rybníků počítáno 107, do nichž se nasazovalo 7993 kop kaprů na jedno léto.

V roce 1651, v době panování Ferdinanda III. bylo dle urbáře panství Pardubicko-Kunětického, celkem 262 rybníků, a to 86 třecích, 135 výtažních a 41 násadních. Za Marie Terezie počítá se v roce 1743 jen 157 rybníků, ovšem s násadou podstatně nižší u jednotlivých rybníků. Císař Josef II. za svého panování započal po robotní abolicí mnoha rybníků rušit a takto získané plochy parceloval a odpadal poddaným a novým německým osadníkům povolaným ze Slezka. Počet rybníků tak klesl na 212 z nichž však byl na 50 vysušeno a rozdeleno. Roku 1802 se hospodařilo pouze na 69 rybnících ve výměře 3197 jiter. Když pak po státním úpadku v roce 1855 byl stát nucen odprodat také panství pardubické a akciová společnost rozdělila panství na více samostatných sekcí, převzal velkoprůmyslník Richard Drasche z Wartemberka, který koupil zbytek panství v rozloze 6440 ha s 21 rybníky o ploše 726 ha i s okraji za 2,020.000 zl.

učinil energicky konec dosavadnímu výrodnímu hospodaření. Rybníky se zachovanými hrázemi byly znova napuštěny, rybniční hospodařství moderními metodami obnoveno a louky a pozemky meliorovány. Po pádu monarchie byl pardubický velkostatek první na němž byla

provedena pozemková reforma v roce 1919. Státní pozemkový úřad celý velkostatek rozparceloval a největší část v rozloze 1921 ha, z toho rybníků i s okraji, koupil samosprávný okres pardubický za 5,824.70 Kč. V jeho správě byly založeny dva rybníky /Tichý a Udržal/ ve výměře s okraji 7 ha. Takže v r. 1948 hospodařil celkem na 32 rybníček se zavodněnou plochou 626 ha, počítajíc v to i 3 rybníky /Smatlán, Smilek, Mordýř/, získané v r. 1935 při parcelaci velkostatku Chvojen-ského.

Jak již řečeno do halyšů byla voda vedena troubami z opatovic-kého kanálu: a/. k prohlášení hořejších halyšů 11" a 9" délka vody 10"

b/. druhá trouba jalová skrze halyše k ulehčení kanálu při větší vodě, která skrze deště přichází 11"

c/. třetí trouba nazvaná o utrat a má světlost -°, 1°, a 1°5" 1' 9"

NB: Ta voda která skrze ty tři trouby z kanálu odpadne všechna k Černskému mlýnu přichází. [63]

O sádkách nám vypráví staré zápis. Roku 1747 stala se výstavba a oprava obydlí fišmistra.

Roku 1786 stavba sádek vyžádala si nákladu 3.153 zl 6 1/2 kr. a "Beschreibung" z r. 1796 je popisuje: Sádky - dům porybného je z kamene. V pravo je kancelář, v levo místnost pro čeládku, kuchyně, spíše a sklep, konírna a kravín, šupna a dílna bednářská. V I. poschodí jsou 4 místnosti. Střecha šindelová, která je je v prostřední dobrém stavu.

Váha, kde dole je 1 místnost a místnost s váhou, nahoře pak jedna místnost s kamny. Jest kryta šindelem - v dobrém stavu.

Byt sádky je pozustává ze dvou místností, jedné komory, kuchyně, vedle je šupna pro rybářské potřeby. Kryt je z části šindelový a část doškový, v dobrém stavu.

Sádky /pro ryby/, 1 cesta, mostek přes kanál před sádkami ze dřeva v dobrém stavu, 8 délky, 1 kaňálu 2 napouštěcí roury. Dále jedna podzemní roura z Nadýmače pod kanálem, více na sádky 1 dvojitá vypouštěcí roura, již voda na Černský mlýn vede, pak jsou ještě 3 podzemní roury, které pro vypouštění Bohdanečského rybníka byly povoleny, které však nedostačují.

Sádky rybami nyní obsazené jest 14 oddílů a vysušené 4 oddíly. Vodních rour v celku 28 oddílů.

Dne 13. června 1842 žádá fišmistr Drexler, vrchní úřad v Pardubicích o nutnou opravu některých budov a místností halyšů, z nichž mnohé jsou dosud ze dřeva. Oprava resp. nové stavby byly provedeny a in-

ventář z roku 1863 je podrobně popisuje:

Budova v á h y, dole jest vážní místnost a v I. poschodí jest místnost pro písáře, místnost pro vážného, spíž, kuchyň a dřevěná pavlač. Budova čp. 148 budova f i š m i s t r a, částečně z cihel a částečně z kamene zhotovena, se střechou mansardovou, taškami pokrytou, se dvorem a zahradou. Budova obsahuje předsíň, na levé straně kancelář naproti přes síň jest čeledník, za ním kuchyň a komora. Z dolní před síň dřevěné schody do I. poschodí, kde předsíň a dřevěná pavlač. Na pravé straně hostinská místnost za kterou druhá hostinská místnost Naproti jsou dva byty.

Pivní míxx budova s lednicí.

Chlév, postaven z cihel a kamene na dvoře postojna vedle ní konírna fišmistra a vedle jest chléva konírna hostů. Na dvoře jsou záchody, dřevníky, kurník, vepřinec, komora. Konírna rybářských koní. Skladiště.

Obydlí halštýřníka čp. 149 jest ze dřeva, v kterém jest předsíň, 1 místnost s komorou a kuchyní, nahoře dvě komory,

Ve skladisti byly uloženy rybniční nářadí: nevod, vatka /sít na lovení v řece/, plot /dáván na místa, kde by ryba unikla/, kliha, dědík, keser, tenátka, sběračka, sak, nosidla, ohnoutka, kádě, džbery, nabérák, vědra, míra, měřička, vany, lejty /voznice/, přebírky, košíky, plachty, stany, lopaty, sekery, lodky, váhy cementované, přezmen či minciř, stoličky, misy, misky, hrnce cínové, dřevené a hlináky atd. 164]

Haltýře byly stavebně zvelebeny v r. 1870, dále nájemcem F. Veselým r. 1877 v částce 2173.46 zl. Roku 1901 stavba pro sádeckého si vyžádala částky 6088.32 K. Roku 1900 a 1901 vystavena Kolna na nářadí /bednárna/ za 3180.71 K. Váha na haltýřích postavena r. 1906 za 4464.43 K.

Lovení rybníků dělo se obyčejně v říjnu, kde lov se díti měl, bylo veselo. Jak lovení bylo prováděno líčí poslední vrchní panství Jos. z Kotovic následovně:

Loveci rozdají /rezvinou/ nevod, který nemá být skroucený při dávání do vody, a od zadu loviště jej volně zatahují /vláčeji/ za provázky stejným krokem k stavidlu. Přední lovec slove předák a zadní zadák. Spodní obrev /tlustá šníra, na níž nevod navlečen/ mají loveci dobře při zemi táhnouti a nemají ryby tuze dohromady srážeti. Zavadí-li o závadu, odklidí ji, aby se vazba nepotrhalala. Ryby v nevodu se ke kraji přitáhnou, nevod na vodě se roztáhne, kůlky u břehu se zarazí a sít se na ně zavěsí. Z nevodu, ke kraji přitaženému - přiraženému se ryby vyhírají keserem /nádoba s měchovitou sítí, k dřevěnému oblouku připletená a asi 1/2 m dlouhá/, do dřevěných říčic /tabule dřevěná na kolích/ aneb na přebírky /dřím podobné dřevěné tabule jako říčice/ se vyklopí a do kádi brakují /přebírají podle druhu a veli

kosti.

Z kádí se dávají ryby na váhu, obyčejně k prodeji, vždy tolik, co se jim vejde na jeden cent. Když se cent ryb odváží vykřikne porybný: první, pak druhý atd. Z vážné sítě neb dírkovaného kbelíku nebo měděného kotle se ryby vyčítají, obyčejně 12 kusů do plachet, které dvě plachtářky neb dva plachtáři nosí k voznicím do kterých se dávají. Kolik plachet ryb se do voznic vsaditi má, to závisí na její velikosti, počasi a vzdálenosti místa, kam se ryby dovážeti mají. Když se první plachta do voznice vsadí, vykřikne rybář: první na prázdro, pak druhá atd. a při poslední plachtě vykřikne dosazená neb dodaná.

Na pardubickém velkostatku dávaly se ryby z nevodu do džberů a v nich se nosily na přebírku, kde plachty prostřeny byly, aby se ryby neporanily. Na přebírky se ryby vyklopovaly a rybní hajní je přebírali /brakovali/ a jeden druh po druhém do kádi házeli, které vedle v řadě stály vodou naplněné, aneb je tam donášely nádenice v ohnutelkách /=pytel na poloeblouku provázkem upevněný/. Z kádi rybymi naplněných se ryby keserem vybíraly, do džberů dávaly a k váze k odvážení nosily. Džbery s rybou k váze přenesené stály v řadě k měřčím a měřčí z nich bral rybu a dával ji na kotel u váhy, a když se první cent dovážil, dva nádeníci ryby z kotla do džberu vyklopili a džbery na druhou stranu odstrčili, aby se s neodváženou rybou nesmíchal.

K odvážení ryb a k nakládání jich na vozy do voznic jsou nádejí ustanovení. U vážení desky /misky/, na které leží železný cent, dřtí rybní hajný, který pozor dává, aby závaží z desky nespadlo a každý cent odvážený ryv odpovidá a křičí: horní, druhý, třetí, čtvrtý: tak jak jak ten rybní hajný, král nazvaný, který u vozu stojí a králuje, odpovídá, kolik centů neb dání do voznice naložit se může a při tom také džbery neb centy, které se do voznice nasazují, počítá a po každém dání vykřikne: horní, druhý, třetí, čtvrtý.

Úřední osoby si poznamenávají do knížek, kolik kusů ryb jde na jeden cent a kolik centů, kop a kusů se do každé voznice naloží, a do protokolu zapíší jméno, číslo vozky, kolik kop a kusů, centů a liber naložil. Úředník náklad každého vozky na lístek napiše a král / rybní hajný / ten lístek vozkovi doručí. Při skládání ryb na sádkách vozka sádeckému lístek odevzdá a sádecký s věrnými lidmi ryby u přítomnosti vozky odpočítá a na týž lístek na druhou stranu napiše váhu neb počet ryb, které na sádku přijal. Každý vozka musí za svůj náklad ručiti. Násada se neváží, nýbrž dva loviči ji vyčítají po dvou kusech do plachet: jedna, dvě až do dvacítky, tak po staročesku počítají: jednomecítma, jedna, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, a když třicet napočítou, vykřikne porybný: rybal nebo ryba vrubte - což telik znamená, že je již napočítaná kopa ryb i s ustanoveným nádavkem a že ji má úředník zapsati.

Zalovení /zatáhnutí/vláčení nevodem/ se dle hojnosti ryb se opakuje a proto se praví:zá tah první, druhý atd. Ryby, které se do nevodu nezahrnuly, keserem se vyloví a po úlném ryb vylovení porybný rýkřík vykřikne " h o ř í "což tolik znamená, že může lid v rybníku pozůstalé ryby loviti. Úprkem beží lid košíky opatřen do rybníku, jedna osoba snaží se druhou předstihnouti, a v blátě brodice se bosíma nohamaaž po kolena radostně lapají v blátě a v leužích umdlené ryby a rybičky.

Při lovení velké porybné následovně: K zátahu, zapřahejte se, v levo, v pravo, nataženou, /má-li se síť více roztáhnout/ do kroužku, /má-li se síť více dohromady držeti/-přiražte /když se zátah neb vláčení skončí má/, zdvihejte nevod, k jádření,/k vybírání ryb z nevodu /nandávat, brakovat /přebírat/, vážit atd. 165/

Dne 18.března 1865 oznamuje Hospodářský dozor v Pardubicích, ředitelství akciové společnosti-hospodářská správa, že se rozhodla zrušiti rybniční hospodářství. Od 1.listopadu 1864 až do konce října 1870 jest 2204 měřic rybničních pozemků rozparcelovati na roční výnos 4380 zl 65 kr, takže přichází asi 2 zl na jedné měřici. V tomto celku jsou obsaženy mnohé rybníky blíže Bohdanče. Letošního roku na jaře byl rybník Rozkoš, který přímo u Bohdanče leží a má výměru 1462 měřic bude rozparcelován a část bude prodána nebo dána do pronájmu. Nesaleko ležící rybník Oplatil, jest již od roku 1863 pronajat, ryby z něho byly dány do rybníku Mokrý, do kterého budou dány i ryby z Rozkoše. Dále doporučují pronajmutí halyřů a rybníků Rozhrna, Trhonka, Jílovek a Truhliček od 1.dubna 1865 do 31.března 1868, a sice Janu Pourovi a Frant. Veselému, za částku ročního nájmu 1400 zl.

Dne 31.října 1867 byla smlouva pachtovní prodloužena na další 3 roky od 1 dubna 1868 do konce března 1871, a sice Frant. Veselému a Václavu Polákovi z Bohdanče. Smlouva provedana v Pardubicích jest podepsána Kopalem a Siebrem jako zapisovatelem,

Dne 13.prosince 1867 jest v Pardubicích nově sepsána smlouva o pronájmu rybníků Rozhrna, Skříň, Trhonka, Horní a Dolní Jílovka, Horní a Dolní Truhlička, celé halyře s hospodářskými budovami na dobu od 1.dubna do 31.března 1871 za ročních 1400 zl.r.č., s podmínkou, že rybníky: jílovky a Truhličky bezpodmínečně pod vodou budou udržovány k pštění ryb./voda těchto rybníků náležela panství, kde to pozemek náležel městu Bohdanči/. Smlouva je podepsána: F.Weselý, Václav Polák. Josef Wawřička a Jan Wáňa svědkové, a F.Kopal, hospodářský inspektor.

Další smlouva byla sjednána dne 5.února 1870 mezi inspekci velkostatku a Josefem Bažantem čís.15, Čeňkem Čepkem č.14, Matějem Beránkem č.2 z Neratova, Janem Macinaurem č.3 z Novinska a Janem Bažantem č.1 z Bukovky jímž se pronajímají rybníky: Rozhrna ve výměře 3 jit.811 čtv.sáhů, a 70 jit.915 čtv.s, Trhonka 11.jit.660 čtv.

sáhů, Skříň... s 49 jit a 315 štv.sáhů, potom pozemek u Rozhrny 1 jitro 1549 čtv.sáhů, úhrnem: 136 jiter 1050 čtver.sáhů, od 1.dubna k 871 do konce března 1877 za roční činži 1827 zl r.č. dle. Velkostatek si vymiňuje na pronajatých právo myslivosti, bez jakékoliv náhrady.

Dne 28. února 1877 byla provedena nová úmluva mezi Frant. Veselým a inspekci velkostatku a sice na dobu šesti let tj. od 1.dubna 1877 až do ~~ix. jíjna~~ konce března 1883 a sice od 1/3 1877 do 31/3 1883 za 3150 zl, a od 1/4 1883 do 31/3 1889 za 3307 zl 50 kr. Nájem vstahuje se na celé halyře se zahradou a rybníky: Horní a Dolní Jílovku, Horní a Dolní Truhličku, Skříň, Rozhrnu, Trhonku, Oujezdský a Bohumilečský v úhrné výměře asi 283 jitro. Dne 31. prosince 1877 podal p. Fr. Veselý účet na opravu halyřů v částce 2173 zl 46 kr.

Dne 9. dubna 1892 předal sádky s hospodářskými budovami správě velkostatku nový nájemce Jan Veselý od 29. listopadu 1884. Další smlouva o pronájem rybníků byla provedena 31. května 1892.

Dne 14. března 1897 zemřel dlouholetý pachtyř halyřů František Veselý. 166/

Jak jsme již uvedli v roce 1865 rozhodla se inspekce panství, že rybní hospodářství nebude více provozovat, nýbrž toto bude pronajímat. A tak dne 7. dubna 1865 obdrželi dosavadní zaměstnanci následující vyrozumění:

1. Václav Polák, halyřník v Bohdanči,
2. Jan Urbanec, rybní hospodář v Pravech,
3. František Kmoniček, rybní hospodář v Bukovce,
4. Jan Bolenský, rybní hospodář v Bohdanči,
5. Josef Hron, rybní hospodář v Bohdanči,
6. Jan Černík, rybní hospodář na Rozkoši,
7. Jan Hercek, rybní hospodář v Neratově,
8. Karel Kment, rybní hospodář v Neratově,
9. Josef Kmoniček, rybní hospodář v Dolanech,
10. Matěj Pospíšil, rybní hospodář ve Ždánicích,
11. Jan Antoš, rybní hospodář v Čeperce, následující vyrozumění:
Poněvadž se od strany panství rybní hospodářství více provozovati nebude, tak se také Vy ve Vaši nynější služební povinnosti, kterou jste vždy k úplné spokojenosti zastával, déle ponechat nemůžete a propouštíte se tehdy ze služby 15. tým dubnem 1865, do kterého dne vám také vaše mzda z důchodu vyplácena bude. - k č. 1, 7, 8, 10, 11. An se Vám dohlídka nad vrchnostenskými případnostmi proti zvláštní mzد svěřit oumysluje, tak se vybízíte, b jste se dne 12 dubna b.r. ráno v 9 hodin zde přihlásil.
k č. 6, 9. Ponecháváte se prozatím ve vrchnostenské chalupě v bytu proti čtyřnedělní výpovědi a bude Vám následovně oznameno, které povinnosti za udržování tohoto bytu splňovat musíte.
Inspekcí panství Pardubice dne 7. dubna 1865. č.j. 356/865.

K o s t e l s v . J i ř í n a h ř b i t o v ě .

Posledním místem věčného odpočinku drahých hlav a dobrých srdeč občanů bohdanečských i přifařených jest kopeček, nedaleko Bohdanče, kde jest hřbitov, zvaný u sv. Jiří. V hlavní hřbitovní zdi je stará brána, která občas za hlaholu zvonku přijme nového obyvatele do luna klidu a věčného spánku. Cesta k věčnému spánku ke sv. Jiří není jen cestou smrti, ale i cestou života. Po ní chodí mnoho lidí, kteří mají kol hřbitova svá políčka, kde dobývají svůj denní chléb. Po cestě chodí však i ti kdož s rozbolestněnou duší jdou k hrobu svých drahých, aby někdy jim i požálovali na nelitostný osud a tak ulehčili svému bolu a jako posíleni, vraceli se k všednímu životu touží cestou, která jednou i jim, bude cestou poslední. Snad i jich bude vzpomínáno, nebo zůstanou zapomenuti, jako mnoho těch, kdož i v životě něco znamenali - a dnes sní svůj věčný sen.

Ta naše cesta poslední v letech 1880 byla jinou. Nebyla roubena řadami bělokorých bříz, v jejichž korunách chvěje se listí, jako v šepotu poslední modlitby na kolem vezenou rakví. Tenkráte nebylo těch stromů a jejich mohutných větví, která jako obnažená ramena zvedají se k nebesům v němě prosbě o pomoc všemu živému anebo jakoby lomila rukama, nad ztrátou lidského života.

Jednací protokol z r. 1878 ze dne 16/11 čjed. 1380 zaznamenává: "K žádosti o vyměření pozemků k zřízení cesty ku hřbitovu požaduje okresní výbor protokol sepsaný v sezení zastupitelstva dne 6. září 1878 - návrh smlouvy směné a knihovní výtah." Dne 15/3 1881 jednala komise o zařízení cesty k sv. Jiří. Dne 23/3 1880 jednáno v obec zastupitelstvu též o rozšíření hřbitova, a 8/2 1883 byl sepsán protokol v obec. zastupitelství o rozšíření hřbitova, průměrná úmrtnost v deseti letech jest ročně 63 zemželých. Plocha hřbitova obnáší 77 čtverečních sáhů 1159 takže 3 hroby připadají na 2 čtver. sáhy. Hřbitovní kaple stojí na temenu vysokého táhlého pahorku a připomíná se dle farní knihy již ve 13. století, co kaple v lese ukrytá, ku které se konávaly četné pouti z Uher a Štěnovska. Později bylo to pohřebiště panských úředníků. Kaple připomíná se již r. 1097. byla dřevěná a stávala uprostřed hustých lesů.

V levo od oltáře pod oknem byl v kapli náhrobní kámen s nápisem:

.....staršsi Gelinek z Koldina a tuto tielo geho odpocziva.....

Byl to náhrobek Jana Jelínka z Kodina, bývalého vrchního pardubického panství a dářce zvonu poledního ve farním kostele bohdanečském. Dle knih svatebních smluv, byl r. 1570 živ Jan starší Jelínek z Koldína, který se zasnoubil s Mandalenou, dcerou Jiřího Pabička, měšťana Bohdanečského.

Roku 1771 byla kaple tak sešlá, že musela být opravena. Roku 1790 udeřil do ni hrom a shořela, ale p. farář Roček nechal ji postavit v nynějším slohu. Časopis Stráž na Východě r. II. z 20/12 1879 piše: Roku 1783 dne 27. července kaple bleskem zachvácena a dne 26. října téhož roku u přítomnosti patronátního úřednictva a četného duchodenstva vysvěcena. Kaple jest uvnitř i zevně v kusně opravena.

Podle obecního počtu z r. 1783 uvádí, že bylo vydané zádušní sv. Jiří 4000 cihel.

Roku 1853 byla provedena oprava kostela, starý šindel a různé odpadky prodány.

Roku 1855 byl proveden rozvrh na kámoru pro mrtvoly na hřbitově které činí 419 zl 20 kr

Roku 1855 dne 4/5 koupen obraz od malíře Brantiška Pospíšila z Pardubic, sv. Jiří za 26 zl a 1 zl 30 kr výlih. do kostela, též hrobárna se opravila za 13 zl 16 kr. Zemřela hrobařka Ter. Svobodová. Roku 1857 bylo stav. insp. Jos. Borčickému z Chrudimě vyplaceno 11 zl 30 kr diet za převzetí výstavby umrličí komory, = kterou stavěl stavitec Kašpar Vyleťal.

Roku 1867 dne 31/7 jednáno o cestě po kopci k sv. Jiří, která má jít přes zádušní pole.

R. 1871 hrobník Václav Loskot žádá o přenechání pole u hrobárny, za zhotovení hrohů pro špitálníky.

Roku 1872 zjištěno, že střecha kaple je sešlá a potřebuje nátěru.

Roku 1878 k žádosti o vyměření pozemků k zřízení cesty ke hřbitovu požaduje okresní výbor. Protokol o sepsání proveden v sezení zastupitelstva dne 6. září 1878, návrh smlouvy směně a knihovní výtah předložen.

R. 1880 jedná se o rozšíření hřbitova.

R. 1881 jedná komise o zařízení cesty k sv. Jiří.

R. 1883 ve schůzi zastupit. 8/2 sepsán protokol o rozšíření hřbitova

Březová cesta byla osazená dne 4.března 1903 břízkami,které vysazoval bohdanečský lesní správec Věřiš,,jsou chráněny Památkovým úřadem.

Podle farní knihy,v kapli sv.Jiří,roku 1761 nalézaly se na oltáři obrazy Husa a Luthera.Oba tyto obrazy dal farář Rošek odstranit a spálit.

Dřevěná kaple byla dne 27/7 1780 bleskem zasažena a vyhořela.Při opravě radnice,xxv.roku 1783 zbylo 4000 vypálených cihel,které byly použity k vystavení okrouhlé kaple s třemi vchody./návrh st.Jeřábičk/Roku 1871 byla kaple opravována a 19.října 1879 znova restaurována,podle bávrhu konservátora Frant.Schmorance,prováděl opravu stavitec Brož z Pardubic.Byla dána nová kopule z břidlice,dva postranní vchody zazděny.Oprava ta vyžádala si nákladu 2379 zl 90 kr.

Na hřbitově.

Náhrobek z r.1814.

Na hranolovém podstavci se soklem a římsou plochý obelisk, zkončený koulí Opuka /?/ Výška asi 2,5 m. Na čelní straně pod koulí a obráceným květem, rámuje šikmé strany obelisku ornament s pásky, v horní části pod "božím okem" dvě andílčí hlavičky, na šikmé římse, podstavce relief sv. Maří Magdaleny s naivně pojatými stromy pozadí. Na bocích obelisku v mělkém reliéfu rozviliny, při patě tři pišťaly. Pod římsou podstavce na čelné straně uprostřed oko z festonu, rozvěšeného volně do stran. Směrem dolů při hranách ornament, uprostřed nápis s letopočtem 1814. Sokl pokryt na zvlněné svrchní části listovcem, na svislé esovkovitým reliéfním motivem. Vpředu na čtvercově orámovaném rovu nevhledný volný doplněk.

Pomník 1814: Železné kříže 19. stol., mezi dvěma hranoly deska letopočet 1829.

Na hřbitově řada železných křížů, z nichž některé přesahují stářím a zejména tvarem běžný průměr /viz obr./

Řada kamených náhrobků, většinou pseudogotických, poměrně bohatých tvarů a odlišné koncepce.

Důvod ochrany: Slohový náhrobek s bohatou ornamentikou z r. 1814. Železné kříže z 19. stol. některé ne lité.

Způsob poškození: Sokl na třech stranách zakryt drnem, směrem k vstupní brance roste vysoký keř bezu, který kořeny i korunou zasahuje pomník.

Směrnice: Kámen nenatírat a neodborně neočišťovat. Odstranit přilehlý bezový keř.

Hřbitovní kaple sv. Jiří.

Drobná kaple na kruhovém půdorysu zastřešená zvoncovou střechou, krytou plechem. Ve vnější zdi zasazeno pravouhlé ostění portálu s ušima. Bránu na hřbitov tvoří patrová hranolová zvonice zastřešená jehlancovitou šindelovou střechou. Přístup na hřbitov podchodem v jejím přízemí.

Hist. vývoj: Kaple kdysi barokní /ostění portálu/ moderně upravena. Stejně upravena i brána.

Důvod ochrany: V kapli rokokový oltář.

Poškození: Moderní úprava.

Směrnice: Zařízení kaple: Hlavní oltář. Po stranách tabernaklu klečící andělé. Na levo socha sv. Václava, dřevořezba v cca 120 cm, s obvyklými atributy. Protějšek tvoří světec v obleku antického vojáka s přilbou na hlavě. V ruce praporec.

Uprostřed obraz sv. Jiří, olej na plátně. Světec stojí nad přemoženým drakem. V pozadí princezna. - Ornamentika oltáře - rokaje, mřížky.

Datování: Autor: Oltář a plastiky ze druhé pol. 18. stol. Obraz patrně 19. stol.

Roku 1842 cesta k sv.Jiří byla vysázena třešněmi.

Roku 1849 dne 7/8 v 10 hod byl na kopci sv.Jiří zazděn katastrální kámen, jako triangulační bod I.tř.

Roku 1780 zavedl farář Adolf Schlögel s novým kaplanem P.Brantíškem Sloupečem v podvečer dušiček osvětlení hrobů při pobožnosti a litani. Hroby byly poprve hojně osvětleny lampiony i svíčkami, což dělo se každého roku. Po pobožnosti odcházeli účastníci s rozvěcenými lampiony v průvodu domů.

Roku 1879 byla kaple sv.Jiří opravena nákladem dobrodinců města a péčí městského zastupitelstva. Vydáno bylo na její opravu 2200 zl zřízen patronátním úřadem, hlavně však p.insp.Vraným a důchod.Jahnen nový oltář, dřívější starý oltář pocházel z pardubického kláštera minoritů, který byl přivezen na třech fúrách. Obřad svěcení vykonal p.P.Jan Stárek, čestný kanovník apošt.protonotář a dr.th. s četnou asistencí vůkolního duchovenstva. O 1/2 10.hod. veden průvod z farního chrámu do zmíněné kaple. Po vykonaných obřadech vyložil vel.dušt.p.P.Josef Podhajský bisk.vikář, význam slavnosti, načež slouženy slavné služby Boží, při nichž naše hudba vedením p.říd.učitele Frant.Tichého, chvalně se osvědčila. Účastenství bylo dosti hájné ač by si bylo přáti větší se strany měšťanův. Přítomni byli: úřednictvo velkostatku Pardubického, pan starosta Fr.Feška, slav.sbor hasičův, několik bývalých cechů. Obecenstva samého bylo méně, vůkolního bylo značně více. 168/

Ze hřbitova, který býval okolo chrámu sv.Marii Magdaleny, byly dne 19.června 1840, v důsledku zrušení tohoto hřbitova, byly kosti neboštíků převezeny na 28 vozích na hřbitov k sv.Jiří, kde byly uloženy do dvou čtverhraných jam, u nichž jedna jest v levém rohu od vchodu, /za pomníkem Virtevá-Čiháková, a Veselý u cesty/, druhá jáma je ke vsi Černé za pomníkem Doležálek-Koší/. Též třetí velká šachta nalézá se pod okem hrobníka, za pomníkem Pavla Hudíka a Ant. Šumra, provedena pravděpodobně v době moru.

Jistá část hřbitova byla nazývána "na pousti", též v době válečné byla zde umístěna "prachárna".

Roku 1618 uvádějí "Počty špitální": Poustevníkovi na vyživení, každý měsíc po 6 gr, vydali 1 kopu 29 gr 1 denár. Později mu obec vypl.

ula ročně 2 kopy 36 gr, jak uvádí Počet z r. 1644 "Poustevníkovi od sv. Jiří za 22 měsíců po 10 gr 2 den.co za vydání pod artikulem nákladu špitálních v předešlém počtu pokládáno se pasíruje, to se nyní napravuje za vydání... 3 kopy, 46 gr 7 denárů.

Item za 14 měsícův též po 10 gr 2 den již k tomu počtu náleží za vydání se klade..... 2 kopy 24 gr..

Posledně vydání na poustevníka u sv. Jiří jest uváděno roku 1738 v částce 2 zl 36 kr. Počty obecní z r. 1743 uvádějí: Pol. 41: Opatrovníku u sv. Jiří - Danielovi Křičenskýmu, který tam při kapli maje skromnou habitaci, dnem i nocí zůstává a na modlení jakož i proti mračnům zvonit zavázán jest. 2 zl 48 kr. Před ním v r. 1739 uvádí se Josef Svoboda.¹⁶⁹

Roku 1834 dne 17. srpna píše Matěj Svoboda, hrobař: Slavný auřad Vrchnoředitelský. Na hřbitově při městě Bohdanči, stála od založení kaple sv. Jiří chaloupka, v které dříve poustevník, nyní ale hrobař bydlel a tu kapli před zlymi lidmi opatroval. Poněvadž ale skrze vystavení nového zděného plotu okolo hřbitova tato chaloupka již všechna sešlá jenž se zbořila, tak nížepodepsaný, jakožto nynější tamní hrobař v nejhluší ponížnosti prosí by slavný úřad vrchnoředitelský dost skromnou chaloupku tam k témuž cíli vystavět nechal ráčil; neboť v nynějších časech by tato kaple, a sice: svícný neb jiné kostelní ozdoby mešní roucha, i také ty dva malé zvonky by před zloději bezpečny nebyly a v krátkém čase by k ukradení přijít mohly.

Též i tenkráte, když nějaká od práva při této kapli někam se koná, a potřebné k tomu materiale se svezou, hlídače při nich zapotřeba jest. Konečně jak rozpustilost lidská roste, tato kaple jenž šindelkou kryta a strop na rákos má - ani by jista nebyla, aby ji někdo nezapálil. Tomu všemu by se předešlo, když by tam hlídač se svou rodinou bydlel, který beztoho musí dobrého psa držet k lepší bezpečnosti. Z těchto dostatečných důvodů v ponížnosti podepsaný se domnívá, že slavný úřad vrchnostenský tu chaloupku jak předešlá bývala postavit mohla a nížepodepsanému tam přebývání jako dříve milostivě dopřeje. V Bohdanči dne 17. srpna 1834. Matěj Svoboda, hrobař.

Zádost ta byla postoupena Bohdanečskému magistrátu ježto hřbitov resp. obydlí jest vlastnictvím obce.¹⁷⁰

Roku 1883 daroval kapli sv. Jiří harmonium měšťan Bohdanečský pan Pirxhofer. Posvěcení jich stalo se 3/5 1883 P. Podhajským z Opatovic. Roku 1784 byly v Sedleckém klášteře zakoupeny 4 dubové stolice pro kapli sv. Jiří.

Rám k obrazu sv. Jiří r. 1855 od Fr. Potěšila koupeného daroval P. Ant. Havele a celý obraz vysvěcen 11/6 1855 při visitaci biskupem Karlem Hanlem a 15/7 1855 slavnostně do kaple sv. Jiří přenešen.

Dne 10.března 1862 klempíř Josef Budinský opravil poškozenou střechu kostala sv.Jiří, a fermeži natřel na zeleno.
 Dne 19.října 1879 /císařské posvícená/ posvěcena restaurována kaple sv.Jiří. Na opravu tuto, která záležela v tom, že kopule se znova klemlula a břidlicí pokryla, nová vížka mědi kryta ve střeše vystavěla, kříž na vrcholu se pozlatil, starý chatrný oltář odstranil a místo něj nový jiný ze zámecké kaple pardubické postavil, dvoje postranní dveře se zazdily, lavice se opravily a s kazatelnou a jarmárkou nově natřely, kolem střechy žlaby s troubami dolu se daly a hromosvod upevnil, to vše platilo záduší sv.Jiří v obnosu 2329 zl 90 kr. Plan zhotoval arch.Schmoranz z Chrudimě a stavbu provedl Brož stavitek v Pardubicích.

Vysvěcení provedl Dr Jan Nep.Stárek prof.z Hradce Král.Slavnostní řeč měl vikář Jos.Podhajský, byla to velká slavnost. Kaple tato dle staré pamětní knihy má již z 12 stol.pocházeti. Bylo to místo poutní, pozdě kaple ze dřeva mezi lesy položená a r.1790 zapálil ji blesk a shořela, načež tehdejší farář Ign.Roczek přispěním záduší a jiných dobrodinců tuto z kamene zbudoval. Pochovávali se tu lesníci panství, nyní je to kaple hřbitovní pro Bohdaneč, Černou, Dědek a Novinsko.

Dne 29.dubna 1883 konána pouf sv.Jiřská velmi slavnostně. Světil p.vikář Jos.Podhajský v kapli nové varhany, které daroval udejší občan Frant.Pirxhofer. Stavěl je Josef Vanický varhanář v Třebechovicích za 400 zl, štafír stál 50 zl.

Dne 8.září 1884 konáno slavné posvěcení křížové cesty u sv.Jiří, které daroval Jan Flzák zdejší rodák v Něm.Brodě, v ceně 125 zl. Malováno ve Vídni uměleckým ústavem sv.Lukáše. Svěcení provedl převor kapucinského chrudimského kláštera P.Germanus Jan Heger s plnomocnými odpustky. Průvod z kostela sv.Marii Magd.vedl kanovník z Hradce Král.Fr.Fiala za asistence bělského faráře Bedřicha Landrocha, ždánického Karla Krátkého, lánského p.Václ.Pišla a dom, za hlaholu zvonů a hřmění z hmožďířů. Dvě a dve drůžičky, nesly vždy jeden obraz krásně ověnčený. Obraz bolestné Madonky Boží daroval místní farář.

Dne 2.května 1906 v kapli sv.Jiří umístěno barevné figurální okno, obraz sv.Jana Křtít.a sv.Anny. Daroval rodák Josef Pour mlynář v Nov Bydžově, na pamět zemř.svých rodičů.

Dne 1.dubna 1909 v hřbitovní kapli pořízeno nové figurální okno s obrazy Pan Ježíš a Panna Maria, které darovala Anna Hanělová rozená Pourcová z Bohdanče, manželka MUDra Haněla v Nov.Bydžově na paměť svých zemř.rodičů Jana a Anny Pourových. Okno je od fy.Kryšpín Praha. V červnu 1909 pořízeno nové barevné okno s obrazem sv.Johanny ze Chantaly. Okno darovali sv.Jiří Jan Fiala a manželka jeho z Bohdanče na paměť zemřelé dcerušky Johanny Fialové. Okno je od fy.Kryšpín. Na den sv.Jiří 24.dubna 1932 byl posvěcen nový zvon ve hřbitovní kapli, vážící 127 kg, litý Rudolfem Manouskem v Brně, který věnoval pro hřbitovní zvonici pan Jaroslav Mareš, prof,stát.gymnásia v Plzni. Zvěčnití chtěl dárce tohoto zvonu památku svých zemřelých rodičů Josefy a Jana, kteří odpočívají u sv.Jiří. Po jeho přání nese zvon nápis: "V paměti živých jest život mrtvých". Dosavadní zvon se hřbitovní zvonice bude přemístěn na věž farního chrámu, odkudž prý byl svého času sňat. Nový zvon posvěcený ke cti sv.Jana Křtitele, sv.Josefa a sv.Jiří stál 2458 Kč, mimo dopravu a instalaci práci.

Můj sen, píše P. Rohleder, opatřiti kopuli sv. Jírskou měděným krytem a provést generální opravu kaple, splnil se neočekávaně. Profesor české techniky Ing. Zdeněk Elger s chotí Hanou rozenou Hančlovou, dosáhl svolení nadřízených úřadů, zřídit si pro sebe ve svatojírské kapli hrobku. Při této příležitosti věnovali kapli hotově 25000 Kč, z nichž ihned, jak se stalo, v měsíci říjnu 1932 opraven byl od základu zevnějšek kaple. Věž-kopule nově pobita prkénky a pokryta měděným plechem, pořízené měděné žlaby a roury okapní, oplechovaná nově okna, pořízena nová omítka a opraveny dveře. Náklad oprav byl tento: Práce tesařská Václava Doudy 2000 Kč, práce klempířská Jana Záleského 15.000.-Kč, práce zednická 4560 Kč. Za zbyvající obnos 3440 Kč provedena v r. 1933 oprava vnitřku kaple, načež bude kaple posvěcena.

Kapláčka sv. Jana Nep. u hřbitova, byla velmi schátralá a dostalo se ji též na podzim 1932 generální opravy. Náklad 1370 Kč uhradil zdejší rodák František Dopita, nyní v Hloubětíně.

Na sklonku léta 1935 v srpnu a září provedena byla oprava vnitřku hřbitovní kaple sv. Jiří. Kaple byla světle vytonována, nově zřízen krásný hlavní oltář, kazatelna a křížová cesta. Manželé Elgrovi z Brna, darovali pro kapli krásné pětiherní harmonium. Svěcení kaple vykonal 15.9.1935 Msgre Josef Palouš, biskupský vikář ze Ždánice, který měl i kázání. Slavnou mši svatou měl farář Josef Rohleder. Také hřbitovní zeď byla nově opravena.

Výpis z Pamětní knihy farního úřadu v Bohdanči, sign. III.

Cihelna obecní.

Nebudeme opakovat co jsme již napsali o Bohdanečské cihelně, ve statí nadepsané "Věci obecní" na stránce ,dokládáme jen, že existuje již z doby Pernštejnů v oblasti tzv. "červenici" výtečné to hlínky k výrobě cihel a různých tvárníc. V obecních počtec nalezli jsme, že r.1716 vystavena byla nová cihelna za 106 zl 25 k roku 1784 byl sešlý dřevěný komín přestavěn zároveň s kuchyní za 77 zl 48 kr., roku 1817 zřízena nová kolna na tašky a cihly za 2731 zl 38 1/2 kr.

Roku 1822 bylo v cihelně vyrobeno: 46875 zdicích, 3500 sklepových, 2750 deskových cihel, též 59500 tašek, 1240 háků a 1050 dlaždic. V hospodářském inventáři roku 1841 popisuje cihelnu Jaroslav Langer následovně: Cihelna No Cons. sestává z jedné chalupy pro obydlí cihlářovo, pak ze dvou kulen pro cihly. Chalupa jest dřevěná, prastará, strouchnivělá, a střecha došková.

Dveře do stavení měkká s panty a háky, beze všeho jiného. Dveře do světnice staré, měkké, s panty, háky a klikou. Dvě okénka špatná. Strop dřevěný, kamna na prach staré, podlaha cihlová. Dveře do komory měkké, staré, s panty, háky a zapadacím zámkem.

Chlév při té chalupě zcela starý, dřevěný, tam dveře měkké, s panty, háky, řetězem a petlicí. Žlab starý.

Přistodolek s mlátkem, dvoje vrátka, bez železí.

Kůlna velká stará, 1/3 sešlá, podlaha nahore prkená; tamž dva štoky a dvě žumpy.

Druhá kůlna na tašky, se šindelovou střechou, sešlou, a nahore dobrou prkenou podlahou. Tam jsou dvě žumpy, v kůlně dvě a nahore jeden štok, špatné. Lévky nahoru dubové špatné.

3 nové kolečka, 1 kolečko z r. 1838. Formy na háky, na prejzy, na dlaždice, na fabiony, dále lopaty, lopátky, voršcov, 1 lávka neb fošna přes pec borová, lopaty kované, škopíky, formy na cihly 9 kusy, formy na sklepovice 3 kusy, šest lopátek, 3 nové kolečka z r. 1841, 2 formy taškové, nové dvě formy na cihly a sklepovice. 144

R. 1656 uvádí se cihlář Jan Jičinský, r. 1786 Frant. Herold. roku 1768 Jan Dokonal.

V březnu r. 1908 ustavila se "Továrna na výrobu pískových cihel v

Bohdanči, spol.s r. obmez., která započne brzy s výrobou. Myšlenka, zúžitkovat dle lidského zdání k ničemu nepotřebný písek k výrobě cihel, dávno s úspěchem se už ujala v Německu, ale u nás v Čechách nalezla dosud málo porozumění. V našem kraji přináleží přední řadě zásluha starostovi města Bohdanče p.v. Polákovi, že tato praktická myšlenka našla kontaktního rozřešení. Pan V. Polák v našem okresu upjal pozornost na veliká ložiska písečná v okolí Bohdanče, pojál plán použití písku toho k výrobě cihel pískových. Projekt jeho našel u mnohých ohlasu a utvořilo se výše jmenovaná společnost, jež v nejkratší době vystaví zde cihelu a počne s výrobou. Společnost sestává z 23 společníků, kteří upsali zákl. kapitál 72.000 K. Do předsednictva zvolen: Jindřich Labouška stavitel v Hradci Králové, Fr. Hynek mlynář v Černé, Václ. Chvojka ml. rolník Živanice, Václ. Vinař rolník z Podůlšan, Fr. Hodač učitel z Křičeně, - do dozorčí rady: Václav Polák starosta Bohdanče, Dr. Václ. Hrbek advokát z Pardubic, Jan Vinař řídící učitel v Křičeni, Josef Kuthan majitel dvora Ždánice, Fr. Římský Semtíns. 172/

Kaple a sochy akříže.

Kaplička Nanebevzetí Blahosl. Panny Marie.

Na levé straně silnice vedoucí z Bohdanče do Pardubic na kopci, kde nyní stojí kamený kříž, stávala kaplička, která hrozila sesutí proto obec městečka na toto nebezpečenství upozornila vrchnouřad následujícím přípisem:

Slavný císařský úřad vrchnoředitelský. Dle relace zdejších politických revisorů na jeho přichází, kterak kaplička na cestě k Pardubicům jdoucí na Nebevzetí Panny Marie se nazývající v zdí tak rozstoupena jest, že nebezpečenství lidské každého času skrze mohoucí se přihodit rozsypání obávat se může, a poněvadž ta samá fundovaná jest, následovně císařskému siročenskému záleženo jest, by to obávající neštěstí lidské bezodkladně se zamezilo.

Frocež magistrát nízepsaný neomíjí důležitost tu slavnému císařskému vrchnoředitelskému v známost uvésti - a v té samé důležitosti další ponavržení očekávat bude.

V Bohdanči dne 8. října 1794. Jos. Sinták purkmistr, Ant. Zeiffert radno, Frantz Syrušek radní, Fr. Kučera kancelista.

Dne 21. listopadu 1794 odpočítal úřad, že nynější zimní doba není vhodná k opravě a doporučil aby v podobných případech, obrátil se přímo na úřad vedoucí farní účty, kterému oprava ona přísluší.

Tímto rozhodnutím nutná oprava kapličky byla oddálena, až nový purkmistr Jan Frant. Kuttner na svůj náklad obnovil kapličku jak svědčí zápis v Pamětní knize obecné školy: "Tato kaple, která nyní blíže města Bohdanče, na levé straně do Pardubic běžící silnice v kopci stojící a pod kterou čistý proudivý pramen vody teče, stála as před 40 lety /1819/ vejš v levo na kopci, a na tom místě kde nyní je, byla dřevěná roubená studně. Poněvadž stará kaple již spustlá a od výkusu rozstřílena byla, tedy as před 40 lety p. Jan Frant. Kuttner, měšťanosta samou zbořiti dal a na svůj náklad tu tehdy v kopci se vynášející kapličku Panny Marie dal vystavěti, studánku pod ní s číslem 100 pramenitou odtrýkající vodou zřídit a okolo tej jeden jeřábek, jednu třešni na kopci a dvě lípy pod kopcem saditi nechal. V ní se dosud nacházející obraz kreslil jeden dohlédač /Aufsehr/."

O této kapličce pojednává též "Městská kniha pamětní 1794".

Jan Frant. Kuttner purkmistr od 4. října 1794/

Kaplička sv.Jana Nepomuckého.

K polední straně půl hod.od Bohdanče stojí kaple sv.Jiří,kdež jest hřbitov a před tou kapli na cestě stojí kaplička sv.Jana Nepomuc., kteroužto kapličku v r.1829 v měsíci květnu,při tehdejší stoleté památce ke cti sv.Jana Nepom..na prosbu p.titulárního děkana P.Františka Pabička od kupce Romedia Koutníka čp.113 zcela nová postavena byla.Podobizna dřevěná sv.Jana Nepom.,která se v této kapli nachází byla z domu farního k tomu dobrému účelu od jmenovaného p-P. Frant.Pabička darována.Tato socha sv.Jana se nacházela ve farním domě nahoře na schodech prvního poschodi.Tato kaple u velikí slávě byla na to 16.května r.1829 od téhož děkana posvěcena odpoledne ve 3 hod.,kamž průvod při hudbě,střelby z hmoždířů doprovázen byl.Po dotknouti hodno,že na tomto místě kde nyní tato kaple stojí,byla knutá zed,v které dvě skuliny byly.V dolejší skulině byla dřevěná socha již spustlá sv.Jana Nepomuckého, v hořejší též spustlá sv. Anděla Strážce Michala,kteréžto p.František Kdutník,syn řečeného p.Rom.Koutníka opravit nechal a do svého domu čp.113 na schody za věsil. Jistina na tuto kapličku jest fundirungs Kapitál 42 zl.víd. Stojí na katastr.čís. 198. vým.3 čtver.sáhy.

Kamenný kříž od Jana Kuttnera.

Za kapličkou Nanebevzetí P.Marie směrem k Pardubicům as 500 kroků vzdálený stojí kamenný kříž od měšťanosty Jana Kuttnera postavený, s letopočtem v nápisu tomto obsaženým: "ex Voto efIgIem honorI Vero et VIVo propriIs expensIs erexerat Ioannes KVttner pro tempore con VL BohDaneCensIs. a.d.1819.die II.Julii.tj.10, 5, 1, 1, 1000, 1,5, 1, 5, 1, 1, 10, 1, 10, 1, 5,100, 5, 50, 500, 100, 5, 50, 500, 100, 1, 1, = 1820 /správně má býti rok 1819/.

Socha sv.Jana Nepomuckého

V úkrytu dubinky u mlýna stojící,postavena nákladem mlynáře Janem Pilařem /?/ s následujícím chronogramem: "In Dei ac sancti Ioannis Honorem haec statua sapientis Invasionibus fortis noviter restaurata /1842=1, 500, 1, 100, 100, 1, 1, 1, 1000, 100, 5, 1, 1, 1, 5, 1, 5, 5, 1, 5, 1, 5, = 1842. Socha postavena r.1729 na pam.blahořečení sv.Jana Nep.vv sedmileté válce od Prusů zpustošena.Dne 10/8 1879 nově restaurována a posvěcena.

Kamenný kříž.

Mezi městem a hřbitovem stával tak zv.kamenný kříž,z kterého se jen podstavec s r.1677 zachoval.Pověst dí,že na tomto místě dva milovníci jednoho děvčete jeden druhého v souboji zavraždil. /1676?
Dne 24.srpna 1879 byl nově restaurovaný kříž u cesty vedoucí do Černé byl posvěcen,náklad na opravu činil 12 zl a uhrazen byl panem Janem Peškou.

Železný kříž

nacházející se proti nynějším kasárnám,postaven byl Karlem Bachmannem v upomínce na své rodiče na bývalém jejich pozemku. Stalo se tak roku 1902.

Dřevěný kříž

postavený dne 25.května 1879 od faráře Adolfa Schlögla na pozemcích k faře vykoupených /Březinovských/.

Kříž

nově nákladem obce postavený dne 5.května 1872 posvěcený nacházející se na silnici vedoucí k Živanicům.

Dřevěný kříž

Dne 31.května 1891 byl posvěcen misijní kříž,na pamět konaných misií od 23.května do 2,června 1891,které se zde konaly opět po 120 letech.Stál u kostela a odtud přeložen na pozemky dříve již jmenované -Březinovské.

Dřevěný kříž

postavený na pamět konaných misií při vchodu hřbitovních dveří /vedle celné/ u hlavního kostela roku 1743.Vydání za plech na litery Crux Missionii jich vysekání dáno 1 zl 15 kr a stafirovi pardubskému od pozlacení dobrým zlatem vydáno 7 zl 30 kr.Hlásnému za sbírání semena a tření oleje k napuštění kříže 19 kr.Kříž obarven na červeno za 1 zl.

Roku 1794 byl přivezen dub na kříž stojící u chrámu Páně,starý kříž byl zbořen a nahrazen tímto novým za 18 zl 49 kr 1 1/2 den. Při zrušení hřbitova byl též tento kříž zrušen.

V o d a .

Nad východním koncem města Bohdanče, u Kuttnerovy kapličky Nanebevzetí Blahosl. Panny Marie, vedle silnice do Pardubic vyvěrá z jílův a slínů Březenských pramen, jemuž přičítá se ode davnna obecně léčivý účinek a k němuž i z města chodí lidé pro vodu.

Dle Johna obsaženo v 10 l této vody:

síranu draselnatého.....	0.1568 g
uhličitanu sodnatého.....	0.1241 g
uhličitanu vápenatého.....	1.2857 g
uhličitanu hořečnatého.....	0.0454 g

Jest v ní poměrně málo netěkavých součástek, však nicméně nenáleží k obyčejným vodám pitným, poněvadž zejména množství síranu draselnatého a uhličitanu sodnatého jest přece vězší než se obyčejně shledává. Z té příčiny jest odporučení hodna hostům v zdejších slatinových lázních, zařízených dle amerického způsobu, kteří konati sem mohou častěji vycházky.

Sv. Jiří u Bohdanče.

Pramen tento vyvěrá v lučinách, jichž podkladem jsou jíly Březenské, na úpatí Svatojírského kopečku jižně od Bohdanče. Pověst přičítá vodě počišťující účinky, avšak mylý podíl síranu hořečnatého v ní /0.2814 g v 10 litrech/ tomu nenasvědčuje; pro množství síranu kovu žíravin zasluhovala by tato voda ještě spíše jméno minerálné než voda od kapličky. Dle Johna chová:

síranu draselnatého.....	0.1716 g,
síranu sodnatého.....	0.0937 g.

Voda v této studánce ani v zimě nezamrzá.

Slatinné lázně.

Na schůzi obecního zastupitelstva dne 18. září 1912 bylo povoleno vypsání konkursu na vrtání vody v lázeňském parku; byla naděje, že se přijde na vodu minerální podobnou pramenům v Poděbradech. Po Novém roce r. 1913 začala s vrtbou firma Artesia z Prahy. V hloubce 8 m. bylo naraženo na opuku, dne 25. dubna bylo dosaženo hloubky 175 metrů. Teprve 28. března příštího roku 1914 z hloubky 347.5 m. vytryskl mocný pramen-proud vody. Tato hlubinná voda je 21° teplá / 21° Celsia/, vyráží přetlakem 3 atmosfér, při volném výtoku stříká

do výše 15 metrů a dává denně 4000 hl. Rozbor Dr. Ferd. Schulze označil vodu jako alkalicko-železitou kyselku., radioaktivní a působící blahodárně na chudokrevnost. Tento vodou napájí se bazén /reservoir/ pod uměleckou sochou panny, vany a sprchy v léčebných kabinách.

V únoru r. 1929 dostoupily mrazy až 36 i 40° Cels. Koury vodovodu na několáka místech popraskaly též lázeňský park utrpěl zkázou četných stromů, ale artezský pramen dával stále vodu lázním i městu. Téhož roku byla provedena výměna rour artézkého pramene nákladem 68.000 Kč. Práce provedla opět "Artesie" z Prahy.

Pramen svoji radioaktivností/zjištěnou známým dřem Běhounkem/podle radiologického stát. ústavu ČSR v Praze, stojí na pátém místě po světoznámém Jáchymově.

Slatinné lázně.

Slatinné lázně Bohdaneč založil v roce 1897 místní rodák, již zemřelý Jan Veselý, kterému v upomínce a z vděčnosti při oslavě 25ti letého jubilea založení lázní zasazena pamětní deska na lázeňském domě. Jan Veselý narodil se v Bohdanči dne 20. května 1855 v domě čp. 88. Po studiích na Třebíčské realce pomáhal svému otcovi doma v hospodářství i v obchodě. V dubnu roku 1892 najal rybniční hospodářství velkostatku barona Drascheho a usadil se na Halyřích. Když zvolen byl předsedou družstva pro regulaci Rajské struhy, povolal inž. Fr. Šantrůčka k prostudování území kol jmenované struhy, který upozornil p. Veselého na ladem ležící u Libišan ložiska rašeliny, které měl naryty od Svatováclavské záložny v Praze p. Motl, který vytěženou rašelinu utvářel do tvaru cihel a po vyschnutí prodával za palivo, ale obchod ten neprosperoval a pro neplacení nájemného, pozemek pražská majitelka pronajala na 12 let p. Veselému, který pak roku 1896 koupil za 27.000,- Pan inž. Šantrůček upozornil, že by se výhodně dala rašelina libišanská zuřitkovat ke koupelím slatinám pro rheumatiky. Podnikavý duch p. Veselého nespustil již tuto myšlenku se zřetele a zaslal vzorek rašeliny k lékařskému prozkoumání do Vídni, která shledala, že rašelina libišanská obsahuje cenné chemické sloučeniny, použitelné k léčbě slatinám.

Rozbor chemický libišanské rašeliny jest:

Suché hmoty.....	1,000.000
Nerostných láttek.....	630.779
Kysl. křemičitého a nerost. láttek..	585.636
Kysličníku železitého.....	18.015
Kysličníku železnatého.....	7.134
Kysličníku hlinitého.....	3.318
Kysličníku vápenatého.....	7.737
Kysličníku hořečnatého.....	718
Kysličníku draselnatého.....	2.984
Kysličníku sodnatého.....	837
Kyseliny fosforečné.....	1.225
Síry.....	3.175
Ústrojních láttek.....	357.332
Kyselin prstových.....	89.848
Kyseliny mravenčí.....	1.749
Pryskyřice.....	3.262
Vosku.....	1.293
Rostlinných zbytků.....	261.180

Po tak příznivém posouzení, rozhodle se p. Veselý koupiti pozemek

ve svém rodišti založiti lázně, a za lázeňskou budovu vhodně zvolil rozsáhlý hospodářský dvůr, dříve náležející p. Langrovi čp. 7, který vlastnil Bernard Kafka, koupený za 15.000 zl. stř. i s polnostmi /80 korců/. Občanská záložna v Bohdanči poskytla p. Veselému půjčku na mírný úrok 2 1/2 % a tak v návazní zbudovány z bývalých hospodářských budov, nákladem 17.000 zl kabiny pro koupele, návazní změněno v lázeňské náměstí a zahrada v park. To však pro zamýšlený podnik lázeňský bylo málo, proto přikoupil ještě vedlejší tzv. Kuttnerovský dům čp. 6 s velkou zahradou a pozemky, táhnoucí se až na kopec za "Kuttnerovskou kapličku". Z počátku byla upravena za lázně podlouhlá budova bývalého lihovaru, která měla více prostorných klenutých místností. Po jedné straně zřízeny tři kabiny pro pány, odpočívárna pro 15 hostů a bazén se studenou vodou pro vodoléčbu. Na pritilehlé straně byly připraveny čtyři kabiny pro dámy s dřevěnými vanami a místnost pro zábal a odpočívadla. V létě roku 1897 bylo vše dohovozeno a ohlášeno založení nových lázní. První zmínku o rašelinových lázních v Bohdanči uveřejnil Pardubický týdeník Neodvislé listy čís. 8 z 20. února 1897 v následujícím znění:

Rašelinové lázně v Bohdanči. Dle doslechu pomyslí pan Jan Veselý, statkář z Bohdanče a majitel rozsáhlé polohy luční u Libišan, na které se nalézá mnohé ložisko rašeliny, zřídit ve svých budovách v Bohdanči lázně rašelinové. Vědecký rozbor rašeliny té, ochotně veleslavou radou zemědělskou pro království České provedený, vykazuje nad míru velké množství léčivých látek, osvědčených při zánětech kloubů, při rheumatických nemozech, při pakostnici, dně a p. Několik případů léčení podobných neduhů koupelemi rašelinovými skvěle osvědčilo již léčivou moc rašeliny této. Jmenovitě užil koupelí takových p. R. K. v Bohdanči v poslední době se znamenitým a překvapujícím výsledkem. Po více neděl nemohl lůžko opustiti, jsa skličen kloubovým rheumatismem, maje kolena a klouby nohou oteklé a ku radě velect. p. Jana Veselého, uživ jen několik málo koupelí rašelinových, dosáhl překvapujícího výsledku, neboť neduh jeho zmírnil se tak dalece, že dříve nesnesitelné bolesti již po prvních lázních takřka úplně přestaly a otok údů zmizel skoro docela. Tento blahodárný účinek rašelinových lázní docílen byl již, jak řečeno, po několika málo a to jen primárně učiněných koupelí, jak dalece to v ~~právě~~ privátním bytě vůbec možné bylo. Lze tudíž s jistotou očekávati, že by účinek rašelinových lázní musil být ještě intensivnější, kdyby došlo ku pomýšlenému zřízení moderních a praktických lázní s použitím všech prostředků, kterých nyní věda lékařská v ohledu tom v tak hojně míře poskytuje. Jak nám dále sděleno bylo, uzdravila se též po několika málo lázních rašelinových jistá dělnice Hudíková z Bohdanče, stížena jsouc podobným neduhem již více roků. A ještě ve více okolních obcích pou-

žito v nejnovější době v případech onemocnění zánětem kloubů rašelinových lázní těchto vždy s úžasně dobrým výsledkem. Pan Jan Veselý ve všech těchto případech získal si neličeného vděku uzdravených a jich díků za lidumilné darování jeho velice působivé rašeliny, což milerádi všichni tímto veřejně osvědčují. Bylo by k přání, aby nad jiné podnikavý pan Jan Veselý myšlenku zřízení lázní rašelinových ku letošní blížící se jarní saisoně lázeňské ve skutek uvedl, a aby při podnikání tom pro všeobecnost velmi prospěšném nejen od obce, ba i se strany místní záložny, tak dobře situované a pod jeho vzorným vedením tak utěšeně vzkvétající, poněkud podporovaný byl. Doufáme pevně, že se tak stane, neboť nešetře hmotných prostředků, učinil pan Jan Veselý již případné kroky ke dosažení vytknutého cíle. A stanou-li se zde lázně rašelinové ~~VESELÝ~~ svorným spo-lupůsobením všech povolaných k tomu činitelů skutkem, budou sloužiti v každém ohledu nejen městu Bohdanči, ale i širokému okolí, ku značnému prospěchu, čemuž i my hojněho zdaru přejeme."

A tentýž časopis v čís. 32 z 6. srpna 1907 uveřejnil inserát:

"SLATINNÉ LÁZNĚ V BOHDANČI U PARDUBIC, zřízené přesně dle amerického způsobu, opatřené rašelinou, při níž obsah kyseliny mravenčí nad jiné slatinu vyniká, odporučují se k hojně návštěvě. Rádné lékařské ošetření. Poloha uprostřed lesů nejpřihodnější, železitá voda výtečná, klimatické poměry velice stálé, pobyt levný a příjemný. Kuchyň výtečná. Prospekty a veškerá vysvětlení ochotně sdělí ŘEDITELSTVÍ. Prvním lázeňským lékařem byl MUDr. V. Pospíšil, obvodní lékař místní, který bydlel v Hradecké ul. /nyní Langrové/ v čp. 36. Po jeho ročním působení nastoupil mladý, nadšený MUDr. Frant. Kubr, který založil dobrovou pověst bohdanečské slatiny a také byl úzeji připoután k podniku, stav se zetěm zakladatele lázní.

Časopis Neodvislé listy již v čís. 17 z 25 dubna 1898 uveřejňuje inserát: "SLATINNÉ LÁZNĚ dle amerického způsobu v Bohdanči u Pardubic. Odborný lékař. Příjemný pobyt. Byty v parku a celé zaopatření v lázeňském domě. Kuchyň výtečná. Honitba, Rybolov. Vodotrysky. Verandy, Ústřední topení. Čápi na lázeňském komíně. Hudba std. atd. Poštovní spojení tříkráte denně. Povozy do Pardubic k disposici. Ředitelství".

Tento inserát doprovází zpráva: "Slatinné lázně a léčebný ústav dle amerického způsobu v Bohdanči u Pardubic. Město Bohdaneč jest obklopeno vencem krásných lesů a vyniká mírným, suchým podnebím bez náhlých atmosferických změn. Rozkošná, zdravá krajina, prosta všech vzduch otravujících továren a proslulá šírými lučinami, hlubokými, jehličnatými i listnatými lesy, krásnými přírodními parčíky a četnými krásně položenými rybníky. Úprava lázeňské budovy přesně dle amerického systému zařízena. Pět společenských salónů, knihovna, čítárna, vzdušné verandy, úpravný park s ašantskými besídkami, rybníček vodotrysky, ústřední topení. Indikace: dna, rheumatismus svalový i kloubový, exudaty na zánětech pohrudnice, pobřišnice, zduřeniny po zlomeninách a vymknutí, onemocnění nervová, neuralgie, ischias, obrny vředy berců a jiné vleklé osutiny a atonické vředy, chudokrevnost, blednička, chron. katarhy, žaludku, střev, jater, některé nemoce ženské atd. Léčení ~~slatinné~~ dietetické. Odborný lázeňský lékař. Byty a celé zaopatření v lázeňském domě. Kuchyň výtečná. Honitba. Rybolov. Čápi na lázeňském komíně. Hudba atd. Poštovní spojení tříkrá-

te denně za osobu 30 kr. Povozy do Pardubic k disposici. Služebnému personálu odměna se neplatí".

V době tohoto utěšeného rozmachu lázní byl postupně rozširován a zlepšován park, který prováděl vrch.zahradník z Krá.Vinohrad pan Thomayer, který vypracoval znamenitý a dobře promyšlený plán parkových cest, plochu osázel ozdobnými keři a ušlechtilymi lesními stromy. K obveselení návštěvníků lázní byli původně sídlící čápi na stohu slámy v zahradě statkáře Frant.Veselého přemístěny na komín dřívějšího Kafkova lihovaru, na který bylo dáno kolo a roku 1898 na jaře přilétli čápi, kteří se trvale na něm usídlili.

Do roku 1905 dosáhl počet hostí čísla 200. Koupání dělo se v 9 kabínách se dřevěnými vanami, které zhotovil místní mistr bednářský p. Kratochvíl. Nejoblíbenějším členem lázní lázeňského personálu byl p.Fr.Granát, býv.mistr obuvnický a kostelník, na ženském oddělení jeho dcera. Připravovatelem prvních koupelí rašelinových byl zdejší občan Hudík.

Podnikavý p.Jan Veselý snažil se ještě dálé zvednouti návštěvu lázní tím, že spojil se s polským chemikem Matzkiem a chtěl založiti po vzoru některých německých rašelinových lázní, výrobu destilátu z jehličí "Thiepinol" a z těchto upraviti léčebné koupele Kosmet.přípravky z jehličí smrků, síry a pod./ Podnik pohltil investovaných 27.000 K a plán na rozšíření indikačních lázní ztroskotal.

Ubytování hostů bylo v prvním poschodí nad kabinami i v domě rohovém čp.7. Na tomto domě s frontou do náměstí přistaveny tři ozdobné štíty, na kterých do omítky namaloval malíř Láďa Novák /1865-1904/ tři obrazy: sv.Václava, sv.Ludmilu a blahoslavenou Anežku.

Aby lázně měly vlastní spojení s nádražím v Pardubicích, zakoupil Jan Veselý starší, opotřebovaný automobilový dostavník, se železnými obrubami, který vyžadoval stálé opravy a neosvědčil se. I tato myšlenka vedena k povznesení a zmehutnění podniku, přinesla podnikateli zklamání ale současně hluboce podrývala jeho finanční síly. Trpké jsou počátky každých lázní nově se zavádějících. Avšak - přidruží-li se ještě závist a zapřísáhlý odpor místních "veličin" /nikoli veličin ducha/, šíří-li se, ať již vědom! či z neznalostí věci, lživé a podvratné zprávy, stráží-li se vzmáhající se jejich pověst

a jméno při každé nahodivší se příležitosti, těž rozšiřováním pohlednic - fotografií lázní z neupraveného dvora sousedícího s kromě hospodářského stavení s hnojištěm v popředí. Obrázek doprovází nápis: "Světozámě rašelinové lázně v Bohdanči, dle amerického způsobu. - Se strany východní. Čápi na lázeňském komíně."

Všechno dosavadní podnikání, které vyžádalo si asi na 150.000 K na investicích, spělo neúprosně ke konci, k jakým - za uvedených již poměrů okolí - jedině spěti musilo, přivedlo krisi podniku, že záložna odepřela všechn další úvěr a své požadavky vyhnala až ke katastrofě.

Dne 5. dubna 1906 zakoupila Občanská záložna v Bohdanči za 160.⁸⁰⁰ K podnik p. Jana Veselého i s ložisky rašeliny do své správy, která ~~zakoupila~~ rozšířila lázně rašelinové o vzdoléčbu, lázně elektrické, uhličité a jiné prostředky moderní léčebné. Když počal se jevit citelný nedostatek kabin a bytů, dala záložna vypracovati plán pro novou lázeňskou budovu arch. Labuťkou z Hradce Králové, ze které pouze část, a to strojovna byla vystavena. Postavila též novou kotelnu a komín o výšce 25 m, nákladem 26.000 K. Těž v říjnu 1906 bylo provedeno na kopci za kapličkou zalesnění a tak docíleno téměř spojení se stinnými lesy v Horkách. Záložna poprvé vydala nákladné prospekty velmi úhledné. Návštěva hostů byla v r. 1906 - 278, v r. 1907 - 366 a r. 1908, kdy zařízeny byly též koupele uhličité, stoupla návštěva na 520 hostů. Po zahájení sezony r. 1906 vypověděla službu kotelna a strojovna /obě byly umístěny pod čapím komínem/. Záložna musela rychle opatřiti lokomobilu a opatřovati z ní páru i pohon pro lázně. To vlastně byla příčina k tak rychlé stavbě strojovny, kotelny a komína. Celá stavba vyžádala si nákladu asi 250.000.- K.

V důsledku nedostatku peněz, zaviněný světovým neklidem a jiných obtíží prodala záložna celý lázeňský podnik roku 1911 městu za 249.400 K, při čemž utrpěla ztrátu 33.800 K. Trhová smlouva byla uzavřena dne 1. října 1911. Dne 5. listopadu 1911 bylo jednáno o nových lázních za přítomnosti architekta Gočára z Prahy, jemuž svěřeno vypracování plánů. Rovněž ustavoveno, vypsáni konkursu na obsazení ředitele lázní a administrativního správce. Nabídka arch. Gočára, ve které žádá za vypracování všech plánů a rozpočtu, za zřízení

stavby a revisi účtů 5% ze stavebního nákladu, kterážto nabídka byla přijata a ujednána výpůjčka 400.000 K u spořitelny města Choconě a 200.000K u spořitelny v Týně n.Vl.

Dne 11.ledna 1912 představil se obci nový ředitel lázní MUDr. A. Strauch, bývalý vojenský lékař v Badenu u Vídně.

Obec přikročila ihned ku pronikavé změně, aby přeměnila lázně v lázně prvého řádu. Koupala dům čp.8, 9, 136, 137, jednak aby nabyla místa pro stavbu nové lázeňské budovy, jednak aby mohla rozšířiti park v těchž místech, kde nutného rozšíření vyžadovati bude. Když koupě všech čtyř domů obec zastupitelstvem byla schválena, dala vypracovati plány na novou lázeňskou budovu.

Obecní zastupitelstvo rozhodlo ve schůzi konané 18.září 1912, aby byl vypsán konkurs na vrtání minerální vody poblíže lázní. Usnesení to svědčí nejlépe o porozumění, jaké má obec pro vývoj nového podniku lázeňského a o rozvoj i prospěch města.

Strojovna umístěna ve přístavbě lázeňské a obsahuje naftový motor "Brons" o síle 40 HP dodaný p. Stejskalem, zástupcem Pražské akc. s strojírny a fy-Laurin a Klement v Mladé Boleslavě. Vedle strojovny nalézá se místnost pro elektr.akkumulátory. Na promenádě v lázních byly 4 garnitury o 5 žárovkách. Elektrárnu projektovala elektrotechn.továrna A.Duda na Král. Vinohradech.

Práce s vrtáním spojené, zadány byly po předběžném ofertním řízení zeměvrtací společnosti Artesii, která po nutných přípravách zahájila práce v lednu 1913. Voda se objevila až v hloubce 347.5 m dne 28. března 1914. Toto zřídko dává pod přírodním tlakem 3 atmosféry 4000 hl 21° C teplé, radioaktivní minerální vody, alkalicko železité kyselky, která stříká vlastní silou do výše 15 metrů. Rozbor vody provedl prof. české vys. školy tech. v Praze Dr. Frant. Schulz.

Dne 1.května 1913 byla odevzdána slavnostně svému účelu nová lázeňská budova, projektovaná arch. Gočárem, po kterém nese svůj název. Rysem celého návrhu byla práce svědomitě promyšlena, pečlivě propracovaná. Účelnost, praktičnost, komfort a zřetel na požadavky hygienické byly vůdčí myšlenkou zprávy lázní. Celá budova jest typickou a pozoruhodnou ukázkou moderního a účelného sloučení praktického s krásným. Přízemek, z něhož do popředí vystupuje krytá kolonáda, vě-

nován jest jedině tomu, co úzce souvisí s léčením rašelinou. Fasáda celé budovy rázem výborně se hodí pro kličný lázeňský dům. Délka budovy měří 62 m a šířka 17.6 m. V přízemí na straně východní je po 10 kabinách pánských a dámských. Všech pokojů v 1. poschodí jest 29. Náklad na celou budovu i se vším zařízením činí okrouhle půl milionu Korun. Budovu stavěl J. Novotný stavitec z Pardubic.

Lázeňský komplex složený z 8 budov, obsahuje na 90 pokojů, hotel lázeňský s jídelnou, dvoranou, verandou, prostorný balkon, budovu starých koupelen, budovu vodoléčby, rozsáhlé nádvoří lázeňské ve francouzský park upravený, s přilehlým na 13 ha založeným lázeňským parkem a tenisovým hřištěm, souvisejícím dále přes městský sad zalesněný Kuttnerovým kopcem s lesy "Horka" zvaným.

Od 18. května 1912 do 27. září 1912 vycházel "Věstník lázní Bohdaneč" jako zvláštní příloha "Neodvislých listů" v Pardubicích. Též II. ročník vycházející od 26. dubna do 27. září 1913 získal si značná oblibu u lázeňských hostí a místního obyvatelstva.

Dne 1. prosince 1913 vešel v platnost organizační statut "lázeňské rady" v Bohdanči. Rada sestávala z 5 členů.

Dne 17. února 1915 zvolen nový ředitel lázní MUDr Frant. Veselý, bývalý ředitel lázní v Luhačovicích, který dnes zde vyučuje a vyučuje.

Dne 24. května 1916 stal se správce lázní Rudolf Rebhan. V červenci 1916 jednáno v lázeňské radě o prodeji lázní - nabídka

pí. Marie Vavruškové nabízející 800.000 K. Z nabídky sešlo.

V r. 1918 byl všem zaměstnancům lázeňským upraven plat tj. všem přidáno 20 K měsíčně: Pokojským měsíčně 60.-K, masérům 110 K, pokladní 100 K., lázeňskému 80.-K, lázeňské 60.-K; topičovi denně 8.-K, lázeňské pradleně denně 4.50 K.

Dne 10. září 1918 konána byla schůze v Pardubicích, na které jednáno o přeměně lázní bohdanečských v akciový podnik. Pro obec to bylo nutné, neboť udržování lázní stálo mnoho peněz, které by se nemohly jinak opatřiti než zadlužením obce. Obec rozhodla se prodati lázně za 960.000 K; sama si vzala akcií 440. Lázně měly titul: "Slatinné lázně v Bohdanči u Pardubic, akciová společnost". Trhová smlouva schválena obcí 16. března 1919. Akcií bylo za 1,200.000-- K upsáno

Dne 2. března 1919 byla konána valná schůze akcionářů slatiných lázní v Pardubicích "na Veselce". Mr. Veselý přednesl, že podnik

koupem za 960.000 K. Akciová jistina jest v obnose 1,700.000 propo-
nována. Rozhodnuto přistavěti na hlavní budově nové patro, na což re-
servováno 200.000 K. Jsou čteny odhadnuté položky jednot. objektů:
za budovy..... 833.057 K
Artézská studna..... 52.000 K
Za nemovitosti..... 82.000 K
Kanalisace..... 12.000 K
Inventář strojový..... 21.000 K
celkem.... 1000.057 K

Mimo to příděl 500 akcií městu Bohdanči.

V roce 1920 za ředitele lázní Fr. Podlešáka přestavěny šatny, toaleta
buffet, opraveny střechy na všech lázeň. budovách, propadlé stropy. Láz-
zeňských hostů bylo 1293, zákroků léčebných 30.509.

Vyhídky na sezonu r. 1922 byly trapné a poměry vnitřní našich láz-
ní nebyly utěšené. Různé rozporu mezi členy správní rady, poměry mezi
zaměstnanci nebyly urovnány, hospodářský stav lázní byl kritický.
Za stávajících okolností bylo patrno, že lázně není možno udržet
při životě. Při upisování nových akcií, z celé správní rady upsali
pouze dva členové. Tím byl osud akciové společnosti rozhodnut. Ředi-
tel Podlešák pátral kdo by lázně kupil. Jednal s "Humanitas" v če-
le s posl. Johaniselem, ale jednání nevedlo k cíli. V té době obdržel
řed. Podlešák dopis od ministerstva veřejných prací, aby se dosta-
vil do Prahy k důvěrnému jednání o prodeji lázní, kdy nastal rozkol
mezi soc. demokraty a levým jich křídlem-komunisty, kteří chtěli aby
fond revírní rady hornické byl mezi horníky rozdělen. Stát však to-
to nedovolil, kapitál zabral. Z toho fondu byly vystavěny hornické
kolonie, ozdravovny a koupeny naše lázně, které byly zaknihovány pro
stát československý. Lázně koupeny za 2,850.000 Kč a smlouva podepsá-
na 11 a 15 listopadu 1922. Stát převzal lázně od 1. října 1922 do
své správy, a ustavoveno kuratorium, v němž jsou zastoupeny revírní
rady po jednom členu a koalované svazy hornické. Obec odepřela akce.
spol. souhlas k prodeji, prý ze strachu před horníky, kteří město
nijak nepozvednou a hospodářsky městu nepomohou. Každému ale bylo
jasno, že lázně nekupují se jen pro horníky, nýbrž pro širší veřejnou
ost. Správní rada však trvala na prodeji a obávala se, vším právem,
aby z prodeje nesešlo, proto prodej schválila. Po zaplacení likvi-
dačních daní vyplácela akce. spol. za každou akci normální hodnotu

400 Kč + 390 Kč /doplatek I/ + 18 Kč /doplatek II./ Chudinský fond bohdanečský obdržel 40.000 Kč a "Sokol" okolo 12.000 Kč. Stát česko slovenský zaplatil podle smlouvy adaptace v r.1922. Byla uvedena do pořádku strojovna, vodovod znova zřízen, fasady všech budov lázeň. střechy upraveny, stropy, klosety zařízeny, restaurace lázeňská upravena, lázeňský sál renovován, nový nábytek zakoupen, nové léčebné zařízení: Röntgen, diathermie atd.

Správní rada akc.spol.lázní, aby si zaručila většinu pro odhlasování prodeje lázní, učinila usnesení koupiti akcie od šlemů. Koupí bylo pověřeno ředitelství lázní. Usnesení správní rady využitkovali mnozí akcionáři pro svůj prospěch.

Do sezony 1923 získán jako lázeňský lékař s titulem ředitele lázní Dr.O.Rožánek. V té době byla zřízena ve staré budově "U čápa" jedna místnost pro elektrolečbu a zakoupeno za tím účelem několik aparátu elektroléčebných. Mezi zaměstnanci vznikl nesoulad a dokonce byla vyvolána stávka ve strojovně i mezi ostatním personálem, při které kritisoval se plat zřízenců. Revolta však byla překonána a náchod lázní šel nerušeně dále.

Dr.Rožánek byl v r.1924 vystřídán novým lázeňským lékařem Dr.Šimáčkem z Čes.Brodu, za jeho vedení koupen Röntgen, který stál s montáží 65.000 Kč, kterým bylo röntgenováno pouze 49 pacientů.

V r.1925 postaven nový domek u rašeliniště v Libišanech za 85.000 Kč, pro hlídače a dělníka na rašeliništi.

V sezoně 1926 byl jmenován lázeňským lékařem MUDr Rud. Průcha, a druhým lékařem MUDr Jan Novák.

Po dle návrhu stavitele Hořeňovského - Gočár bránil této stavbě, chtěl aby střecha byla úpětně rovná - provedena stavba 2.ho patra s 30 nových pokojích. Stavba i se zařízením stála 650.000 Kč. Dům Gočárov nyní nazývá se "Palác Gočárov".

V r.1927 vedle lázeň.lékaře MUDra Průchy stal se MUDr Vincenc Proš z Pelhřimova.

V r.1928 za Dra Proša nastoupil MUDr A.Chládek.

Zdejší lázně na památku 10.výročí československé republiky položily základy k Jubilejnímu lázeňskému paláci. Projektant jest Petr Kropáček architekt z Prahy, stavbu provedl stavitel Hořenovský z Pardubic.

V únoru 1929 celý měsíc mrzlo. Mrazy dostoupily až 36° C. Byl veliký nedostatek vody, protože roury vedoucí na několika místech popraskaly. Lázeňský pramen dodával stálé vodu, na kterém mráz přímo pohádkově "vystavěl" celou jeskyni ledovou do výše 3 metrů.

Dne 4. července přišla se větrná smršt o 1/2 8 hod odpol. Vichřice trvající 20 min zničila v lázeňském parku na 900 stromů, škody v lázeňském parku odhadnuty na 300.000 Kč.

Nový třípatrový "Jubilejní palác" postaven v r. 1929 s vnitřním zařízením. Slavnostní otevření bude r. 1930.

Roury artézké studně byly porušeny, že alkalický pramen ztrácel vodu, proto byla provedena rekonstrukce pramene fcu. Artesie, s inž. Hájkem, která stála 68.000 Kč. U zřídla na jaře 1929 zřízen basen.

Základy k Jubilejnímu paláci byly položeny v r. 1928. Stavba byla dokončena na podzim r. 1929, a slavnostní otevření konáno 11. května 1930. Novostavba Jubilejního paláce stojí za bývalou budovou, která byla zbořena a ponechán z ní jen čapí komín. V přízemí paláce jsou léčebny, uhličité koupele, vodoléčba a byty pro těžké pacienty. Ve třech poschodích je 80 pěkně zařízených pokojů, do nichž je možno stoupati elektrickým výtahem. Palác má celkem 122 lůžek.

Plán paláce vypracoval arch. Kropáček z Prahy a stavbu prováděl stav. Hořeňovský z Pardubic, stála 3,600.000 Kč i s vnitřním zařízením. Tento palác je spojen 96 m dlouhou kolonádou s palácem Gočárovým. S druhé strany byla postavena restaurační kolonáda pro 400 osob; vedle ní nacházejí se 3 obchodní místnosti.

Z Pardubské ulice byl proražen, po zbourání starého domku, a upraven široký parkoviště lemovaný vjezd do lázní. Tím byl otevřen z této ulice krásný pohled na park a léčebný palác.

Sochař Jiříkovský z Prahy okrášlil basen pěknou sochou "Venuše vstupující do koupele" za obnos 17.000 Kč. /v Paříži obdržela 1. místo./

Roku 1931 byla kolonáda spojující Gočárův palác s palácem Jubilejním byla zasklena po jedné straně, tím odstraněn průvan a náležitá ochrana hostů v nepříznivém počasí.

Lázeňské kanceláře rozšířeny o 3 místnosti novostavbou nákladem 92.000 Kč. Stará původní kancelář renovována.

V r.1931 vystavěno devět garáží za lázeňským domem v ulici Pardubské v obnosu 56.000 Kč. 173/

Léčivost bohdanečské slatinu uznána odborným lučebním rozborem za jednu z nejlepších českých slatin. Dokazuje to četná svědectví uzdravených a všichni ti, kteří tu nabýli ulehčení aspoň v bolestivém rheumatismu a dny /ischias/. Přednost rašeliny naší je v tom, že ~~NEK~~ obsahuje málo látek zemitých. Proto, když je proměněna v hustou koupelovou kaši jest velmi lehká a nezatěžkává choré tělo v koupeli. Je kyprá, velmi jemná a uchová v sobě teplotu utajenou, kterou vyzařuje, takže lázeň stoupne o 1° R. V lázních se rozmělňuje v jemný prach a přenáší se zdviham /elevator/ do zapařovacích velkých kádů, kde se míchá strojem s minerální vodou a zahřívá parou v hustou kaši. Z kádů se vypouští do dřevěných koupelových van na kolečkách. Po úpravě teploty a ~~hmotnosti~~ hutnosti podle lékařského předpisu zaveze se do kabin, kde má pacient možnost přesvědčiti se o správné přípravě své lázně. Po slatiné lázni se nemocný vykoupe v teplé zřídelní vodě, odvede se, po případě odnese do odpočívadla, kde je zahalen do suchých prostěradel a bílých vlněných houní, aby se vypotil. Potom se podrobí masáži. Slatinná lázeň s pocením i masáží může trvat 2-3 hodiny a nikdo není nucen, aby udělal místo druhému. Čistých odpočívadel je třicetkrát tolik, co kabin, proto má každý pacient dosti času, aby se rádně vypotil.

Lázeňský park o rozloze 17 ha vytváří malebné prostředí pro zasloužený odpočinek v přírodě.

Starý lihovar v "Lázních" zbořen roku 1928.

Roku 1938-39 stavěn "Langrův palác" /ing. Šindler?/ za částku Kč 2,200.000.-, v kterém jsou: přípravná rašeliny a nahoře koupelny.

Jarmarky - Trhy na přízi.- Týdenní trhy.

Starý řemeslník spoléhající jen na zakázku by byl jen živořil, nebyt jarmarků, jinak by musel míti sklad výrobků svého řemesla, bijící zájemcům do očí, což v městečkách nemohl podnikati. Jarmark stal se pro místní řemeslníky nevyhnutebným dobrodiním, proto byli panovníci žádáni o milostivé obdarování jarmarku, splnění prosby stávalo se " s dobrým rozmyslem a radou věrných, mocí královskou.

Král Vladislav ve vojišti před Bělohradem udělil Bohdaneckým dne 27. července 1491 jarmark na den božího vstoupení s osmi i dny pořad sběhlými, při kterém mohou - nebo i bez něho - koňský trh. Tentýž panovník Vladislav v Budíně v den sv. Panny Barbory r. 1514 na prosbu Kunše Bohdanečského z Hodkova ves jeho obdaroval jedním týdenním trhem, každou středu a k tomu roční jarmark ten pondělí před svatým Havlem s osmi dny pořad sběhlými. Tuto privilegií, obsahující mimo uvedené ještě právo popravy, sladovnu a pivovar míti, přivlastnili si neprávem Bohdanečtí u Pardubic a při každé konfirmaci ji uváděli. Poněvadž však náležela do Bohdanče u Ledče, nebyla tato privilegie žádným vladařem potvrzena, teprve Marie Terezie ve svém privilegiu daném dne 28. března roku 1748 výsadu, která náleží Bohdanči u Ledče, omylem potvrdila.

Ferdinand I. v Brně dne 4. října 1554 uděluje další jarmark na středu před sv. Martinem s osmi dny pořad sběhlými.

Ferdinand III. na hradě Pražském dne 26. srpna 1608 uděluje nový jarmark na den rozeslání Apoštola

Jako pátý jarmark uděluje Ferdinand V. ve Vídni dne 11. dubna 1641 na den středu po sv. Bartoloměji.

Na jarmark přijížděli kramáři již den před konáním jarmarku. Své zboží přinášeli buď v krusnách, nebo přiváželi na trakaři, nebo vozíku, který pomáhali tahati psi, kteří v čas trhu ležíce pod "krámem" hlídali složené věci, jako peřiny, šaty, nádobí a pod. Bohatší kramáři přijížděli na povozech, taženými hubenými koňmi se svým zbožím s bidélky, latěmi a plachtou, aby z nich zhotovili potřebný stánek k vyložení svých výrobků.

Kramářské stánky byly různé. Velké dřevěné boudy se střechou, nebo podlouhlá plátěná bouda na dřevěných nebo železných tyčích, chránící dlouhé prkna spočívající na kozách, prostřené bílým plátnem,

na kterých jsou rozloženy krabice s různými pochoutkami vyrobené cukráři a perníkáři, nebo na účelně sestabených tyčích nebo latích houpají se obuvnické výrobky, na podobných krajčovské výrobky, ale jsou i stánky prosté prkené desky na kozách, nebo na nepokrytu zem jsou kladený výrobky hlíněného nádobí nebo dřevěného.

Pro jarmareční dny bylo náměstí zbaveno bláta pečlivým seškrabáním a asi třetina rynku poseta stánky o jejichž umístění staral se arendátor, kterému jarmarky byly pronajaty na tři roky, část mezi kostelem a farou byla vyhrazena pro trh s dobytkem, který trval pouze dopoledne. V novější době, byl tento trh přeložen do "Ráje".

Kramáři zpravidla zaujali dřívější své místo, kde stál za posledního jarmarku, předem zamluveného.

Abychom mohli zjistit jak v roce o jarmarce byli kramáři rozmístěni, nahlédneme do spisu :

Leta Páně 1716 dne 21. maje o jarmarce v městečku drženém: Stanouc se svář a nevole mezi soukeníky o místa na podloubí pod rathouzem, za rozzouzení úřadu purkmistrovského, vyslavše komisaře, kterýžto vyšetřujíc, náležitě je porovnájíc o taková místa, dle narovnání připísané jsou jak následuje: Však tím condit takovýto jeden každý tak dlouho téhož práva o místo užiti má, dokud prodávati takových suken trakticírovati moci budou, kdyby však takový handl dále vésti nemoh aneb prostředkem smrti z tohoto světa vytržen byl, takové místo úřa zase dle své libosti komukoliv zanechat moci bude.

V tomto podloubí vynachází se 14 míst, totiž od ouličky, kudy se k šatlavě chodí až po dveře kady se ~~NE~~ vchází jsou místa 4, od týchž až na konec podloubí místa 3. Od strany prvého sloupu k třetímu sloupu, kudy se do rathouzu vchází místa 3 a jdouc ku konci jsou místa 4.

Od ty ouličky šatlavní, podle samé zdi má místo: Václav Blažek z Rychnova / v roce 1724 připsalo se to místo jeho synu Václavovi Blažkovi. Další místo má zamluvené Jan Biskup z Bydžova a od 16/6 1727 toto místo zaplatil Jan Štverák. V roce 1727 drží toto místo Martin Još a Jan Jošt. Roku 1733 obdržel toto místo Jakub Noil žid z Bydžova. Třetí místo pro prodej suken: Jiří Koukal z Bydžova, s povolením úřadu obdržel 14/5 1744.

Čtvrté místo od starodávna drží Jan Stárek.

Páté místo: Jan Šťastný z Rychnova. Od 15/7 1733 drží Vít Vinš z Kutné Hory, má šesté místo.

Osmé místo má Andres Přihoda z Hradce Králové a když roku 1733 uřel dostal to místo Jan Černík z Rychnova.

Deváté místo od starodávna má Martin Koukal z Bydžova. Od r. 1743 to Ignatius Dobřinovský z Hradce Králové. a když zemřel obdržel povolení Josef Poláček z Králové Hradce.

Další handliř je Jiřík Verner ze Solnice, to je místo desáté.

Jedenácté místo má od starodávna Václav Biskup a od r. 1733 má ho jistý Doležal připísané.

Dvanácté místo má David Pivec z Rychnova.
 Třinácté: Pavel Dobřenský z Rychnova od starodávna a od r. 1724 jest
 připsané Václavu Blažkovi z Rychnova.
 Čtrnácté: Matěj Koun a František Novák.
 Roku 1735 dal si místo od úřadu připsat Václav Vorel a sice při
 silnici naproti obecní kašně. Ke straně štátví Jana Nepomuckého,
 Lidmila Bartušková, z Kostelce.
 Naproti celnímu domku obdržel místo pro šest prken, pro veliké
 plechové zboží Krystian Flegl ze Sternberku roku 1756.
 Druhé místo, podle žida Přeloučského má David Veselý z Dašic - 1743.
 Třetí místo podle Daniela Veselého má Mojžíš z Dašic.
 Čtvrté místo má žid Willon z Dašic.
 Páté místo má Tomáš Rychnovský pro pentlové zboží.
 Šesté Jan Brousek z Hořic, hned první vedle lávky přes příkop u
 kašny.
 Roku 1744 koupila místo pod střechou obecního domku Kateřina Vrab-
 cová z Labské Týnice pro pentlové a krajkové zboží.
 Roku 1744 Josef Staum z Kutné Hory má místo proti pivovaru.
 Josef Brousek z Bydžova má krám na prkně u obecní kašny, zadý obrá-
 cený.
 Roku 1744 Anna Reichertová z Chrudimi je u celny proti židům.
 Pro prodej krátkého zboží má místo Matěj Poškoj z Hradce Králové.
 Za chlebnýma krámy je Václav Horák z Kutné Hory.
 Dne 27/5 1556 Mikuláš Čížek soukeník z Hronova, po dni žitota své-
 ho, vyžádal si pro dny jarmarku místo, jdouce ze síně rathouzké do
 rynku k celné, po pravé ruce, kdež stával neb. otec.
 Dne 21/5 1716 Václav Rakous z Vysokého Mýta pro krátké zboží má
 místo od pivovaru. Jdouce kol bednáře k celné, druhé po pravé straně
 o pronajímání radničního podloubí čteme v jednacích protokolech.
 Tak ku př. 9/1 1851 jest zaznamenáno, že chrudimští soukeníci pro
 vojenskou stráž pod loubím radnice nemohou státi o trhu.
 V roce 1858 pronajmuto podsiň radnice chrudimským soukeníkům.
 V kalendářích má býti opraven chybně zapsaný výroční trh Havelský
 a vynechaný Martinský.
 Dne 29/5 1867 bylo pronajmuto podloubí radnice za roční činži
 11 zl Fr. Všeteckovi z Chrudimě na čas od 24/4 1867 do 24/4 1870.
 Dne 21/3 1879 najímá František Nedvěd z Chrudimě na další 3 léta
 pro soukeníky podsiň radnice.
 Velmi skromný jest uvedený výčet stálých kramářů, navštěvující
 slavné trhy bohdanečské, postrádáme mezi nimi přijíždějící perniká-
 ře, cukráře a hlavně místní řemeslníci, kterým vlastně jarmarky byly
 určeny, kteří zajisté zaujímali výhodná místa k umístění a rozlo-
 žení svých výrobků.
 Pamětní kniha bohdanečská sign. K 2 zaznamenává též kontrakty na

jarmarky. Tak na listu 71 v uvádá:

Dne 11. januar 1786. Václav Oliva pronájemník a František Oliva pro-najímatel. Na trhy jarmareční a 4 přízní trhy od sv. Jiří 1786 až do 1789 za 49 zl 15 kr. K tomu se půjčí prkna a stolice, které po skon-čení nájmu v dobrém stavu vrátí. Určenou sumu může čtvrtletně po 12 zl 18 3/9 kr do důchodu městského odevzdati. Smlouva obsahuje 5 bodů.

Velmi často se jeví nespokojenost s přikázaným místem, kterou pro-jevují kramáři reptáním, hádkou a hlavně pohazováním balíků a třís-káním truhlic. Křik, hádky, smích splývaly v lomoz, že vlastního slo-va nebylo slyšet.

V tlačenici poctivých lidí objevila se i všelikerá čeládka nedobrá. Stupkové, běžné ženky a pod. přišli šidit venkovany, jako straky bra-li, na co padli. Velkou práci měl ty dny místní policajt. Konečně na rathouze rozklinkal se zvonek, a vystrčen praporec na znamení, že výroční trh právě započal.

Rychtář prochází mezi boudami a dohlédá, aby podvody, falše a výtrž-nosti nikde nenabyly vrchu. Konšelé měli také plné ruce práce. Do-hlíželi na zboží řemeslníků, na míry, váhy. Jiní saděli při soudě v radní síni.

Na rohu ulic vyložili vábivé zboží perníkáři, cukráři, kteří pro mls-né jazyky prodávali sladký syrup, dorty, piškoty, marcipány, med i jiné sladkosti.

Chlebné krámy místních pekařů byly vrchovatě naplněny božím darem. Ani řezníci nezůstali doma. Na panvích pekli, smažili na rynku klo-básy a jelita. Také rybáři strojili chutné ryby pod širým nebem. Zástupy kupujících vzrůstají. Mezi krámy prochází se sedláci v pro-stém šatě a napěchovanými opasky a selky v širokých sukních doplňují pestrý obraz jarmareční.

Nejvíce obléhány jsou kotce krejčích a švadlen, hlavně ženským po-hlavím. Nebylo také možno projít a nevšimnouti si nádherných oděvů. Kupily se na krámě čepice černé i s pruhami, jemné podbradky, obojky, pestré rukávce, váčky aksamitové s pásy, až zrak přecházel.

Na bidlech visely živůtky, sukně různých barev. Selky i měšťky zbo-ží pečlivě prohlížely bez ostychu je zkoušely a štědře platily. V jiných boudách prodávány kudly, píšťalky, obrázky, knížky modliteb-ní, zrcadla, harmoniky, knoflíčky, tkanice, krajky, šněrovadla, čepce, če-pečky, karkulky, slintačky, zástery, foremetky a pod.

Nescházejí ani písničkáři, obyčejně kramáři na mizinu přišli. Tvoří zpravidla dvojici, muže a ženu. Každý z obou drží v umouněné ruce několik písniček, které právě odzpívají. Zpěv to vlastně není, je to jakési mrušení, huhňání, mňoukání... Na plátně ve čtverečkách mají kříklavě namalované hrůzostrašné obrázky, na něž hulčíčkou ukazují při jednotlivých slokách. Jejich tak zvaný zpěv často doprovází manžel harmonikou. Přezpívavše, nabízejí okolo stojícím píseň tu ke koupi. Jarmareční píseň vedle novin a všelikých těch strašlivých příběhů a hrůzostrašných mordů opěvovala nejčastěji lásku - lásku nešťastnou. Jarmareční písničky staly se jakýmisi vesnickými novinami, proto byly hojně kupovány a čteny.

Kupujícím nabízí preclíkář své výrobky, která má navlečené na dlouhé tyče, uprostřed kolíkem rozdělené na dvě poloviny. Kromě tyče nese preclíky i v košíku na popruhu hozeném přes rameno.

Teplé párky a vuřty nabízel "párkář" nesoucí malá kulatá kamínka, v kterých na dřevěném uhlí ohřívá řeznické výrobky a v ručním velkém koší nabízí k nim pečivo.

V šenkoveních domech bylo živo a veselo. Mladí tančí, starí zasednou v druhé jízbě, popijí a jedí, vyprávějí nebo hrají v karty. Špatné pivo zapijí kořalkou.

Jarmarky počaly upadati, když zboží bylo možno koupiti v krámech, kde byl výběr daleko větší, jakostnější a cena zboží téměř stejná. Po prvé světové válce a v době světové války jarmarky zanikly vůbec. Bohdaneč tím ztratil část svého rázu střediska okolního kraje.

Koňské trhy.

Král Vladislav, jak již vpředu bylo sděleno, ve vojšti před Bělohradem udělil Bohdanečským dne 27. července 1491 též koňský trh, který mohli při jarmarku nebo bez něho konati.

Podrobnější zprávy viz panování císaře Rudolfa II. str.

Dobytok na trh byl přiváděn do Bohdanče ještě v roce 1914, kde podle záznamů přicházelo na trh až 120 kusů. Za prvé světové války upadaly i tyto trhy, jelikož se dobytek nesměl prodávat.

Trhy na přízi.

Císař Josef II. v privilegiu vydaném dne 14. března 1786 ve Vídni,

povoluje čtvrťi trhy na přízové zboží a pro ostatní trhy stanoví tak, připadně určený jarmark na neděli nebo svátek, konal se vždy den před tím nebo potom všední den. Tyto trhy se konaly:

1. v pondělí po sv. Třech králech,
2. v pondělí po Hromnicích,
3. v pondělí po sv. Josefu,
4. v pondělí po sv. Vítu.

V knize cechovní poctivého řemesla novoševcovského, v JMCs kom městečku Bohdanči čteme:

Pro budoucí potomky a pamět, se určuje, kterak v r. 1780 naše městečko od JMCs novými trhy, totiž na vlnu, příze, plátna, len atd. obdarované bylo, takové pak na lní pondělí po Třech králech, 2. hý pondělí po Hromnicích, 3. tý po sv. Josefu, 4. tý též v pondělí po sv. Vítu určené byly. Kdežto z prvu tak jako na veřejné jarmarky okolní mistři sem díla svá přinášejíce prodávali, my pak všemožným způsobem toho hájice však dílem na magistrátu přimluvy, dílem týchž mistrů prosby potud prohlížeje, když pak vidice sebe velmi škodné býti a majíce z předu položenou příležitost k tomu, naši žádost zase znova opatřiti, připojíce se k tomu i také jinšího řemesla mistři, jako p. Josef Peška kožešník, p. Václav Vinař perníkář, p. Daniel Zayfert uzař, naši supliku k vys. magistrátu jsme zadali. A tak hned při lním trhu všeckny venkovské mistři odtud pryč vypudili, kteří vidice našem patřící právo, více sem choditi přestali. Někteří pak ještě o sv. Josefském trhu probírovali a přišli, však také odsud bez vejkladu díla expedování byli. Ostatně nechť potomei sobě tuto nahlédnou, jakého vynasnažení skrze celých 5 let, skrze ty trhy cech potřebovali musel.

Což se stalo v letu 1786 za času nám představeného komisaria Josefa Sintáka primatora zdejšího. Též starých cechu Michala Snětivýho a Jana Andresa.

Leta 1789 také pro pamět se zanechává, kterak zase v tomto roce 12. januari, jenž byl ten pondělek po sv. Třech králech, k témuž trhu množství mistrů cizích se zběhlo, kterýmž od ouřadu vejklad povolen byl a na jistý cirkulář se odvolávalo, my však příležitosti od slav. úřadu krajského vysvětlení jsme obdrželi, dle kteréhož následovně při hromničném trhu zase sem přijedou, jim mistrům z moci auřadu, jich výklad skrze městského rychtáře Karla Syručka zapovězen jest, což dej Panbuh by taková s tím práce již poslední byla.

Trhy na plátno a ceny pláten.

Také plátno prodávalo se na trhu. Plátěný trh spojen byl s lněným a přezným. Prodávalo se jen výhradně plátno domácí, kteréž se nad dříví potřebu vyrobilo.

Ceny pláten domácích bývaly většině ustáleny. Za vybílenou kopu trhového 28-pásmového plátna dostal sedlák v druhé polovině 19. stol. 28 zl rč., za 30 pásmového plátna 30 zl rč. Obyčejně se plá-

tilo telič zlatých za kopu, v kolika pásmech bylo plátno děláno; čím více pásem, tím bylo totiž plátno tenší.

Šaumistří od tkalcovského cechu měli též za úkol bdít nad tím, aby se co do délky plátna žádná šidba neděla. Chodili po všech potkalcích přeměřovali a známkovali jim plátno, nebo nařizovali starostům obecním, aby oni to činili. Záhalof se, aby měla kopa přesně 60 loket, polouch 30 loket.

Plátno na trh nevozili však také sedláci nebo selky, také tkalci, kteří se hotovením jeho živilo. Byli to obyčejně malí lidé jako předáci. S větší zásobou nebyli, než co jim poskytlo zaměstnání na týden.

Týdenní trhy

drženy byly každou středu v týdnu. Až v roce 1936 byla učiněna změna a trhy přeloženy ze středy na sobotu. Tyto trhy byly velmi oblíbeny. Hospodyně z celého okolí přišly v tento den do Bohdanče na trh, aby prodaly přebytky své výroby másla, tvarohu, dále vajec, drůbeže, hus, kachen, zeleniny atd. Za okupace tyto trhy zanikly a již se neuskutečnily.

Trh

dobytcí, který dočasně zanikl, byl opět povolen 30. dubna 1845
obilní obnoven, po předběžném upozornění, obnoven 7. ledna 1847.
 odbývaly se každou středu.

Evidenční památkový list.

Kraj: Východočeský

Obec Bohdaneč

Objekt: Domy.

Okres: Pardubice

Číslo kn.h. vl.

Vlastník:

Popis: V ulici ku Hradci Král. po pravé straně čp. 8.
Pětiosé stavení s dlouhou attikou a vybranými rohy. Attika o třech
osách. Portál obdélný s vyžlabeným ostěním. Průjezd sklenut valenou
klenbou s lunetami, v přízemních místnostech lunety a hřebinky.

Datování, autor a histor. vývoj: první pol. 19. stol.

Důvod ochrany: lidová stavba.

Způsob a stupeň poškození: -

Směrnice s hlediska památkové péče: Liter: Rosůlek: Pard. Hol. Přel.

Popis: V ulici ku Hradci Král. po levé straně čp. 28 dům s čápem.
Přízemní dvouosé stavení s taškovou poloalbou. Ve štítě nahore orá
mované kruhové okénko, pod ním reliefní polychromovaný čáp, stojí na
zeleném trávníku, pravé křídlo visí dolu, hlavu otáčí dozadu, v zobá
ku drží červenou květinu. Trávník spočívá na pásu s třemi obdélnými
výplněmi - reliefní výzdoba v nich otlučená, jen vpravo v krajině
mořská panna. V přízemí dvě ohněníkův obdélné okna, mezi nimi pod
římsou reliefní kartuš s číslem. Reliefy lidového charakteru.

Datování: Konec 18. stol.

Důvod ochrany: Lidové stavby - dům s čápem.

Poškození: Udržováno.

Liter. Rosůlek: Pardubicko...

Popis: Dům čp. 36 při silnici ku Hradci Král po straně levé.
Dům s moderní fasádou. Uvnitř klenby s lunetami. Domovní číslo v er
neseném dvěma andílky. Kol rovnily v cca. 10 cm, šíř. 30 cm.

Datování: Erb s číslem - patrně renesanční tvárnice.

Popis: Fara čp. 44 v severním rohu náměstí. Jednopatrová sedmiosá
budova na obdélném půdorysu. Okna rámuji šambrány se zdůrazněnými
hlavními klenáky. Portál sedlový - Hlavní klenák zdůrazněn.
Uvnitř místnosti zaklenuty plackami se štukovými rámečky. V průjezdu
valená klenba s hranatými lunetami.

Datování: Fara vystavěna r. 1775.

Dům čp. 46. Úzký, dvouosý, jednopatrový dům.
Nároží zdůrazňují průběžné pilastrové s kompositními hlavicemi, z
benými šátky a květy. Okna obdélná. Mezi horní dvojicí oken umístě
znak nesený dvěma andílky. Kotva jejíž horní rameno tvoří kříž. Ko
znaku a pod okny šátky s květy, střapce a akanty. Nad hlavní římsou
prostý obdélný štít ukončený trojuhelníkem. Sedlová střecha kryta
taškami.

Datování: Fasáda před prvou polov. 18. stol. Štít empírový z prve
Poškozená omítka.
19. sto.

Popis: čp. 17 při silnici na Hradec Králové po pravé straně. Empirový dům v nízkém trojuhelníkovém štítu motiv slunce. Mezi okny v medailonu lemovaném listovým festonem umístěn monogram.

Čp. 34 při silnici na Hradec Králové na levé straně. Jednopatrový dům, dvouosý se štítem. Okna mají šambrány s ušima. V prvním patře nika se sochou sv. Jana Nepomuckého. Pásková ornamentika. Střecha kryta taškami.

Čp. 97 při silnici na Přelouč po pravé straně. Domek vesnického charakteru. Přízemní, čtyřosý. Uprostřed průčelí sedlový portál. Nad okny plochá římsa zvláštního obrysu. Ploché neteknické pilastry s rozštěpenými hlavicemi /nic nenesou/. Sedlová střecha kryta taškami.

Datování: Domy z 18. stol. a začátkem 19. stol.

Poškození: čp. 34 velmi otlučená omítka, Původní členění štítu téměř neznatelné.
Směrnice: Opravit.

Popis: Dům čp. 88.

Zcela moderní dům. V průčelí ponechána starší jednopatrová dvouosá kulisa. Nad obdélným vchodem a oknem v přízemí rovná nadpražní římsa. Mezi okny prvého patra relief stromu. Nad hlavní římsou stupňový štít obloučkový.

Datování: Fasáda s reliefem stromu z 18. stol. Štít poukazuje svým tvarem na 16. stol. Patrně novorenesanční. Opraveno v roce 1946.

Popis: čp. 17 při silnici na Hradec Králové po pravé straně.

Empirový dům. V nízkém trojuhelníkovém štítu motiv slunce. Mezi okny v medailonu lemovaném listovým festonem umístěn monogram.

Čp. 34 při silnici na Hradec Králové na levé straně. Jednopatrový dům, dvouosý se štítem. Okna mají šambrány s ušima. V prvním patře nika se sochou sv. Jana Nepomuckého. Pásková ornamentika. Střecha kryta taškami.

Popis: čp. 112 na náměstí.

Na obdélném půdoryse s odstupněným nárožím se zdvihá jednopatrový čtyřosé stavení. V průčelí barokně prohýbaný štít, secesně upravený. Uprostřed něho obdélné okno s červenou šambránou, zdobenou arabeskou obdobou oknů radnice. Na římsě květiny. V přízemí křížové klenby s hřebínky, ploché stropy. Na vysunuté jednoosé části domu druhý štít, barokně prohýbaný, širší než první. V patře rovněž křížová klenba a hřebínky. Na přilehlé bráně vlnovitý štít.

Datování: Dům v úpravě z konce 18. stol. se starším jádrem.

Důvod ochrany: Zbytky výstavnosti někdejšího podanského městečka.

Literatura: Rosůlek: Pardubicko-Hol. Přel.

Popis: čp. 113 na náměstí.

Jednopatrový, trojosý dům, bez štítu. Moderní úprava s výkladními skříňemi. Kryto taškovou vazbou. Přistavěna brána, půlkruhově zasklená s zdůrazněným klenákem. V přízemí široké lunety-velké rozměry. Dům a průčelí v úpravě konce 18. stol. a poč. 19. stol. Zbytka podd.

Popis: Dům čp. 114 na náměstí - stará pošta.
Jednopatrové rohové stavení na čtvercovém půdoryse. Barokně prohnut; štit se segmentovitě vypjatou římsou, drobně profilovanou. Ve štitě dvě nově upravená okna, dům zmodernisován. Hlavní římsa bohatě profilovaná. V patře dvě obdélná okna s profilovanou šambranou, uprostřed výklenek, půlkruhově zaklenutý. Nad ním květinová ozdoba - pětilisté růže. Na boční straně nově upraveno obdélná okna. Průčelí omítalo bíle, štit hrubou omítkou. V přízemí upraven krám. Křížové klenby bez žeber, valená klenba a placka. Nároží zesíleno.

Histor. vývoj: dům a průčelí v úpravě z konce 18. stol. se starým jádrem.

Ochrany: Ubytky výstavnosti někdejšího poddanského městečka.

Poškození: Hrubě omítnutý štit.

Směrnice památkové péče: Hladkou dvoubarevnou omítku.

Literatura: Rosůlek: Pard. Hol. Přel.

Popis: Dům čp. 6 a 7. lázně.

V lázeňské zasklené kolonádě obrázky alpské krajiny, označeny Gr. Sitto.

V lázeňském parku jezírko - uprostřed symbol Pramen - socha nahé ženy. Uhlazená práce. Jos. Jiříkovský 1929.

Popis čp. 1. Radnice.

Jednopatrová, čtyřosá, volně stojící budova na obdélníkovém půdorysu. Průčelí obrácené na sever se v přízemí otvírá štyřmi polokruhovitými oblouky loubí na pilířích. Stěny prvního patra členěny dvojicemi pilastrů s triglyfy a čabraky v hlavicích. Obdélníková okna lemuje uchovitě zalamovaná šambrána. Ve středu prvého patra v oválném vavřínovém venci vroubeném rostlinou ornamentikou umístěn znak města Bohdanče. Průčelí vrcholí attikou osazenou vázami a bustami císařů. Ostatní strany radnice bez architektonického členění. Některá okna mají ostění z keramických tvárníc s jemnými reliéfy. Střecha nízká, valbová, krytá taškami. Na vrcholu plechem pobitá vížka.

Interiér: Přízemí loubí klenuto křížově s pasy. Uvnitř křížové a hřebínkové klenby, v některých místnostech české placky. Hlavní vchod má po stranách zbytky renesančního ostění. V prvním patře obdélný portál s renesančním ostěním a další s pernštýnským znakem v tympanonu. Sklepy klenuty valeně.

Datování a hist. vývoj: Radnice vznikla ze tří gotických domů, postavených as ve druhé pol. 14. stol. Roku 1500 koupili dům konšelé města od

Fasáda z roku 1783. Úpravy koncem 19. a 20. stol.

Důvod ochrany: Renesanční dispozice a architektonické detaily /portly a ostění oken/.

Museum: V radnici zřízeno museum. Z exponátů jsou nejhodnotnější: Obraz Ukřižovaný asi 150 x 100 cm, na kříži visící svalnaté tělo Krista s rozpjatými rukama, vyklenutým hrudníkem. Hlava položena na pravém rameni, obličeji se obrací k nebesům. Hlava velmi pěkně vystřížena v pohledové zkratce. Bederní rouška nízko uvázaná, tvoří po pravé straně stočený cíp draperie. Nohy překříženy s vystouplými kole-

ny. Pozadí tmavé, špatně znatelné, od něhož se odráží žlutý kolorit těla s ostrými černými stíny. Olej na plátně.
Obraz Vzkříšení sv. Lazara /? asi 35 x 42 cm Ústředním motivem scény je ležící postava na posteli, u níž stojí Kristus v červeném rouchu s modrým přehozem. Vedle něho si P. Maria stírá slzy. V pozadí při hližejí diváci. Olej na plátně.

Oltářní obraz sv. Jiří asi 140 x 90 cm. představuje světce v černém brnění s červeným vlajícím pláštikem, jedoucího na koni. Kůň má předeck bily, zadek černý. Sv. Jiří vráží kopí do chrtánu stočeného draka. Vlevo v pozadí vysoká skála s klečící drobnou postavičkou princezny. Autor je údajně Potěšil - spíše přemalba.
Truhlice malých rozměrů, dřevěná, s profilováním. Vykládaná s monogramem a pědkovou. Z roku 1760.

Několik zlomků renesančního ostění.

Portrét básníka Jaroslava Langera. Olej na plátně v cca 25 x 15 cm. Poprsí mladšího muže v černém plášti, bílé vestě se šátkem zavázánym pod krkem. Obličeje s plnými rty a velikýma očima. Vlasy u uší zastříhnuty. Zelené pozadí.

Dva portréty manželů. Zkreslené v cca 40 cm.

Datování a hist. vývoj: Empirový portrét Jaroslava Langra bar. 1806-1846.

Důvod ochrany: Empirový portréty.

Pieta - dřevořezba v cca 40 cm. Polychromováno. P. Marie s ležicím Kristovým tělem na klině. Obličeje bez výrazu. Draperce vytváří ostré ostré hluboké zářezy. Kristus v poměru k Marii velmi malý. Plastika plná, dřevo není vydlabáno.

Plastika prý původem z Maďarska 17. stol.

Množství lidových maleb na skle. Pohřeb sv. Jenovefy, sv. Rosalie, sv. Barbora, sv. Magdalena aj.

Vývěsní znamení: Dvě mořské panney. Lidová práce začátek 19. stol.

Obraz se znaky. Olej na plátně v cca 120 cm šíř x 150 cm. Na levé straně habsburský znak, vpravo znak města Bohdanče ve vavřínových věncích. Pod znaky dva sloupky latinských veršů a letopočet. Obraz z roku 1729.

Ukřižovaný - druhá pol. 17. stol. /?/ Vzkříšení Lazara konec 18. stol sv. Jiří první pol. 19. stol. /přemalba/

Důvod ochrany: Barokové obrazy.

Poškození: Obraz Ukřižovaného delní část zakryta betlémem. Začernále, poškozena hlavně po levé straně Krista. Oprýskáno.

Vzkříšení Lazara /? značně poškozeno, začerněno, barva setřena na mnoha místech.

Sv. Jiří potrháno, rám rozbity.

Obraz znaky velmi ztmavělé a popraskané.

Směrnice z památ. péče: Vyčistit, opravit, vhodně instalovat.

K a p l i č k y .

Při cestě na hřbitov kaplička obdélná, v průčelií po stranách polosloupy, nesoucí třikrát odstupněnou římsu, na níž spočívá trojúhelníkový štit. Prejzová krytina, hrubá šedá omítka.

Bez zařízení.

V městském parku u pardubické silnice "Kutnerovská kaplička, čtyřboká se zaobleným nárožím krytá zvoncovitou prejzovou střechou. Nároží zdobena pilastry. Vchod zaklenut půlkruhově se zdůrazněnými patkami obléouku. Kolem kaple obíhá sokl. Klenuto plackou. Nevě upraveno. Dvoubarevná omítka, bílá se šedou.

Datování: Kaplička u hřbitova z první pol. 19. stol.

Kutnerovská kaplička z konce 18. stol.

Literatura: Rosulek. Pardub. Hol. Přeloučsko. 1909.

Chráněné přírodní objekty na katastru města Bohdanče:

Geologické nebo paleontologické zajímavosti v okruhu Bohdanče:

1. Lípa v lázeňském parku u kapličky.
2. Dub u Hrádku.č.parc.2213 /maj.Explosie Semtín/.
3. Stromořadí dubů na hrázi u Hrádku.
4. Dub na parc.466 /maj.Stan.Tomášek čp.57/.
5. Jilm polní na parc.č.46 /Sokol Bohdaneč/.
6. Duby a lípy na parc.606/2, 605, 2005 /Stát.rybářství Litomyšl/
7. Duby a lípy na parc.1864/5 /Správa stát.silnic/
8. Lípy ve stromořadí podle stát.silnice Pardub-Bohdan. v úseku od Horek k lázeň.parku.Pard.2136 /Správa stát.silnic/
9. Stromořadí podle stát.silnice od Bohdanče k Živanicům /Parc. 2134 /Správa státních silnic/
10. Stromořadí kaštanů koňských při hradecké silnici.Parc.2150 Správa státních silnic/.
11. Stromořadí kaštanů koňských podle silnice chlumecké v úseku severně od mlýnů./Parc.2133/Správa stát.silnic/. Stromořadí vysazováno lesním správcem Věříšem v březnu r.1903.
12. Břízy ve stromořadí po východní straně silnice chlumecké v úseku od odbočky silnice ke Křičení až po hájovnu.Parc.1912/1 a 3 /Správa státních silnic/.
13. Břízy ve stromořadí ke hřbitovu.Parc.2050 a 2 lípy na hřbitově /maj.město Bohdaneč/. Stromořadí vysazoval dne 4.března r. 1903 lesní správec Věříš.
14. Hrušen planá na parc.č.1370 /maj.Jos.Pospíšil čp.129/.
15. Lípa na dvoře čp.36 /maj.Stan.Tomášek/.
16. Dva duby na parc.č.640 /maj.Růž.Hlávková,roz.Pešková Praha I/
17. "Lípa svobody" na náměstí /Město Bohdaneč/
18. Duby na hrázi rybníka "Skříně".

Na území velkého "Bohdanečského rybníka" a rybníka "Matky" je ptačí státní rezervace na ploše skoro $2 \frac{1}{2} \text{ km}^2$. Rezervace byla zřízena Ministerstvem školství věd a umění v Praze dne 9.listopad

1951 čís.104.708/51-IV/5

ač doplněno dne 27.prosince 1951 č.107.439/51-IV/5 takže celková výměra činí 248,86 ha. a obsahuje tyto parcely:

2548, 2547, 24449, 2442/2, 2438/1, 2527, 2312/2, 2312/3, 2312/6, 2317/2, 2334, 2381/1, 2381/2, 2428/2, 2428/3, 2428/28, 2434/2, 2434/3, 2430/2, 2438/5, 2442/1, 2453/1, 2453/2, 2453/3, 2488/2, 2465, 2488/1, 2488/3, 2498, 2499, 2515/1, 2555/1, 2556, 2563, 2549/1,a 2521.

Rezervace je zakreslena v mapách uložených u minist.školství, věd a umění, u Státního památkového úřadu v Praze a u krajského národního výboru v Pardubicích.

P o z n á m k y .

1. Archiv MěNV Pardubice-listiný materiál.
2. Archiv MNV Bohdaneč-jednací protokoly z r.1857 čís.487, z r.1859 čís.864 a další.
3. Archiv MNV Bohdaneč-Privilegia.
4. Archiv země české Praha IV. Urbář II.fol 221-230 /z r.1522/.
5. Archiv MěNV Pardubice sign.G 55 st.45
6. Archiv MNV Bohdaneč-Obecní počty
7. Archiv MNV Bohdaneč Obecní počty z r.1790
8. Archiv MěNV Pardubice-listiný materiál.
9. Archiv MěNV Pardubice-listiný materiál
10. Jednací prot.zr.1861 čís.49 a 437, Archiv MNV Bohdaneč
11. Archiv MNV Bohdaneč, hospodářský inventář.
12. Archiv MěNV Pardubice, listiný materiál.
13. Archiv MNV Bohdaneč, spisy bez označení sign.
14. Archiv MNV Bohdaneč, jednací protokoly z r.1854 a 1875
15. Archiv MNV Bohdaneč-Městská kniha pamětní sign.K 2.
16. Archiv MNV Bohdaneč, jednací protokoly z r.1859 čj.1005 a 1087
17. Archiv MNV Bohdaneč, počty obecní z r.1747
18. Archiv MNV Bohdaneč, obecní počty, podle označeného roku.
19. Archiv MNV Bohdaneč, jednací protokol z r.1883 čj.1301 a 1670
20. Časop. Neodvislé listy z 6.XI.1897 roč.III.čís.4
21. Časop. Neodvislé listy r.1900 z 17.III. čís.11,
22. Publ. Em. Hlavatý: Akce za zřízení místní dráhy Pard.-Bohd.-Chlumec
23. Archiv MNV Bohdaneč jednací protokol
24. Archiv MěNV Pardubice Purkr.kniha č.15 sign.G 46
25. Archiv MNV Bohdaneč, bez sign.
26. Archiv MěNV Pardubice Purkr.kniha 12 sign,G 30
27. Archiv MNV Bohdaneč-Obecní počty
28. Archiv MNV Bohdaneč Jednací protokol z r.1866 čís.jed.32
29. Archiv MNV Bohdaneč Jednací protokol z r.1866 č.j.154
30. Archiv MNV Bohdaneč Jednací protokol z r.1888 č.j.1612
31. Archiv MěNV Pardubice sign.G 55 st.45 a G 56 st.-60 nová man.
32. Archiv MNV Bohdaneč Počty obecní z označ.roku.
33. Archiv MNV Bohdaneč Počty obecní z r.1839
34. Archiv MěNV Pardubice, listiný mater.

35. Archiv MNV Bohdaneč, jednací protokol z r.1873 č.j.502
 36. Archiv MNV Bohdaneč z označených roků.
 37. Archiv MNV Bohdaneč, Obecní počty z r.1785, 1845 a 1856
 38. Archiv země české Praha, sign.II.fol.221.
 39. Archiv MĚNV Pardubice, purkrechtní kniha č.9 sign.G 22
 40. Archiv země české Praha, gruntovní kniha Bohdanče
 41. Archiv MĚNV Pardubice, listovní materiál
 42. Archiv MNV Bohdaneč Počty obecní z r.1695
 43. Časopis společ.přátel starožitnosti r.XXXIX /1931/ str.41
 44. Archiv MNV Bohdaneč Počty obecní z r.1735
 45. Archiv MĚNV Pardubice sign.G 99.
 46. Archiv MNV Bohdaneč Městská kniha pamětní sign.K 2.
 47. Archiv MNV Bohdanče Obecní počty z označených roků.
 48. Archiv MĚNV Pardubice, listovní mater.
 49. Archiv MĚNV Pardubice, bez sign.listiný materiál
 50. Archiv MNV Bohdaneč Jednací protokoly
 51. Lázeňský zpravodaj Bohdanče r.I. z r.1912
 52. Časopis Východ čís.21 a 23 z r.1920
 53. Bula v Monum.Bohd.Vatic.I.,366
 54. Emel Regestra IV., 566-568
 55. Monum.Bohd.Vatic.I.,365
 56. Rkps sig.109 v MĚNV arch.Pardubice
 57. Archiv MNV Bohdaneč, Počty obecní zr.1707.
 58. Lib I. Conf. F. 132
 59. Lib.I. Conf. E VIII
 60. Lib.VI. Conf.106
 61. Mon.Vat.2153
 62. Lib.Conf.VII 188 a Lib.Conf.VIII-X. 257
 63. A.Rybička: Časop.čes.Musea 1871 str.326; Dějiny lit.čes,I částl,425
 64. Archiv MNV Bohdaneč, Kniha smluv svatebních
 65. Arch.arcib.Praha, Rec.1598 v zems.archivu
 66. Arch.arcib.Praha, Rec 1598.
 67. Pedag.knihovna arch.Musea Pardubice
 68. Archiv MĚNV Pardubice sign.G.85
 69. Archiv Minist.vnitra,stará man.P 70/82

70. Archiv MěNV Pardubice sign.G 55 st, 45 nová man.
71. Archiv MěNV Pardubice sign.G.56 st.-60 nová
72. Archiv MNV Bohdaneč Obecní počty podle označ.roku
73. Archiv MNV Bohdaneč Obecní počty
74. Archiv MNV Bohdaneč: Kniha nových pánů sousedů z r.1779,bez sign.
75. Archiv MNV Bohdaneč-Obecní počty
76. Archiv MNV Bohdaneč: Městská pamětní kniha sign.K 2
77. Pamět.kniha obecné školy v Bohdanči-Archiv pedagog.knih.Musea v :
78. Archiv MNV Bohdaneč jednací protokol.564
79. Archiv MNV Bohdaneč jednací protokol č.429
80. Pedag.knihovna archivu musea v Pardubicích.
81. Archiv MNV Bohdaneč: Kniha cechu novoševcovského
82. Archiv MNV Bohdaneč: Kniha cechu zednicko-tesařsko-pokryvačského
83. Archiv MNV Bohdaneč,spisový materiál.
84. Archiv MNV Bohdaneč,spis.mat.bez signatury.
85. Archiv MNV Bohdaneč: Kniha nových pánů sousedův z r.1779
86. Archiv musea Pardubice-Pedagog.knihovna
87. Archiv MNV Bohdaneč,obecní počty z r.1790
88. Práce Kraj.Mus.Hradec Krá.ser.B/2 z r.1959-Petr Hartmann
89. Archiv MěNV Pardubice,purkr.kn.č.8 fol.360 a 387,sign.G 15
90. Časop.Český lid z r.1898-VII str.28
91. Archiv MěNV Pardubice: Mihsivy do měst a městeček sign.131
92. Archiv MěNV Pardubice: Soupis far z r.1677 sign.G 91.
93. Archiv MěNV Pardubice sign.115
94. Archiv MěNV Pardubice sign.G.116
95. Archiv MěNV Pardubice, listovní mater.bez sign.
95. Památky archeol.a místop.díl XIII roč.1885-1886 str.11-12
97. Archiv MěNV Pardubice sign.6 st.-53 nová.
98. Archiv MěNV Pardubice: Všelijaci přípisové.
99. Ze spisů dominia Pardubice reg.zn.IV/6/1/4/1 rok 1632
100. Kniha smluv červeně krop.1787-1796;Archiv země české čís.302
101. Hniha kontr.Brunettová z r.1734.Archiv MNV Bohdaneč.
102. Čeněk Florian: Z vývoje škol na Chrudimsku.
103. Dvorský:Paměti škol českých str.217-564
104. Archiv Bohdaneč MNV.-Počty obecní z r.1697
105. Archiv MěNV Pardubice, listiný materiál,bes sign.

106. Archiv MěNV Pardubice, list.mater.bez sign.
107. Archiv MNV Bohdaneč: Městská pamětní kniha sign.K.2
108. Archiv pedag.knihovny v museu Pardubice
109. Archiv MěNV Pardubice, list.mater.bez sign.
110. Arch.univers.Praha A 13. b.535
111. Archiv Muzea kr.čes./Č.M.k.č.r.1901-LXXV str.253
112. Pedag.mus.Pardubice: Paměti obecné školy v Bohdanči.
113. Monogr.Pardubice-Holice-Přelouč II.díl str.248 a d.
114. Pedag.knih.musea Pardubice: Paměti obecné školy v Bohdanči
115. Výpis z rodinné kroniky Fr.Tichého.Pedag.knih.musea Pardubice
- 116 Z.Winter:Dějiny řemesel a obch.v Č. XIV stol- str 325-326
- 117 Urbař čís.6 zn.0.53 list 268- Archiv MěNV Pardubice
- 118 Archiv MNV Bohdaneč
- 119-121 Archiv MNV Bohdaneč
- 122 Archiv MěNV Pardubice-list.mater.bez označ.
- 123 totéž
- 124 - 126 Archiv MNV Bohdaneč
- 127 Archiv MěNV Pardubice sig.G 55 st.,45 n.
- 128 Archiv MNV Pardubice sig.122 fol 302
- 129 Archiv MNV Bohdaneč -Privilegia
- 130 Archiv MNV Bohdaneč "Počty"obecní z uvedeného roku
- 131 Archiv MNV Bohdaneč, bez uved.sign.
- 132 Archiv MNV Bohdaneč Počty obec z r.1783
- 133 Archiv MěNV Pardubice -listiný mater.bez sign.
- 134 Vých.Republ. z r.1944 -též arch.MNV Bohdaneč list 269
- 135 Archiv MNV Bohdaneč Pamět.kniha sig.K2
- 136 Národní Listy č.12 - I - 1861
- 137 MNV archiv Pardubice- Elenchus sig.G 426
- 138 Archiv MěNV Pardubice-list.mater.bez sign.
- 139 totéž
- 140 Archiv země ČeskéPřaha sig 303-Pardubice
- 141 Sakař Dějiny Pardubic II díl 1 část,str 207 Pozn.1
- 142 Archiv MěNV Pardubice-list.mater.bez označení
- 143 totéž sign.1/5/1/2.16
- 144 totéž sig. I/5/1/2.12
- 145 Archiv MNV Bohdaneč Pamět.kniha K2

- 146 Pamět.kniha Obecné školy-Archiv Pardubice:pedag.knihovna
147 Archiv MĚNV Pardubice.sign G 55 st.45 a G 56 st G 60
148 Archiv MNV Bohdaneč-Počty 1710
149 Sakař Dějiny Pardubic díl I str.149 též I díl 1 č.str.177
150 Leder Dějiny Přelouče.
151 Hlubuček:Provaznictví na Doudlebsku - Archiv Kraj.mus.Pardub.
152 Archiv MNV Bohdaneč-Kniha cechu novoševcovského
153 Kamil Krofta:Dějiny selského stavu z r.1949
154 Archiv MněNV Pardubice Spisy dominia reg.IV/6/1/5/1
155 Archiv MNV Bohdaneč - Počty
156 Archiv MNV Bohdaneč Jednací protokol
157 Archiv Mně NV Pardubice - spisy dominia bez sign.:Doleček
158 Archiv MNV Bohdaneč -bez sign
159 Archiv MněNV Pardubice -spisy dominia
160 Archiv MněNV Pardubice spisy Dominia:Doleček popis kanálu
161 Archiv MNV Bohdaneč bez sign
162 Archiv Pardubice list.mater.bez sign
163 totéž :Doleček Popis Opatov.kanálu
164 Archiv MěNV Bohdaneč -bez sign.
165 Čas.Živa z r.1870 str.72
166 Archiv Pardubice list.meter.bez čísla
167 totéž
168 Archiv MNV Bohdaneč - Jednací protokoly
169 totéž :Počty obec.
170 Archiv MněNV Pardubice -spisy dominia bez čís.
171 Archiv MNV Bohdaneč Počty obec.
172 Týd.Neodvislé listy z r.1908 čís.11
173 Pamětní kniha Slatinných lázní ~~Kurárníků~~ Bohdaneč.

Obsah:

A

Autobusy	206

B

Barvíři pláten	486
Bedřich - Friedrich II. cís. německý v Bohdanči r. 1744	137
Bedřich Falcký	79
Betlémy	239
Berní rolla	103
Blatník hrad	7
Bohdaneč komorním městečkem	66

C

Celná	314
Cesty - silnice	191
Cihelna obecní	530
Cíkevní záležitosti	240
Civilní soud	323
Mla - myta	201

Č

Čistota města	209

D

Diviš Bořek z Miletínka	14
Doba paleolitická, neolitická, bronzová, železná	3
Domkaři - stížnost	161
Domy	225
Drasche Richard z Wartinberka	180
Dům kázně - šatlava	471

E

Evangelická církev	309

F

F

Faráři	240
Farní dům	296
Farní správa	290
Ferdinand I	62
Ferdinand II.....	79
Ferdinand III.....	86
Ferdinand V - I.....	159
František II.....	152
František Josef I.....	176

H

Halyře	516
Hejtmani Pardubic.....	184
Hrdelní soud	323
Hřbitov starý, kol kostela sv.Maří Magdal.....	279
Hřbitov nový u sc.Jiří.....	525

CH.

Chlebné krámy.....	336
Chráněné objekty a stromy.....	555
Chudobinec	475

J

Jan z Pernštejna.....	52
Jaroslav z Pernštejna.....	54
Jarmarky.....	548
Jílovka tvrz.....	9
Jindřich kníže Minsterberský.....	20
Jiří z Poděbrad.....	18
Josef I ^z	110
Josef II.....	148

K

Kaplani.....	253
Kapličky a sochy, „kříže.....	532

Karel VI.....	111
Klášter sv.Vavřince v Opatovicích.....	11
Kláda - kruhy.....	321
Kněžský příjem.....	290
Koňské trhy.....	72 - 552
Kořaleční šenk.....	433
Kolonisace na Bohdanečsku.....	141
Kostel sv.Maří Magdaleny.....	254, 284
Kostel sv.Jiří na hřbitově.....	522, 525
Koš - máchadlo.....	321

L

Lázně slatinné.....	537
Leopold I.....	104
Leopold II.....	152
Lichtenstein Karel.....	78
List Viléma z Pernštejna.....	36
List Jaroslava z Pernštejna Bohdanečským.....	59
Literá茨ký kůr.....	280
Lnářství.....	482
Lvová Alžběta vypovězena.....	89

M

Máchadlo - koš.....	321
Marie Terezie.....	119
Masné krámy.....	472
Matyáš.....	76
Maxmilián.....	63
Memorial ponížený.....	116
Městský soud.....	317
Městská správa.....	440
Měšťanské školy.....	393
Mlýny obecní.....	506
Monstrance stříbrná.....	156
Mor r. 1680.....	105
Mýto - clo.....	201
Myslivecká zvůle v době roboty.....	138

N

Náboženský život.....	233
Mladání Viléma z Pernštejna.....	33

O

Obecní věci.....	435
Oheň r. 1605, 1753, 1772	74, 155, 141
Opatovický kanál.....	30, 146
Osidlení Bohdanče.....	6
Osvětlování.....	229

P

Páni z Pernštejna.....	24
Pastouška.....	490
Písečné duny.....	5
Pivovar.....	402
Poštovní expedice.....	180
Poustevník.....	246, a 287
Poznámky - literatura.....	186
Franýř.....	320
Privilegium Vladislava Kuneše Bohdanecký z Hodkova...	163
Prodej panství Pardubického.....	10
Provaznictví.....	487
Přezně trhy.....	552

R

Radní dům... přestavba r. 1783.....	150
Rathauz.....	437
Regenschori.....	253
Robota zrušena.....	169
Rok 1848.....	165
Rudolf II.....	69
Rybníky.....	32
Řád cechovní-kolář-kovář.....	34

S

Sedmiletá válka.....	136
Silnice.....	191
Sladovna	406, 424
Slatinné lázně.....	537
Oběslav z Miletínka.....	18
Socha sv.Jana Nepomuckého.....	334
Soud městský,,trestní,hrdelní,civilní:317, 319, 323, 323	
Soupis osob z r.1651.....	91
Sv.Jiří,kaple na hřbitově.....	522, 525

Š

Šatlava - dům kázně.....	471
Šibenice.....	382
Šinták,memoriál.....	153, 194
Školní budova.....	355
Školy.....	338
Špitály.....	475

T

Trestní soud.....	319
Trdllice.....	320
Třídeň.....	482
Týdenní trhy.....	554

U

Učitelové.....	369
Učitelský příjem.....	389
Ulice.....	215
Utrpení Bohdanečských ve válkách 1637-	83

V

Váha obecní.....	469
Válka 1866.....	178
Vestfálský mír.....	89
Vítězství železnice.....	204
Viný řenk.....	433

Vilém z Pernštejna.....	24
Bladykové z Miletínka.....	11
Vladislav privilegia.....	32, 35
Vladislav privilegium pro Konráda Bohdanečského..	163
Vodovod.....	221
Vojenská služba.....	493
Vojenská strážnice..Wachstubna.....	316
Vojtěch z Pernštejna.....	50
Výkřík selského zoufalství.....	130 170

Z

Závět Villéma z Pernštejna.....	38
Zayfert František, primator.....	456
Záduší.....	294
Znak města.....	108
Zvony.....	273

Ž

Železnice.....	204
Židé.....	218
Život náboženský.....	233

